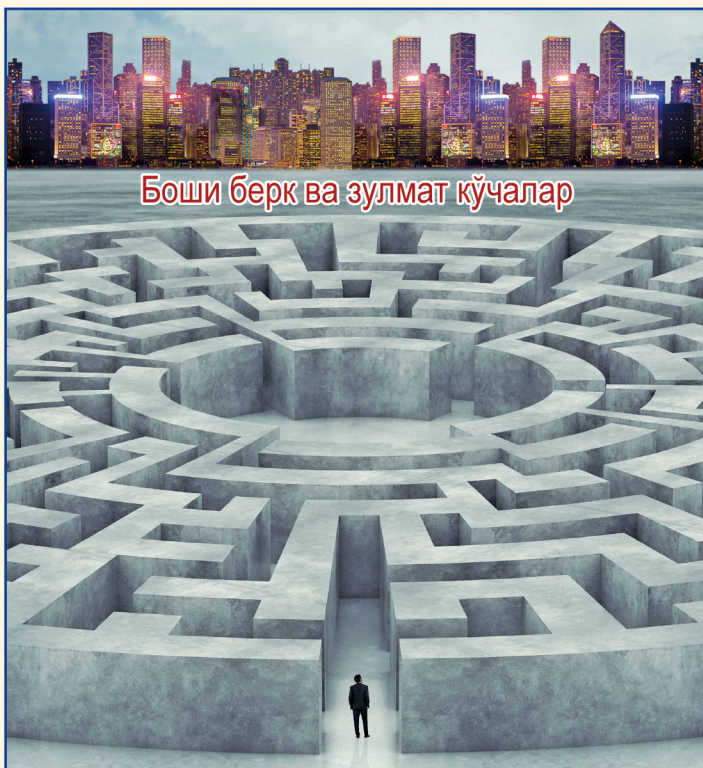

ДЕИЗМ

ақлнинг ақлдан озиши

Боши берк ва зулмат кўчалар

Усмон Нурий ТЎПБОШ

«ЭРКАМ»
НАШРИЁТИ

Истанбул - 2023

© “ЭРКАМ” Нашриёти - 1444 х / 2023

ДЕИЗМ

ақлнинг ақлдан озиши

Усмон Нурий Тўпбош

Туркча асл нусха номи: Aklin Cinneti DEİZM

Муаллиф: Усмон Нурий Тўпбош

Таржимон: Одил Ҳамидов

Гуласал Қодирова

Мухаррирлар: Гуласал Қодирова

Саҳифалаш ва Муқова: Росим Шокир ўғли

ISBN: 978-625-440-636-2

Адрес: İkitelli Organize Sanayi Bölgesi Mahallesi,

Atatürk Bulvarı, Haseyad 1. Kısım

No: 60/3-C, Başakşehir, İstanbul - Türkiye

Тел: +90 212 671 0700 pbx

Факс: +90 212 671 0748

Электрон почта: info@islamicpublishing.org

Веб-сайт: www.islamicpublishing.org

Language: Uzbek

ДЕИЗМ

ақлнинг ақлдан озиши

Усмон Нурий Тўпбош

 «ЭРКАМ»
НАШРИЁТИ

МУНДАРИЖА

СЎЗБОШИ	7
БИРИНЧИ САБАБ	8
ИККИНЧИ САБАБ	12
УЧИНЧИ САБАБ	14
ИМОН – ЭНГ БУЮК НЕЪМАТ	19
МУСУЛМОНЛАРНИНГ ИЛМДАГИ ХИЗМАТЛАРИ.....	26
ДЕИЗМ	30
ОХИРАТ БОР!	32
АҲКОМСИЗ ДИН ЙЎҚ!	35
УЧ ФИТНА	44
ИМОН КЕЛТИРМАСЛИК МУМКИНМИ?.....	49
МУКАММАЛ БОРЛИҚ	53
ВАСВАСА ГИРДОБИДАГИ САВОЛЛАР	59
ЎЛИМ – ОХИРАТНИНГ ЭШИГИ	77
ТЕНГЛИК БОШҚА, АДОЛАТ БОШҚА!	79
ОКЕАН БИР СТАКАНГА СИҒАДИМИ?	82
КАЪБА – БИР ЙЎНАЛТИРУВЧИ НУҚТА	85
ФИЗИК ҚОНУНЛАР ЎША ҚОНУННИ ЯРАТГАН ЗОТГА	
ТАҲДИД СОЛА ОЛАДИМИ?	88
АЁЛНИНГ ШАРАФИ ИСЛОМДА.....	92
МУТЛАҚ ҲАҚИҚАТ ВА ҲАҚ ДИН	95
БОШҚА ДИНЛАР ВА ИСЛОМ	98
ҚУРЪОН МАДАНИЯТИ.....	103
ОСОН ВА ФИТРАТГА МОС ШАРИАТ	106
ДИНЛАР ВА УРУШЛАР	108
МУТЛАҚ ҲАҚИҚАТ ЙЎҚ!.....	112
ТАРҒИБ УСУЛИ (ДИНГА ДАЪВАТ)	115
ЖАВОБИНИ КУТАЁТГАН САВОЛЛАР.....	120
(ХУЛОСА) ҚУЁШНИ БАЛЧИҚҚА ҚОРИБ БЎЛМАЙДИ	127

ТАҚЛИД ВА ҲАҚИҚАТ ҚАРШИСИДА

Агар машҳур бир рассом Жаноби Ҳақ яратган шу оламдаги манзараларнинг бир бўлақчасини ўз ижодида акс эттирса, бу суратлар томошаси учун галереялар очилар, одамлар уларга соатлаб термулар ва картиналарни отнинг калласидай нархга харид қилиб, рассомни “О, нақадар буюк санъаткор” деб олқишлаган бўлишарди.

Ваҳоланки, ҳақиқий санъат рассом ҳамда уни илҳомлантирувчи манзараларни ижод этган Жаноби Ҳақнинг илоҳий азамати ва қудратидир. Чинакам санъаткор эса бутун башариятни гўзал суратда яратган буюк Холиқимиздир.

Шу сабабли ориф кўнгиллар ҳамиша қудрат ва азамат мўйқаламининг тасвири бўлган, куннинг ҳар сониясида турланиб боровчи уфқнинг муаззам ва ҳақиқий суратига ҳайрат билан назар соладилар.

Лекин улуғвор санъат ва азаматдан ғофиллар эса ожиз, фоний ва тақлидчи сураткаш қаршисида беҳуда ҳайратга тушадилар.

Кўзларимизу кўнглимизни очиб қарайлик:

Уфқдаги ранглар жилоси... қоп-қора тупроқдан унган минг турфа: бинафша, нилуфар ва атиргуллар... денгизлар, дарёлар, тоғлару водийлар... қисқаси, инсон ўзи ва коинотга муҳаббат тўла нигоҳ-ла назар солса, илоҳий мўъжизалар қаршисида ҳайрат уммонига ғарқ бўлмоғи аниқ.

Нажиб Фозил ғофилларга қарата айтади:

Ҳар ён боқиб, бағрим очдим,
Қучоқ очган топилмасми?
“Бу тасвирлар соҳиб ким?”
Дея кўзгудан сўрмасми?

Соғлом фикрли Ҳақнинг дўстлари қандайдир суракшнинг ўз номини қолдириш учунгина чизган суракларидан эмас, балки асл санъаткор ва Унинг асарлари қаршисида хайратга чўмиб, яшайдилар. Илоҳий қудрат тасвирлаган мўъжизалардан завқ оладилар. Сармояси бор-йўғи тупроқ бўлган ўсимликларнинг ранго-ранглигига, чидамлилигига, меваларнинг ранг, хид, маза ва шаклда хилма-хиллигига, атиги бир неча кунгина умр кўрувчи капалак қанотидаги бетакрор нақшлару, инсоннинг яратилишидаги ажойиботларга назар соладилар. Кўзнинг кўриши, миянинг идрок этиши каби охири йўқ илоҳий мўъжизалар ва буларнинг “лисони ҳол” деб аталувчи сирли баёнига диққат билан қулоқ тутадилар.

Бундайлар учун бутун коинот мисоли китобдир. Зеро, Раббимизнинг башариятга берган илк таълимоти ҳам қуйидагича эди:

“(Эй Муҳаммад, барча мавжудотни) **яратган Зот бўлмиш Раббингизнинг номи билан** (аввал бу илоҳий каломни, сўнгра бутун махлуқотни ва ўзингиздаги илоҳий санъатни) **ўқинг!**” (Алақ сураси, 1-оят)

Ҳақнинг дўстларидан бири шундай дейди: “Жаноби Аллоҳ, аслида, кўздан ғойиб эмас, балки инсоний қобилятимиз, чекланган идрокимизгина унинг шиддатли зухурини кўришга қодир эмас, холос”.

Ҳақ таоло ҳар бир нарсада зоҳир бўлган илоҳий қудрат тажаллисининг соҳиби ва санъаткоридир. Бу ҳақиқатни теран фикрли ориф инсонлар ва комилликка етган кўнгилларгина яхши англайди.

СЎЗБОШИ

Ҳақ таолога битмас ҳамду санолар, фаҳри коинот бўлмиш пайғамбаримиз алайҳиссаломга сўнгсиз салоту саломлар бўлсин.

Жаноби Ҳақ яхшилик ва ёмонликни фарқлашимиз учун бизни ақл неъматини билан сийлади. Инсон қилган ҳаракатлари, савобу гуноҳ амаллари учун ҳам шунга кўра ҳисоб қилинади. Агар кимдир бу неъматдан маҳрум бўлса, қилган ишлари учун ҳам масъул бўлмайди, яъни ақли заиф инсонлар ўз хатти-ҳаракатлари учун жавобгарликдан озод бўладилар. Баъзан кишилар соғлом ақл эгаси бўла туриб ҳам, хатти-ҳаракатларимиз учун жавобгар эмасмиз дейишади. Бу ҳол ибтидодан бери шундай. Бу хом ҳаёл икки дунёни зиндон, ўз эгасини эса асир қилади. Бу асирлик эса инсонни ҳуррият номи остига беркинган минг бир ҳою ҳаввас билан шайтоннинг қулига айлантиради.

Инсониятга ақл бу асирлик ва қулликни бартараф этиш учун берилмаган. У яхшилик ва ёмонликни фарқловчи шуур марказидир. Агар бундай бўлмаганда, инсоният ғафлат ичра сарсон бўлиб, ўз қуроли билан ўзини ҳалок қилган телбага айланади. Шунинг учун ақл борасида на ортиқча муболаға ва на ҳаддан ташқари камчиликка йўл қўймасдан мўтадил бир ўрталикни сақлаш лозим. Буни эса бизларни йўқдан бор қилган қудратнинг белгилаб қўйган мезони бўлмиш Қуръони карим ва ҳазрати Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларидан ўрганамиз. Яъни фақат ва фақат Ислому орқалигина амалга ошира оламиз.

Ақл гўё икки дамли пичоқ каби ҳам эзгуликка, ҳам қабихликка хизмат қилиши мумкин. Ақлни ёмонлик қуролига айлантириб, Яратганга илк бор қарши чиққан шайтон. Аллоҳнинг ҳузуридан қувилди ва ҳар бандани йўлдан оздиришга аҳд қилди. У ҳасади туфайли Жаноби Ҳақнинг Одам алайҳиссаломга кўрсатган эътиборига қарши исён қилган эди.

Афсуслар бўлсинки, шайтоннинг йўлдан оздиришини била туриб, одамзот унга эргашади. Чунки шайтон ва унинг малайлари ёмонликларни инсонлар кўзига жозибали қилиб кўрсатадилар. Йўқса, ким ҳам ўз бошига оғир ташвишлар сотиб олишни истар эди? Албатта,

хеч ким. Шу сабабли шайтон ва унинг хизматкорлари ҳар турли қабиҳликларга харидор тополмасликларини биладилар ва Аллоҳга исён қилишни ҳамда унинг кўрсатиб қўйган йўлини инкор этишни одамларнинг кўзига чиройли қилиб кўрсатадилар. Ачинарлиси разилликларни янги бир келин каби безатадиларки, худди улардан ортиқ яхшилик йўқдай туюлади. Энг оғир қабиҳликларни ҳам шундай пардозлайдиларки, гўё энг яхши иш каби кўринади.

Бугунги кунда инсонлар орасида ёйила бошлаган атеизм ва деизм ҳам шайтоннинг айна шу мақсади – ёмонликни беабаб кўрсатишга хизмат қилади. Шу ўринда савол туғилади: атеизм ва деизм нима ўзи?

Атеизм ва деизм ақлнинг эсдан оғишидир.

Ақлнинг бебаҳо тафаккур оламини нафснинг хою ҳавасларига текин бериб юборишдир. Ғафлат уммонида қаердан келиб қаерга кетаётганини билмайдиган, туманлар ичида қолган кема каби яшамоқдир. Табиийки, бундай яшаш инсондаги фаросат ва басиратни йўқ қилади, идрокини ўлдиради. Чунки унинг кўнгил тарозиси ишдан чиқади, қалб кўзи кўр бўлади. Натижада, илоҳий азамат ва қудрат санъатидан бебаҳра қолади. Нафсининг хоҳиш-истакларини сўзсиз бажарувчи робот ҳолига тушади. Шу сабабли инсон моддалар, қиёфалар ва ўткинчи ташвишлар ғамида энг қимматли сармоёси бўлган умрини соғуриб юборади. Қалби эса инсоний истаклар гирдобиди ва айроналикка айланади. Ҳаёт ва ўлимнинг ҳикмати нимадан иборат эканини тушунмай ўтиб кетади. Охиратни унутиш ҳақида гапирмасак ҳам бўлаверади. Қисқа қилиб айтсак, ўз ақлнинг идорасини бой беради.

Ҳозирда бу эътироз ва инкорларнинг уч сабабини санай оламиз.

БИРИНЧИ САБАБ

Диндан узоқлашиш ва бунинг оғриқли натижаси ўлароқ жоҳиллик инсонларни ва ҳатто илм аҳлини ҳам асирга айлантиради.

Атеизм ва деизмнинг тарихига назар солсак, бу ботил тушунчалар жоҳилият даврида ҳам бўлганини кўрамиз. Зеро, жоҳилиятнинг айрим одамлари ҳам ўлимдан кейинги ҳаёт ва охират ҳақида нозил бўлган оятлар нафсларига ва ҳавойи ҳавасларига мос келмай безовталана бошлаган эдилар. Пайғамбаримиз соллалоху алайҳи ва салламдан оятларни ўзларига маъқул тарзда ўзгартиришларини талаб қилдилар.

“Бизга ичида қайта тирилиш ҳақида сўз бормайдиган Қуръон келтир ёки ундаги қайта тирилиш (охират, ҳисоб-китоб) ҳақидаги ўринларини ўзгартир”, дедилар (Зажжож. Маанил Куръан ва Иърабуху, III, 11).

“Бизга ичида Лот ва Уззога ибодат қилишимиз тақиқланмаган Қуръон келтир. Агар Аллоҳ сенга шундай бир китоб юбормаса, ўзинг Қуръонни айт ёки Аллоҳнингдан келганини шундай ўзгартир: азоб ояти ўрнига раҳмат оятини, ҳалол ўрнига ҳаромни, ҳаром ўрнига эса ҳалолни қўй” дедилар (Ваҳидо, с. 270; Алуси, XI, 85).

Яъни ўз нафсларига оғир келгани учун инсон каби яшашдан бош тортдилар. Кучли бўлганлар ҳақли бўлади, деб ўйловчи бу бадбахтлар қонун-қоидаларни тан олмадилар. Бундай кимсалар ҳақида Раббимиз қуйидагича марҳамат қилди: **“Уларга Бизнинг аниқ оятларимиз ўқилса, мулоқотимизни кутмаганлар: “Бундан бошқа Қуръон келтир ёки уни (оятларини) ўзгартир!” – дейдилар. Айтинг: “Уни ўз томонидан ўзгартириш менга мумкин эмас. Мен фақат, менга ваҳий қилинган оятларгагина эргашурман. Мен, агар Раббимга итоатсизлик қилсам, улуғ Кун (киёмат) азобидан қўрқаман”.** (Юнус сураси, 15-оят).

Бугунги кунда деизм ҳам инсонни айнан шу нуқтага олиб келишни истайди. “Жаноби Ҳақ коинотни яратиб, ўзи бир чеккага чекинган. Ҳеч бир ишга аралашмайди” дейишади. Гўё бирор ҳайвонотни яратиб, уларни ўз эркига ташлаб қўйгандек, инсонни ҳам яратиб, ўз ҳолига ташлаб қўйганмиш. Асло ундай эмас. Чунки ҳайвонотнинг яратилиши ҳам маълум мақсадга кўради. Қай бири сабабсиз яратилиб, ўз ҳолига ташлаб қўйилган? Ҳеч бири! Масалан: ари асал беради, товук тухум, сигир эса сут. Чумолилар эса бирликда келишиб меҳнат қилишнинг энг мукамал намунаси бўла олади. Бунга яна қўплаб мисоллар келтириш мумкин.

Анвойи кушлар илоҳий мўъжизанинг бир бўлагини ўзида акс эттиради. Чумчуқдан тортиб филгача, пашшадан китгача барча жонзотларда намоён бўлган илоҳий қудрат лол қолдиради. Ҳатто илон ва чаён каби газандалар ҳам ўзига юклатилган илоҳий вазифани бажаради: инсонга охират азобининг қўрқинчли бўлишини хотирлатиб туради.

Ҳақ таоло Ўз ояти каримасида марҳамат қилади: **“У Ўз томонидан сизларга осмонлардаги ва ердаги барча нарсаларни**

бўйин сундирди. Албатта, бунда тафаккур қиладиган қавм учун аломатлар бордир”. *(Жосия сураси, 13-оят.)*

Бу ҳақиқат бошқа бир ояти каримада шундай баён қилади: “**(Эй инсонлар,) Аллоҳ осмонлар ва Ердаги барча нарсаларни сизларга бўйин сундириб қўйганини ва сизларга барча зоҳирий ва ботиний (моддий ва маънавий) неъматларини комил берганини кўрмадингларми?!)** *(Луқмон сураси, 20-оят.)*

Оятнинг давомида яна марҳамат қилинади: “**Одамлар орасида шундай кимсалар ҳам борки, улар ўзлари билмаган, ҳидоят топмаган ва аниқ китоб (хужжат)га эга бўлмаган ҳолларида Аллоҳ хусусида мунозара қилурлар”.** *(Луқмон сураси, 20-оят.)*

Хатто ҳайвонот ҳам бирор ғоя асосида яратилиб, шунга муносиб ҳаёт кечиради-ю, махлуқотнинг афзали бўлган инсон мақсадсиз ва бекорчи ҳаёт учун яратилиши мумкинми ахир?

Бу саволга қуйидаги оятлардан аниқ жавоб олишимиз мумкин: “**Ёки сизларнинг гумонингизча, Биз сизларни беҳуда (яъни дунёда сизларга бирон вазифа бермайдиган, охиратда ҳисоб-китоб қилмайдиган ҳолда) яратдиг-у, сизлар Бизнинг ҳузуримизга қайтарилмайсизларми?! (Ундок эмас!)**” *(Муъминун сураси, 115-оят.)*

“Ғайб калитлари Унинг ҳузуридадирким, уларни ёлғиз Ўзигина билур. У қуруқлик ва денгиздаги бор нарсаларни билур. Бирор барг шохидан узилиб тушмас, магар У билур. Ер тубларидаги ҳар бир дон, бор ҳўлу қуруқ нарса, албатта, Очик Китобда (яъни Аллоҳнинг илми азалийсида) мавжуддир”. *(Анъом сураси, 59-оят.)*

Яъни яратилган ҳар нарса – кичигидан тортиб энг каттасигача ибрат намунаси, илоҳий санъат мўъжизасидир... Шундай экан, асарда унинг Муаллифини, санъатда Санъаткорини, сабабларда эса Сабабчисини кўрмаслик ақлнинг ноқислиги бўлмай, нима ҳам бўлиши мумкин?

Заррадан коинотга, микрооламдан макрооламга, ақлу идрок гўзал тарзда англаб етган ҳисобсиз буюк ҳақиқатлар ҳамда илоҳий манзаралар қаршисида диққатсиз, ҳис-ҳаяжонсиз туриш ақлнинг пастлиги ва инқирозидан эмасми? Илоҳий ваҳий ва буюк ҳислардан узоқлашиб, мияларни роботга айлантириб, инсоний туйғулар ва қадр-қимматга инкор этиш тамғаси босилмаяптими? Моддий ва маънавий оламда, еру осмонда, бутун борлиқда тўхтовсиз томоша қилинган

ажойиботларни, мукамал низомни, сабабсиз, ғоясиз, мақсадсиз ва тасодифан яралиб қолган деб ҳисоблайдиган киши ақли билан алданиб, қалбини вайронага айлантирган қашшоқ кимса эмасми?

Соғлом ақл билан ўйлаб кўрсак, ҳар бир заррада Яратганга элтадиган минг бир йўл бордир. Ҳар қандай ҳақиқатнинг исталган нуқтасига назар солсак, биз учун буюк ҳақиқатнинг тафаккур оламига айланади. Беҳисоб мисоллардан бирига тўхталсак:

1915 йилда дунё аҳолиси 1,5 миллиардни ташкил қилар эди. Бугунга келиб эса 7 миллиардга етган. Аҳоли сони ортган сари ер юзи инсонлар ризқини етказиб беролмайдиган ҳолатга тушмади. Одамлар сони ортгани сайин илоҳий дастурхонлар ҳам ошиб борди. Дунёда ғофилларнинг бефарқлиги ва эксплуатацияси туфайли очлик жабрини тортганлар эса бошқа ҳақиқат – шафқатсизликнинг аччиқ исботидир. Агар кишилар эътиборли ва шафқатли бўлганида эди, ер юзида очлик ҳақида сўз ҳам бўлмас эди. Буларнинг сафига ҳашамат ва исроф ҳам қўшилса, очликдан азият чекканлар сони ортса ортадики, асло камаймайди. Яъни ер юзида аҳоли сони ҳар қанча ортиб борса ҳам, илоҳий ризқ дастурида табиий ҳолда ҳаммага етадиган егулик мавжудлиги илоҳий мувозанатни намойиш этади. Бу ҳақиқатдан кўр-кўрона юз ўгириш ғафлат ва жаҳолат бошқа нарса эмас.

Чунки бундай ғафлат ва жаҳолат 15 аср аввал (ер юзи аҳолиси 1 миллиардга ҳам етмаган бир даврда) ҳам “Бунча кўп инсон ер юзига сиғмайди, ортиқча одамларни ўлдириш, янги туғилган чақалоқларни қатл этиш керак” деган хомхаёл ва аҳмоқликларга сабаб бўлган эди.

Ҳақиқат шундаки, ҳар қандай шароитда ҳам инсонлар учун лозим бўлган моддий ва маънавий ризқларни Қудрат эгаси бўлган Зот аҳоли сони қанча бўлмасин уларга етарли даражада улашиб келмоқда. Лекин бу ҳақиқат ҳам уни кўра олганларгагина илоҳий қудратнинг муҳташам намойишидир.

Ўтмишдан одамзот илмларни поғонама-поғона эгаллаб боради. Ҳар бир даврда инсонга тақдим этилган эски ва янги маълумотлар аслида Яратувчининг илоҳий азамати ва қудратини англатиш учун Ҳақ таолонинг бизга берган раҳмати, эҳсони ва икромидир. Бунинг идрок этиб, коинот китобининг ҳикмат ва ҳақиқатга тўла сатрларини англаб, тафаккур этган зотлар нақадар бахтли!

ИККИНЧИ САБАБ

Инсонларни деизм сари бошлайдиган сабаблардан яна бири бугунги кунда христианликнинг аянчли ҳолатидир.

Тарихдан маълумки, Павлос ва Яҳова шоҳидлари христианликнинг моҳиятини йўққа чиқарди:

- Диннинг ақоид қисми уларнинг кенгашлари томонидан белгиланадиган бўлди.

- Намозлар маросимга, суннат чўмилишга, рўза парҳезга айлантирилиб, ибодатлар йўққа чиқарилди.

- Черков ходимларига пул эвазига инсонларнинг гуноҳини ўчириш ваколати берилди. Ўзлари ҳам банда бўла туриб, қандай бошқаларнинг гуноҳини ўчиришлари мумкин?

- “Цезарнинг ҳақки Цезарга” дея диннинг бу дунёдаги қоидалари бирин-кетин йўқ қилиниб, дин ибодат қилувчиларга бўйсундирилди. Ҳолбуки, ҳатто давлат раҳбари ҳам бошқарув ва жазолаш борасида ўзини яккаҳоким, деб ҳисобламайди.

- Радикал христианлик илмий ҳақиқатлардан бутунлай юз ўгириб, олимларни инквизиция судида қаттиқ жазолади. Масалан, Галилеонинг жазоланиши бутун оламга маълум ва машҳур.

Фанда христианликнинг илмга бўлган мутаассибларча ҳаракатларига қарши бир портлаш юз бериб, илм-фанда ҳам эътиқоднинг бир-бирига зидлиги ҳақида ғоялар пайдо бўла бошлади. “Агар илм тарафдори бўлсанг, эътиқоддан юз ўгиришинг керак” деган талқинлар юзага келди.

Аммо бу эътирозлар бузиб талқин қилинган динга қарши қанчалар ҳақли бўлса, тўғри эътиқодга нисбатан шунчалар ноҳақдир. Инсон чин эътиқодни англаб, ҳуруфотлардан узоқлашса, ҳақ динга янада чуқур ҳурмат ва қурбат ҳосил қилади. Ботил дин ила биргаликда, ҳақ динга ҳам қарши чиқиш худди заҳарли озиқ-овқатлар билан бир қаторда шифо бўлган неъматларни ҳам йўқ этишга ўхшайди. Бу ўз жонига қасд қилишдан бошқа нарса эмас. Чунки моддий ризқ баданнинг тириклиги учун шарт бўлганидек, дин ҳам маънавий ризқ сифатида инсонлар руҳининг яшаши учун зарурдир. Шунинг учун зарарли егуликлардан воз кечиб, қолган фойдалиларини истеъмол қилиш ўрнига “Мен ейишдан бутунлай воз кечдим” дейиш аҳмоқларча ўз жонига қасд қилишдир.

Масаланинг асл ҳақиқатини парда ортида сақлаб, инсоннинг фақат илм билан шуғуллангани сабабли имонва диндан узоқлашиши керак эканини ақлларга хийла-найранг билан сингдирувчи сохтакор ва маккор фалсафа, минг афсуски, илм аҳлининг ҳам қанчадан қанчасини йўлдан оздирди ва уларни атеистга айлантирди.

Бир мутафаккир айтганидек, “Агар дин ва илм бир-биридан ажратилса, (илмсиз) дин инсонларни қоқоқликка, (динсиз) илм эса уларни дахрийликка бошлайди”.

Насронийликда шу хатога йўл қўйилгани учун дин ўзгариб кетди. Дастлаб инсонларнинг нафсига хуш ёққани сабабли бу хавфли бузилиш ҳеч кимни ташвишга солмади. Лекин маълум бир нуқтага етганида буюк Аллоҳ Исломни юборди ва унғача бўлган барча динларни, жумладан, христианликни ҳам бекор қилди.

Аллоҳ томонидан муҳрланган насронийлик дини эргашувчиларига на маънавий роҳат ва на виждон хотиржамлигини бера олмайдиган куп-қуруқ сураатга айланиб қолди.

Аслида, уларнинг ўзи ҳам бу аянчли ҳолатининг фарқига жуда яхши боради, лекин ўзларининг бу аянчли аҳволини ўнглаш ўрнига сўнгги ҳақ дин бўлган Исломни ҳам ўзлари каби чиркин ботқоққа тортиб, виждонларини тинчлантиришга уринишади. Бу ҳам камдай уялмай-нетмай буни бизга – мусулмонларга ҳам тавсия қиладилар. Худди жисмида касаллик аниқланган бемор дардига шифо излаш ўрнига соппа-соғ шифокорга: “Сен ҳам мендаги вирусдан ўзингга юктириб, мен каби хаста бўл! Ёлғиз ўзимни шу дард билан азобланишимга қўйиб берма! Биргаликда вафот этайлик!” деса-я. Худди шундай хато мантиқ билан амалдаги папа – **Папа Франческо** ўз нутқларидан бирида шундай дейди: “Биз ўз муқаддас китобимизда қилганимиздек мусулмонлар ҳам Қуръон устида танқидий ишлашлари ўзлари учун фойдалидир. Тарихий ва танқидий ёндашув усули уларнинг ривожланишига хизмат қилади”.

Ваҳоланки, улар ривожланиш деб атаётгани ўзларининг бузук динларидаги кишиларни атеизм ва деизм ботқоғига чўктираётган бемаъниликдан ўзга нарса эмас. Бундан ташқари ҳақли чиқишлари учун ўзларидаги бу микробни Исломга ҳам юктиришга уринадилар. Аслида, ҳақиқий тараққиёт ботилдан воз кечиб, ҳаққа интилишдир.

Улар динларидаги зиддият, қарама-қаршиликлар инсонларни атеизм ва деизмга бошлаб бораётганини билишлари керак.

Юқоридагиларга илк эътироз XVI асрда Мартин Лютер томонидан билдирилди. У ҳам ўзича бир дин яратди. Христианлик, католик ва православликдан кейин протестант мазҳаби ҳам тарқалди. Бундан ташқари, уларнинг ҳар бири сон-саноксиз кичик фирқаларга бўлиниб, кўпгина қарама-қарши диний тушунчалар юзага келди. Шу сабабли ҳақиқатни билишга ҳақли бўлган омма ботилга қаноат қилмай, бу бузуқ диндан узоқлашди.

Афсуски, насронийлик каби бутун ёлғон ва сохталаштирилган динларнинг инсонларга етказган жабри сабабли ёвуз ниятли фалсафий оқимлар қасддан ҳақ динга ҳам лой чаплаб, чин эътиқодни обрўсизлантиришга уриндилар. Шу тариқа атеизм ва деизмнинг эмин-эркин раванқ топиши учун қулай шарт-шароит хозирлашга уриндилар.

Бунинг асл сабабчиси сохталаштирилган насронийлик дини эди. Ислом эса доим бу каби таҳдидлардан узоқда бўлган. Чунки у Аллох таолонинг ҳимоясида сақланиб, Яратганнынг Ўзи белгилаб берган сироти мустақимда собит турган ягона дин бўлиб келган ва қиёматга қадар шундай қолажак ҳам.

Аслида, имон баҳсидаги илмий мунозаралар сабабчиси Ислом эмас, сохталаштирилган бузуқ динлардир.

УЧИНЧИ САБАБ

Гофилларнинг деизмга эргашишига яна бир сабаб материалистик фалсафа, бошқача қилиб айтганда, техника тараққиётидир.

Ҳикматли синов: Европанинг насронийликдан узоқлашган даври илм-фан, саноат ва шу каби соҳаларда илгарилаб кетган даврига тўғри келди. Зотан, инсоният ҳамиша моддий ютуқларидан сармаст бўлиб, ҳаддидан ошган. Од, Самуд, Намруд ва Фиръавн қавми бунга яққол мисолдир.

У даврда динни инкор қилганлар пайғамбарлар келтирган ҳар нарсадан, айниқса, ҳақ-ҳуқуқлар қонун-қоидаларидан хушланмадилар. Чунки ҳам “Диним орзу-истакларимдан иборатдир” кабилида ҳайвоний нафс билан яшаб, ҳам энг оғир гуноҳу маъсиятлар қилсалар-да, ҳар қандай ҳисоб-китобдан озод бўлишни истадилар. Бир кун ўлишларини ва қиёматда қайта тирилишларини тан олмадилар. Бор ҳақиқат ва муқаррар оқибатни эса ўйлашни ҳам хоҳламадилар. Ҳаммасини инкор қилиш улар учун ягона нажот бўлиб туюлди.

Аслида, Одам Ато яратилганидан буён то бугунгача инкордан кутулиб бўлмаганидек, уларнинг ҳам бу янглиш тасаллига алданиши ўлимга қадар давом этди.

Ҳар даврда бўлгани каби асримизда ҳам юкоридагидек буюк адашишларнинг сиртмоғи ўлароқ турли-туман мафкуралар тўкиб чиқарилди.

Қисқа қилиб айтганда, материализм маъно, руҳ ва ҳикматни инкор этишдан иборат. Бу каби маслақлар вазиятга қараб гоҳ сиёсий, гоҳ иқтисодий тус олди. Лекин ҳар қандай вазиятда ҳам ўз моҳиятини сақлаган ҳолда инкордан иборат бўлиб қолаверди.

Масалан, коммунизм ва социализм сингари оқимлар динни афюн санаб, ундан бутунлай воз кечди. “Барча тенг” деб жар солиб, партиялар ташкил қилди. Озчиликнинг иродасини акс эттириб, халққа зулм қилмаслик ҳақидаги ҳайқириқлар, баландпарвоз шиорлар ортида қолиб кетди. Ҳақиқат эса шиорларнинг аксидан иборат эди: халқни ваҳшийларча эзишди, одамлар шафқатсизларча эксплуатация қилиниб, ҳатто қувғин ҳам этилди.

Капитализм ва либерализм эса халқни заводу фабрикалар билан эзди. Маълумотларга кўра 50 нафар бадавлат одам бутун дунё бойлигининг 50 фоизига эга экан. Нажиб Фозил айтганидек: **“Бу тақсимотни қашқир ҳам қилмас, агар қўзиларга шох бўлса-да...”**

Капитализмда “Мулк шахсийдир” деган даъво билан қуйидагиларни айтишди: “Ким бойликка эга чиқса, янада кўпроғига эришиш учун нима қилса ҳам қўйиб беринг, истаганини қилаверсин. Жамиятда моддий адолат ва раҳм-шафқат учун бирор бир чора кўришга эҳтиёж йўқ!”

“Унда фақирларнинг аҳволи нима бўлади?” деган саволга эса қуйидагича ёлғон тўкидилар: “Бойлик орттиришга эркинлик берсак, бу бойлик ҳаммага етади. Нархлар арзонлашади, иш ўринлари ортиб, тўкинчилик бўлади”.

Ҳайҳот, кимлардир одамларнинг энергияси ва умидларини бемалол эксплуатация қилишлари ва бунга кишиларнинг ўзи индамай рози бўлиши учун тўкиб чиқарилган эртақ бу. Чўпчак бўлганда ҳам, ҳеч қачон ҳақиқатга айланмайдиган чўпчак.

Шундай қилиб, капитализм ва либерализм халқдан завод-фабрикалар учун ёнилғи сифатида фойдаланди. Камбағаллар янада

кашшоқлашди. Ҳатто бир қанчаси судхўрлар қўлида ўйинчоққа айланди.

Коммунизм эса “Мулк барчаники!” деди. Тенглик принципига кўра, фуқароларнинг барчаси давлат учун ишлаши, ҳукумат бойликлари эса барчага тенг тақсимланиши керак эди. Афсуски, бу ҳам одамларнинг энергияси ва умидларини бемалол эксплуатация қилиш ва бунга кишиларнинг ўзи индамай рози бўлишлари учун тўқиб чиқарилган эртақ эди.

Фарқи: капитализмдаги трестлар бўлса, коммунизмда партиялар бор эди. Халқ қулдай меҳнат қилар, партиядагилар эса берилган имтиёзлар туфайли бойиб боришарди. Аслида, коммунизм шу каби адолатсизликлар сабабли инқирозга учради.

Биргина Ислом, бу икки ҳолатдан фарқли равишда, муаммоларга ечим топди ва жамиятга хузул бахш этди.

Чунки Исломга кўра “Мол-мулк на озчиликка ва на кўпчиликка тегишли бўлмай, у фақат Аллоҳга тегишлидир. Инсонларга эса вақтинчалик омонат сифатида берилади” дея қаралади.

Айнан шу ҳақиқат асосида Ислом дини шахсий мулкни тан олди, лекин бойларни фақирларга, кучлиларни эса кучсизларга масъул қилиб қўйди. Бойлар учун ибодат сифатида фақирларга закот, садақа ва инфоқ-эҳсон қилишларини таъминлади. Шу тазрда динимиз вужудга келтирган биродарлик жамиятни шафқат ва меҳр-муҳаббат билан ўраб олди. Мўминлар охиратдан умидвор бўлиб, фаний дунё бойликларини хайр-эҳсон, ҳасанот ҳамда вақф ишларига сарфлашди. Чиройли ахлоқлари туфайли фақирларга марҳаматли ва шафқатли бўлиб, мол-мулкларини улар билан баҳам кўрдилар.

Лекин инсонларни эксплуатация қилувчи мафкуралар уларни бир томондан иқтисодий хароб ҳолга келтириб, бошқа тарафдан уларни ғафлатга ботирди, шу тарзда инсонларни ёмонлик билан маҳв этди. Шундай қилиб, одамлар бир-биридан манфаатдан бошқа нарсани тиламай қўйди. Виждон, шафқат, марҳамат каби ҳислардан узоқлашиб бордилар.

Капитализмнинг “Қўйиб беринг, истаганларини қилишсин” принципига кўра ўз хоҳишига эришиш учун ҳеч бир ҳуқуқий чеклов тан олинмайди. Мақсадларига етишиш борасида ҳар қандай йўлни жоиз деб биладилар.

Бугун Сурия, Мьянма ва Ямандаги жиноятлар деизм тиш-тирноғи билан ҳимоя қилаётган ҳақни тан олмаслик ва адолатсизликнинг оғриқли натижасидир.

Фақир ва мазлумлар шу тарзда эзиларкан, атрофдагиларга шафқатсизлигу худбинлик сингдирилди. Омма телевизор, интернет, ўйин-кулги ва кўнгилхушликнинг қулига айлантирилди. На бирор диний ҳукм ва на виждон азоби тўсиқ бўла олмади. Охират унутилиб, виждонларни уйғотадиган рух ҳам, маънавият ҳам қолмади.

Шундай қилиб, техника тараққиёти инсонларни худбинлаштириб юборди. Охират ташвиши ўрнини лаҳзалик роҳат эгаллади.

Оммавий маданият деган бало эса бу ваҳшийликни дунёнинг тўрт тарафига ёйди. Шу тарзда ҳеч бир ахлоқ, ҳақ-ҳуқуқ ва дин қоидаларини тан олмайдиган, ўз ихтиёрича нафсоний ҳаёт кечиришни истовчи бир инсон типи етиштирилди. Нафсоний ҳаёт гирдобига тушган бундай каслар эса ҳақ дин бўлмиш Исломнинг қонун-қоидаларини тан олишни истамадилар. Чунки динимиз қоидалари одамга ўхшаб яшашни, марҳамат, ҳақ-ҳуқуқ, адолат, тавозе ва шунга ўхшаш фазилатларни ўргатади. Ўз майлига банди бўлганлар эса буларни ўрганишни истамадилар.

Юқорида санаганимиз уч сабаб туфайли инсонлар атеизм ва деизмга оғиб кетдилар. Даҳрийликни ақлга сиғмайдиган даражада қўрқинчли ва мантиксиз деб ҳисобловчилар фақатгина Яратганни тан олиб, “Бу қўрқинчли аҳволдан (Яратганни инкор этувчи даҳрийликдан) қутула олсам керак”, деб бир хийла қилмоқчи бўладилар ва бунинг номини деизм деб атайдилар. Айниқса, бу ҳолат кўп ўринларда диндор оилаларнинг фарзандларида учрапти.

Ҳолбуки, даҳрийлик ва деизм орасида катта фарқ бўлмай, иккаласи ҳам ақлнинг ноқислигидан бошқа нарса эмас.

Агар деизмни танлаётганлар “Диндан узоқ бўлиб, истаганимча ҳаром-ҳариш ишларни қилиб, ўз нафсимга кўра эмин-эркин яшай, лекин кофир бўлиб қолмай. Даҳрийликни танламай, куфрга кетиб қолмай” деган мақсадда шу йўлни танлаган бўлсалар, билиб қўйсинларки, деизмнинг атеизмдан заррача фарқи йўқ!..

Деистларнинг динга қарши даъволарини ўқиб, танишиб чиқсалар, гувоҳ бўладиларки, уларнинг атеистлар даъвосидан асло фарқи йўқ.

Инсонни ҳалок қилувчи заҳарга сув қўшган билан, у ўлдирмайдиган бўлиб қолмайди-ку.

Нима фарқи бор ахир? Униси ҳам инкор, буниси ҳам! Мунофиқлик кофирликдан баттар бўлганидек, деизм ҳам атеизмдан ёмонроқдир.

Соф қалбли инсонлар тўғри англаб олишлари, уларнинг покиза онглари булганмаслигини мақсад қилиб ёзилган бу асар ақлнинг телбалиги бўлмиш атеизм ва деизмга жавоблар бериб, улар замиридаги инкор ботқоқларини фош этишга қаратилган.

Бу асар интернет ва шу кабилар орқали ёшларга қўйилган тузоқли саволлару васвасаларга қарши диний тарбия ҳамда ҳидоятга чорловчи қўлланма бўлишидан умидвормиз.

Ҳидоят ёлғиз Аллоҳдан. Буюклар буюги бўлган Тангри таоло жаннатмакон юртимиздаги ҳеч бир инсонни динга қарши чиқиб, уни инкор этувчилардан қилмасин. Авлодларимизнинг имонини қиёматга қадар муҳофаза қилсин. Амийн.

Усмон Нурий Тўпбош

Март 2019, Ражаб 144

Оқмасжид

ИМОН – ЭНГ БУЮК НЕЪМАТ

Меҳмет Акиф шундай нақл қилган:

*Имон — жавҳари илоҳий, қандай буюкдир,
Имонсиз занглаган юрак сийнага юкдир.*

Имон ҳузур ва саодатдир. Имонсизлик эса мақсадсизлик, нотинчлик, хўрлигу мавҳумлик ҳамда қалбнинг вайронага айланишидир.

ИМОН – ЭНГ БУЮК НЕЪМАТ

Аллоҳ таолонинг энг буюк инъоми ва эҳсони, бу – бизни Ислом билан шарафлантириб, имонкелтиришга мушарраф қилгани.

Имон қалб билан тасдиқланиб, тил билан иқрор қилинади, яъни қалбда туғилиб, у ердан тилимизга, ҳаётимизга, амалларимизга, хатти-ҳаракатларимизу гўзал ахлоқимизга тарқалади.

Имон ақл билан англабмайди. Албатта, ишониш учун ҳақиқий маълумотларга муҳтожмиз. Аммо билиш тўғридан тўғри ишониш дегани эмас.

Иблис ҳам Аллоҳ таолонинг кудратию азаматини билар эди. Лекин Яратганнинг Одам алайҳиссаломга бўлган меҳр-муҳаббатига ҳасад қилди ва оламлар Раббисининг амрига қарши бориб, Унга исён қилди. Шунда Раббимиз **“Иблис кофирлардан бўлди”** дея марҳамат қилди.

Тарих Фиръавн, Абу Жаҳл, Валид ибн Муғйира каби кўплаб Ислом душманларига гувоҳки, улар минглаб мўъжизаларни кўриб, ўзларига юборилган пайғамбарларнинг ахлоқи, ростгўйлиги қаршисида бирор сўз айтолмасалар ҳам, нафсларини эгаллаб олган ҳасад, кин ва ғараз каби салбий туйғулар сабабли имон келтиришмади. Яъни улар ақлан тан олсалар ҳам, кибрланиб рад этдилар. Чунки имон қалб билан боғлиқ нарсадир. Муаллим Жуди жаноблари шундай ёзади:

Ҳидоят бўлмаса Сендан, иноят қайдадир, ё Раб?

Арабча билган Жаҳлга бир оят қайдадир, ё Раб?

Яна бир ҳақиқатни айтиш керакки, Ислом ақлларимиз англай оладиган ҳодиса эмас. У оламларнинг Раббиси тарафидан юборилган энг олий ҳақиқатдир. Аллоҳнинг Ўзи яратиб, бизга инъом қилган ақл билан Унинг таълимотларини, динини муҳокама қилиб, баҳолашга уриниш ҳаддидан ошиш бўлади.

Диннинг бу каби буйруқларига бўйсуниб, таслим бўлишимиз керак, холос. Чунки имон ғайбидир. Зотан, ўлимдан сўнг пардалар кўтарилиб, одам боласи фаришталарни ва боқий оламнинг ўзга аломатларини кўрганида имонининг имтиҳони якунига етади.

Мухими, тириклик чоғида пайғамбарлару муқаддас китобларга ишониб, уларга имон келтириб, қалбидаги шайтоний ва нафсоний шубҳа-васвасаларга берилмай, таслимият билан инонишдир.

Қуръони карим Аллоҳ таоло томонидан Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга ваҳий қилиб юборилганини, унда (келажақда) ваъда қилинган охират ҳақиқатларини ақл воситасида эмас, қалб билангина қабул қилиш мумкин. Бошқа томондан Исломи дини имон келтириш лозим бўлган ҳақиқатлар соғлом ақл томонидан ҳеч қандай тараддудсиз қабул қилиниши лозим бўлган моҳиятдир. Яъни Исломи ақл бовар қилмайдиган дин эмас. Аксинча, идрокни тарбияловчи, уни ҳақиқий **соғлом ақл**га айлантирувчи буюк бир ҳақиқатдир. Йўқса, инсонлар абадий умидсизлик жаҳолатига ботиб, ҳалок бўлар эдилар. Яъни ақл Исломи билангина равшан бўлади.

Тўғри дунёқараш, мақрли шубҳа ва васвасага солувчи иккиланишдан узоқ бўлган ҳар бир қалб Исломининг очиқ-ойдин далилларини кўради ва имон келтиради. Чунки **инсоннинг ақлида пайдо бўлиши мумкин бўлган ҳар қандай саволга Исломда жавоб бор. Исломи ҳаётимизни энг мукаммал тарзда тартибга солиб берган.**

Исломи мусулмонларнинг, қолаверса, бутун башариятнинг бахт-саодат рецептдир.

Кўрувчи, эшитувчи ва
ҳис қилувчи қалблар
бу коиноти илоҳий
қудратнинг аксидан
бошқа нарса эмас
эканини яхши ҳис
қиладилар. Бунинг
акси ўларок, ҳаёти
оламдаги гуллару
булбуллар билан
сирлашолмаган,
уларнинг ҳол тилини
англамаганларга
таассуфлар бўлсин.

Акиф бу ҳақда шундай чиройли мисралар битган:

Имон — жавҳари илоҳий, қандай
буюқдир,

Имонсиз занглаган юрак сийнага
юқдир.

Имон — саодат. Имонсизлик эса
мақсадсизлик ва нотинчлик чоҳига қулаб,
қалбнинг вайронага айланишидир.

Ҳар инкору исён “Мен нега
мавжудман?”, “Бу олам нега яратилган?”,
“Борлигимнинг боиси нимада?” каби
саволларни тафаккур қилмай, нафсоний
ҳаёт асирига айланишдир.

Қуръони каримда инсоният тарихига оид ибрат саҳналари мавжуд. Пайғамбаримиз алайҳиссалом ҳам охирзамон ҳақидаги қатор ҳадисларида бизни – умматларини огоҳлантирганлар.

Ўтмиш ва охирзамоннинг ягона муштарак нуктаси бор: инсонлар моддий бойликлар ҳам фаровон ҳаётга етишганида диний ва маънавий қадриятлардан узоқлашиб, нафсоний истакларига қул бўладилар; кибрланиб, имондан узоқлашадилар, Яратувчини, динни ва охиратни инкор этиш йўлига ўтиб оладилар.

Инсонлар ўз фитратларидаги эътиқод туйғусини ўйлаб топган сохта динларига алмашиб, ўзларини шу билан алдашга уринадилар. Бунга “Ота-боболаримизнинг дини бу” ёки “Менинг ҳаёт фалсафам шундай”, “Нимага эътиқод қилишни ўзим ҳал қиламан”, ё эса “Шу эътиқодим менга ҳузур бағишлайди” каби сўз ўйинларидан иборат ёлғон баҳоналар тўкишади. Лекин Раббимиз аллақачон улар қалбига **“инкор”** муҳрини босиб бўлган.

Имоннинг энг олийси Раббимиз буюрган, ваҳийларда таъриф этиб, Ўз расули ҳамда Пайғамбаримиз алайҳиссаломдан бизга ўрнак бўлиб қолганидир.

Якка ҳолда бирор инсон ёки руҳонийларнинг ёхуд турли секта ва шунга ўхшаш “диний” оқимларнинг ўзбошимчалик билан ўзлари учун қонун-қоидалар тўкиб, “Мана шу – бизнинг динимиз” дейишлари ҳақиқий телбалиқдир.

Дарҳақиқат, ҳозирда турфа оқим ва гуруҳларга бўлиниб кетган насронийликда айнан шу манзарани кўриш мумкин. Аллоҳ таоло “учлик”нинг қуфрлигини, Исо алайҳиссалом эса фақатгина Аллоҳнинг қули ва элчиси эканини маълум қилган.

Яҳудийлик ҳам шуҳратпараст ва маккор руҳонийлар томонидан ўзгартириб, биргина ирқнинг иродасини ифодаловчи бузуқ оқимга айлантирилган. Ваҳоланки, бутун ирқларнинг эгаси Ёлғиз Аллоҳдир.

Имонсизлик ўткинчи
ҳою ҳаваслар
орқали келиб чиққан
инқироз бўлиб,
охири жаҳаннамга
етақловчи беҳуда
қочишдир. Чунки
қочиб бориладиган
ягона паноҳ Аллоҳ
таолонинг ҳузури
олийсидир. Бу борада
Қуръону суннатда,
тавҳиду нубувватда
ишончли далиллар
мавжуд.

Ғарбда илм-фан ривожланган даврда кўплаб олимлар насронийликнинг шу каби мантиқсизлиги туфайли диндан совиганлар. Бунинг натижаси ўлароқ исён сифатида дахрийликни танлаганлар ҳам бўлган. Фақатгина бу коинотнинг бир Яратувчиси борлигини ва у аниқ мақсад асосида яратилганини ҳис қилганларгина ҳам насронийликни рад этиб, ҳам Яратувчининг борлигини тасдиқладилар. Бунга ном сечишга келганида қадимги юнонлардан қолган ботил эътиқод бўлмиш деизмни танладилар.

Тафаккур қилсалар эди, насронийликнинг асл моҳияти бузилгач, Аллоҳ таоло ундан сўнг яна бир пайғамбар ва илоҳий китоб юборишини билар эдилар. Аллоҳ юборди ҳам: Ислом дини, Куръони карим ва фаҳри коинот Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламни. Аҳли китоблардан ҳам бир қанчалари бу ҳақиқатни кўришга муваффақ бўлдилар.

Салмони Форсий розияллоҳу анҳу ҳақиқат излаш сафарини Эрондан бошлади. Йиллаб роҳиблар атрофида кезди, кул қилиб сотиб ҳам юборилди, ва ниҳоят, излай-излай охири Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламни топди. Яҳудий раввинидан саҳобайи киромга айланган Абдуллоҳ ибн Салом розияллоҳу анҳу Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрар-кўрмас “Бундай чехрали одам ёлғон гапирмайди” дея имонга ошиққанди.

Кеча ва бугун бўлганидек, эртага ҳам Ислом ҳақ динлигича қолади.

Аллоҳ наздида ҳам ягона дин Исломдир.

Одам, Нух, Иброҳим, Мусо ва Исо алайҳиссаломларнинг ҳам даъват этган дини, аслида, Исломдир.

Кенг маънода Ислом, тор маънода эса юртимиз сўнгги асрларда диннинг ҳаётдаги ўрни ва диний таълим борасида кучли зарбаларга учради. Қайта қуриш давридан бери етим қолган диний таълим сўнгги йилларда тақиққа гирифтор бўлди. Лола даврида нафсоний истакларнинг маънавий қарашлардан устун қўйилиши Ғарб олдидаги мағлубиятга олиб келди. Янглиш тушунчалар билан бу мағлубиятга сабаб ўлароқ дин кўрсатилди – гўёки

Имоннинг энг олийси
Раббимиз буюрган,
вахийларда таъриф
этиб, Ўз расули ҳамда
Пайғамбаримиз
алайҳиссаломдан
бизга ўрнак бўлиб
қолганидир.

у тараққийёт учун тўсиқ эмиш. Натижада, ҳар соҳада Ғарбга тақлид қилиш касаллиги пайдо бўлди. Бунинг ортидан ҳақ динимиз – Исломга қарши ғарази бўлган ғарблик атеист, деист, реформист каби турли заҳарлар ҳудудимизга ҳам кириб келди. Бу даврда Европада саноксиз фалсафий оқимлар динга ҳужум қилаётган эди.

Материализм – моддиюнчилик руҳ ва бутун маънавий оламни инкор этиб, моддадан бошқа ҳеч нарсани тан олмасди.

Позитивизм ҳам шунга ўхшаш бўлиб, синов ва тажрибаларда исботланмаган ҳар қандай нарсани инкор қиларди. Уларнинг наздида барча динлар ўз ўрнини ақл-идрок ва илмга бўшатиб бериши лозим эди.

Дарвинизм эса инсон тасодифлар натижасида, ҳайвонлардан тарқалган деган ғояни илгари суриб, башарни ҳайвонга тенглаштириб қўйган эди. Социологияга таъсир кўрсатган ижтимоий дарвинизм ҳам динларни эволюциянинг ортда қолиб кетган бир босқичи деб ҳисобларди.

Фрейдизм ёки психоанализ кишиларнинг психологиясини уларнинг жинсий қониқиши билан боғлаган аҳмоқона ғоялардан бири эди.

Бу заҳарли фитналар тўлқинида **Тавфиқ Фикрат, Бешир Фуад, Ҳусейн Жаҳит, Абдуллоҳ Жавдат** ва уларнинг сафдошлари Ислом динига тухмат тошларини отиб, уни обрўсизлантириш мақсидида китоблар, шеърлар, романлар ва ёлғон-яшиқ гапларни ёздилар. Ўзларига ҳамфикр бўлган чет элликларнинг Ислом ва Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга тухмат тошлари ёғдирилган манбаларини турк тилига таржима қилдилар.

Масалан, Тавфиқ Фикрат ўзининг “Тарихи қадиме Зайл” шеърида динга қарши ташвиқот олиб бориб, шариатни “эскирган китоб” дея ҳақорат қилади, “Ҳалукнинг “Аманту”си номли бошқа бир шеърида эса ўзича янгича “Аманту” ёзишга уринади. Унинг шу шеъридан жой олган бу тупроқларга ва ўзининг миллатига мансублигини рад этувчи

Якка ҳолда
бирор инсон ёки
руҳонийларнинг
ёхуд турли секта
ва шунга ўхшаш
“диний” оқимларнинг
ўзбошимчалик билан
ўзлари учун қонун-
қоидалар тўқиб,
“Мана шу – бизнинг
динимиз” дейишлари
ҳақиқий телбалиқдир.

“Бутун тупроқ – ватаним, барча инсон – миллатим” мисралари 2018 йилда Истанбулда ташкил этилган “**Деизм ташкилоти**”нинг шиори бўлиб, ҳозирчага амалда сақланиб келмоқда.

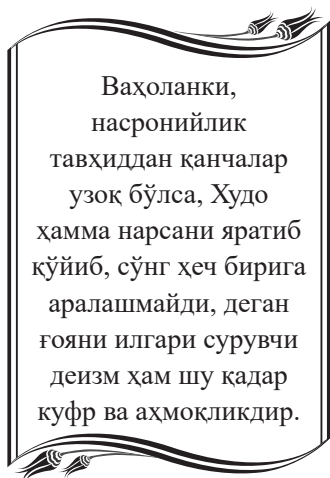
Ҳалиде Эдип Адиварнинг “*Уринг фоҳишани*” романидаги диндорларга қарши атайлаб ёзилган чиркин мантиқни эътиборсиз қолдириш мумкин эмас.

Ҳусейн Жаҳит Ялчин ориенталист **Леон Жастанининг** тухматлар билан йўғрилган “*Ислом тарихи*” китобини, позивист **Эмиле Дуркҳеймнинг** “*Диний ҳаётнинг ибтидоий шакллари*” номли тадқиқотларини турк тилига ўғирди ва газеталарда нашр эттирди.

Тавфик Фикрат, Аҳмед Ризога ўхшаганлар даҳрийликни тарғиб этувчи позитивистик, материалистик, дарвинистик ва психоаналитик фалсафаларни Туркияга олиб кирдилар. Улар Август Конте, Эрнест Ренан, Дози ва бошқа дин душманларининг асарлари тарқалишга хизмат қилдилар.

Айнан улар ўзлари тўкиган сиёсий фитналар билан Усмонлиларнинг бошига етиб, бу ҳам камдай, шу ғояларини адабий нашрлару маориф ёрдамида аввал ўқитувчиларга, сўнг улар орқали келажак авлодга мажбуран сингдирдилар. Улар тарбиялаган “зиёлилар” маорифимизни ҳам заҳарлади.

Ўша даврдан мерос бўлиб қолган динга душманлик кайфияти, афсуски, ҳанузгача интеллектуал муҳида, ҳаттоки айрим академикларимизда ҳам кузатиляпти.

МУСУЛМОНЛАРНИНГ ИЛМДАГИ ХИЗМАТЛАРИ

Бу борада Европада ҳам, юртимизда ҳам дин ва илм бир-бирига қарши қўйиб келинган. Шу тарзда илмга интилганлар диндан совитилган. Лекин тарихга теран назар солсак, илм ва кашфиётлар саҳнасида мусулмонларнинг улкан ҳиссалари яққол кўзга ташланади.

Масалан:

- Алгебра, нол ва бошқа рақамлар мусулмонлар томонидан кашф этилган ва улар орқали Европага кириб борган.

- Аббосийлар халифаси Маъмун даврида (786–833) Аҳмад ибн Мусо ва унинг укалари томонидан Шинжон ва Куфада олиб борилган ҳисоб-китоблар натижасига кўра экваторнинг узунлиги 39 минг километр деб белгиланган (атиғи 2,5% га адашишган).

- Математикада Хоразмий, кимёда Жобир бин Ҳайён, астрономияда Фарғоний ва Батута, тиббиётда Ибн Сино каби қанчадан қанча мусулмон даҳолари илмда муҳим кашфиётларни амалга оширганлар.

Мисол тариқасида айтишимиз мумкинки, географияни фан сифатида шакллантирганлар ҳам мусулмонлардир. Дунёнинг жуда кўп ўлкаларини кезиб чиққан Авлиё Чалабий (1611–1682) 29 йил давомида тинмай у қитъадан бу қитъага сафар қилган Ибн Батутанинг ҳар бир саёҳатномасининг ўзи алоҳида бир тарих ва географиянинг хазинаси, десак янглишмаймиз.

Христофор Колумб (1446–1506) Американинг борлиги тўғрисидаги маълумотни мусулмонлардан, яна ҳам аниқроғи Ибн Рушдийнинг китобларидан ўргангани ҳақида ёзиб қолдирган.

Беруний (873–1048) Американинг мавжуд эканини бундан бир неча аср олдин айтган бўлса, **Пири Раис** эса (1465–1554) “Китоби Баҳрия” номли асарида Европанинг харитасини чизиб берган эди. Бундан ташқари, Пири Раиснинг дунё харитаси тарих илми ҳанузгача англаб етмаган ҳодисалардан бири бўлиб қолмоқда. Унда Гренландия ороли уч қисмга бўлиб тасвирланган, ваҳоланки, инсоният бу ҳақиқатни ойга қадам қўйганидан кейингина аниқлаган эди...

Идрисий (1100–1166) 800 йил аввал бугунги замонавий дунё хариталарига ўхшабини чизган эди.

Унутмаслик керакки, Христофор Колумб, Магеллан, Америго Веспуччи каби ғарблик кашфиётчи сайёҳларнинг кўпчилиги қароқчилардан иборат бўлган. Аслида, улар қанчадан қанча

Кеча ва бугун
бўлганидек, эртага
ҳам Ислом ҳақ
динлигича қолади.
Аллоҳ наздида ҳам
ягона дин Исломдир.

Одам, Нух, Иброҳим,
Мусо ва Исо
алайҳиссаломларнинг
ҳам даъват этган дини,
аслида, Исломдир.

америкалик, африкалик мазлумларни йиллар давомида эзиб, эскплуатация қилиб, кулга айлантирган, шафқатсизларча ўлдирган пасткаш ва ўғрилар бўлган.

Асл ихтирочилар эса Ибн Батута, Авлиё Чалабий каби мусулмон зотлардир. Улар ўзлари борган ҳар бир ҳудуд географияси тўғрисида дунёга бебаҳо маълумотлар қолдиришган.

Илмнинг бошқа бир соҳаси – тарих фалсафасининг буюк намоёндаларидан бири **Ибн Халдундир** (1332–1406). Унинг социологияга асос солган *“Муқаддима”* асари ханузгача илм оламини ёритиб келмоқда.

Меъморчиликдан гап кетганда бутун дунё биринчи бўлиб ўз асарлари билан ҳамон кўнгилларда яшаб келаётган Меъмор Синонни (1489–1588) ёдга олади.

Астрономияда эса Мирзо Улуғбек ва Али Қушчиларнинг курган расадхоналарию тузган осмон жисмлари жадваллари дунёда илм тарихидаги муҳим кашфиётлардандир.

Афсуски, бугунги кунда яратилаётган илмий асарларда буларнинг бирортаси ҳам тилга олинмай, аксинча, ғарбликлар олдида мусулмонларни камситиш, ғарбдаги куфр аҳлининг ихтироларини пеш қилиш урфга айланди.

Бу инкорда Ғарбнинг нонкўрлиги очиқ-ойдин намоён бўлса, ўз кадрини билмаган шарқликлар учун эса бу ғофиллик ҳамда ўзини камситишнинг натижасидир. Ваҳоланки, ғарб ҳозирда эришган тараққиёти учун мусулмонлар яратган илм хазинаси олдида қарздор. Гоҳ Бағдод маданиятидан, гоҳ салиб юришларидан, гоҳ Андалус университетларида илмий фаолият билан танишиб, шундан сўнггина

Ғарбда жорий этганлар.

Триллионлаб бир-бирига ўхшамаган мавжудотларнинг ҳад-ҳисобсиз ризқини ким ҳозирлаб, комил аниқлик билан етказиб берапти? Бунини адолат билан тафаккур қилиб кўриш керак эмасми?

Марҳум олим Фуад Сезгин умрини шу ҳақиқатни исботлаш ва бутун дунёга ошкор қилишга бахш этган фидокорлардан эди. Унинг тадқиқотлари шунини кўрсатадики, бугунги кунда европацентризм заминида табиат соҳасида математик илмлардан фойдаланишни илк бор Рожер Бейкон (1219–1292) ўйлаб топгани айтилади

ёки оптика илми ва фотоаппаратга асос бўлган “Қоронғи хона” кашфиёти Леви бен Герсон (1288–1344) номи билан боғланади. Ҳолбуки, бу икки кашфиёт ҳам Ибн Ҳайсомга (вафоти 1041) тегишли.

Тригонометриянинг мустақил илм ўлароқ шаклланишига сабабчи Региомонтанус (вафоти 1476) дея даъво қилинади. Лекин унинг асл соҳиби Носируддин Тусий (вафоти 1274).

Гелиоцентрик назариянинг асосчилари деб Коперник ва Кеплерлар кўрсатилади, аслида, бу кишилар ҳам андалуслик Зарқолий каби олимлардан таъсирлангани маълум.

Ҳар соҳада яна юзлаб мисоллар келтириш мумкин¹.

Шунга қарамасдан, ҳатто XVI асрда ҳам Ғарбнинг илмдаги савияси куйидагича эди: мусулмон олимларининг таржима қилинган асарлари асосида Европада астрономияга оид ҳақиқатлар тарқала бошлаганди. Галилео ҳам черковнинг қарашларига зид равишда Ернинг айланишини таъкидлаб, инквизиция судига тортилди ва бир умрлик қамоқ билан жазоланди. Галилео эса жазодан қутулиш учун ўз кўрсатмаларини ўзгартирди. Лекин маҳкама эшигидан чиқиб кетаётиб дўстларига шундай дейишдан ўзини тия олмади: “Мен айланмайди деганим билан дунё айланаверади!”

Шунинг учун илм-фан тараққиёти борасида мусулмонлар ўзларини асло ерга урмасдан, бошларини баланд кўтариб юришлари керак.

Яна шуни мисол ўлароқ келтиришимиз мумкинки, Томас Акуинас, Паскал, Декарт ва Давид Ҳуме каби Европанинг кўзга кўринган олимлари тафаккур тизимларини тадқиқ қилаётганда, Имом Ғаззолийнинг асарларидан фойдаланардилар.

1915 йилда дунёда
аҳоли сони 1,5
миллиард бўлган
бўлса, бугунга
келиб 7 миллиардга
яқинлашиб қолди.
Агар исрофгарчиликка
йўл қўйилмаса,
дунёдаги ноз-
неъматлар ҳаммага
етиб-ортади. Аҳоли
сони ошиб боргани
сари уларнинг
ризқи ҳам кўпайиб
бормоқда. Бу ҳақда
тафаккур қилиб кўриш
керакмасми?

1. Фуад Сезгин. Исломда билим ва техника. 2008. Култур А. Ш. 1-жилд, 163–166-б.

Шу каби ҳақиқатлар унут бўлиб бораётган сўнгги йилларда барча уйларни эгаллаб олган телевидение, мусиқа, кино, реклама ва мода намоишлари ёрдамида зарарли медиа маҳсулотлари тарқалаяпти.

Бу бетартибликлар билан дин қушандалари халқимизнинг имонини мўлжалга олган. Шундай душманлардан бири деизмдир.

ДЕИЗМ

Деизм ҳам жоҳилликнинг аломатларидан биридир. Жоҳилият давридаги арабларнинг баъзилари “Осмонларни, ерни, кўкни яратган ва ёмғирларни ёғдирган ягона Аллоҳ мавжуддир. Лекин у бирор пайғамбар юбормаган, китоб ва шариат ҳам нозил қилмаган. Биз қайтадан тирилмаймиз, азоб ҳам кўрмаймиз”, дердилар. Аллоҳга ибодат қилиш билан бир қаторда бутларга ҳам сиғинар эдилар.

Қуръондаги ўлимдан кейинги ҳаёт, охират ҳақидаги нозил бўлган оятлар уларнинг ҳою ҳавасларига зид келгани сабабли Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан уларни ўз нафсларига хуш келадиган тарзда ўзгартиришни талаб қилдилар. Аллоҳнинг Расули соллаллоҳу алайҳи ва салламга юзланиб шундай дедилар: “Бизга ичида охират ҳақида оятлар бўлмаган бир Қуръон келтир ёки ундаги ўлимдан кейинги ҳаёт (охират, ҳисоб-китоб) ҳақидаги оятларни ўзгартириб бер” дедилар (Зажжож, Маъонил Қуръон ва Иърабуху, 3, 11).

- Азоб ояти ўрнига роҳат оятларини қўй.
 - Ҳаром ўрнига ҳалолни, ҳалол ўрнига эса ҳаромни қўй.
- (Ваҳидий, 270-бет. Алусий, 11, 85).

Бундай одамлар ҳақида қуйидаги оят нозил қилинган: **“Қачон**

Буюк Раббимиз турли
фаслларда ҳар бир
ернинг табиатига
кўра турли-туман
неъматлар тухфа
қилади. Кутбдагилару
экватордагиларни,
ҳатто чўлдагиларни
ҳам оч қолдирмайди.

уларга (уларнинг олдида) **Бизнинг**
очиқ равшан оятларимиз тиловат
қилинса, Бизга рўбарў бўлишни
умид қилмайдиган кимсалар: “Бу
Қуръондан бошқа бир Қуръон
келтиргин ёки буни ўзгартиргин”,
дедилар.

Айтинг: “Мен учун уни ўз
томонимдан ўзгартириш дуруст
эмасдир. Мен фақат ўзимга ваҳий
қилинган оятларгагина эргашурман.

Чунки мен агар Парвардигоримга исён қилсам, улуғ Куннинг (қиёматнинг) азобидан қўрқурман”. (Юнус сураси, 15-оят.)

Четдан қараганда, деизм деб аталмиш бу ботил ғоя соҳиблари яратувчини тан олгандек кўринадилар-у, лекин шунда ҳам Аллоҳни эмас, ўзлари тўкиб чиқарган, аслида, мавжуд бўлмаган хаёлий уйдирмани илоҳ сифатида тан оладилар. Бу ишлари Аллоҳни, унинг таълимотларини, элчиларини, китоблари ҳамда охиратни ҳам инкор қилиш билан баробар.

Аллоҳ таолони инкор қилиш туш пайтида қайноқ ҳарорат остида туриб, куёшни инкор қилишдек гап, аслида. Инкорнинг деизм деб номланган шакли ҳам гўё Аллоҳни яратувчи ўлароқ рад этмайди-ю, лекин Унинг Раббимиз эканини, яъни қулларига таълим-тарбия беришини, жазолаши ва мукофотлашини рад этишдан иборат. Ҳеч шубҳа йўқки, бу жилов иодамларнинг ўз қўлларида бўлган, ўзлари истаган қўлларига сола оладиган, хусусан, ўзларининг ҳар турли нафсоний орзу-истакларию ёвузликларини ҳам ёқлайдиган, ҳеч нимага ярамайдиган, бирор ҳукми ўтмайдиган ўлик бутлар каби хаёлий бир худо тасаввуридир. Бир тарафда коинотда шунча муаззам оламларни яратган ва уларни бошқарган ақл бовар қилмас даражадаги қудратли куч, бошқа томондан эса қуллари томонидан ясалган ва яратганларини ўз ҳолига ташлаб қўйган қийматсиз бут... Агар иккинчи тараф ҳақиқат бўлса эди, оламлар ҳалокатга учрамасмиди?

Деистларнинг тасаввурдаги Худо хаёлот маҳсули ва қурук гапдан иборат, холос. Ҳеч қандай қиймати бўлмаган, бандаларни бирор зулмдан халос этолмайдиган, ҳақ-ҳуқуқларини кўрий билмаган, ахлоқ қоидаларини ўргатмаган, мазлумларга қарши раҳмати ва марҳамати бўлмаган бир бут. Яъни мазлумларга ачинмайдиган, зулмларга бепарво бўлган золим бир санам. Нокис ақл билан ўйлаб топилган сохта илоҳ. Бундай эътиқод ҳеч қандай мантиққа тўғри келмайди. Бу бор-йўғи ақлнинг оқшаи, холос.

Бутпараст юнонларда коинотнинг “Муҳарриқи аввал”, яъни илк бор ҳаракатга келтирувчи Зотга муҳтожлигини ақллар талаб қилгани

Ҳақ таоло жазирама
ёзда сув эҳтиёжини
қондириш учун
тарвуз каби полиз
экинларини, қишда
эса С витаминига бой
апельсин сингари
меваларни яратган.
Бу ҳам саноксиз
ҳикматлардан
биридир...

боис пайдо бўлган деизм мавжуд эди. Ҳам уйдирма бутларига, ҳам ўзларининг ноқис ақлларига мос келадиган мажбуран қабул қилганлари бир Худога ишониб, ўз виждонларини тинчлантирардилар. Шунга ўхшаш ҳолат сўнгги асрларда насронийликда ҳам кўзга ташланмоқда. Сохта насронийлик ақл, илм ва инсоният қаршисида бутунлай мағлубиятга учрагач, унинг черкову папа каби бошқа қисмлари ҳам рад этилди.

Маълумки, насронийлик, бутунлай одамзот ўйлаб топган динга айланди. Унинг тамал тошини илоҳий пайғамбар эмас, балки Павлос номли оддий бир одам қўйган. Унинг ақидаси қиролнинг босими остидаги кенгашлар томонидан шакллантирилган. Ҳозирда нишонланадиган Рождество каби байрамлар ҳам динга кейинчалик киритилган қўнғилочар анъаналардан бири ҳисобланади. Охирги мисолимиз: сўнгги йилларда вафот этаётган папаларнинг кардиналлари йиғилиб, “жаннатдаги улуш”ларни беришларига нима дейсиз?

Албатта, бундай дин на ақлни, на виждонни ва на қалбни қониктиради. Шу сабабли ғарбда черков ва дин уламолари чиқарган хурофотларни рад этиб, фақатгина Яратувчини тан оладиган ғоя сифатида деизм ўртага чиқди.

Деизм ҳам
жоҳилликнинг
аломатларидан
биридир. Жоҳилият
давридаги
арабларнинг
баъзилари
“Осмонларни,
ерни, кўкни яратган
ва ёмғирларни
ёғдирган ягона Аллоҳ
мавжуддир. Лекин
у бирор пайғамбар
юбормаган, китоб
ва шарият ҳам нозил
қилмаган.”, дердилар.
Бу ҳам куфрдир.

ОХИРАТ БОР!

Агар замонни ҳисобга олмасак, бу жараёнларнинг турган битгани жоҳилият давридир. Чунки жоҳилиятнинг илк аломатларидан бири охиратни инкор этиш ҳисобланади. Чунки ўзликни англаб етмасликнинг оқибати зулм ва ҳақсизликларга етаклайди. Инсон худбин, ўзбошимча, очкўз ва такаббур бўлиб, йўлдан озади. Бунинг натижасида эса Аллоҳ таоло ва Унинг қулларига қарши ҳад-ҳисобсиз гуноҳлар қилишдан тоймайди.

Ҳар бир ишнинг кун келиб ҳисоби сўралажагига имон келтирган ҳар қандай инсон одил ва гўзал хулқли бўлишга, бошқалар ҳаққига риоя қилишга, бир

сўз билан айтганда, такволи бўлишга жидду жаҳд қилади. Фақат нафсининг кули бўлганларгагина бу ҳақиқат ёқмайди.

Бир вақтлар Зинжирликуй қабристонни дарвозасига **“Ҳар бир жон ўлим (шарбати)ни тотгувчидир”** — Анкабут сураси, 57-ояти ёзиб қўйилганида бир қанча мухбирлар **“Ҳар кун бу оятга қўзимиз тушиб, бадбинлашиб кетяпмиз, бу ёзувни олиб ташланглар”** дея шикоят қилиб чиққан эди.

Замонавий шаҳарлардаги қабристонларнинг шаҳар ташқарисида экани ҳам шу ваздандир.

Ҳолбуки, имон маданияти маркази бўлган Усмонлида қабристонлар шаҳар ичида, масжид боғчаларида қурилардики, бу инсонларга фоний эканликларини, боқий бўлган зот ягона Аллоҳ эканини ва кун келиб унга қайтишларини эслатиб турар эди.

Атеизм, деизм, секулярим каби оқимлар тарғиб қилган жоҳилият дунёсида эса охиратга бўлган ишонч, раҳм-шафқат, инсонийлик ва виждонга асло жой йўқдир. Шафқатсизлик, ёвузлик ва ваҳшийлик бор, холос. Буни тарихда Андалусда, салиб юришларида, яқин ўтмишда эса Кавказда, Босния ва Ироқда, энди бўлса Сурия, Яман ва Мьянмада кўрдик ва кўряпмиз ҳам.

Исломнинг бошланиш даврида охиратни тан олмасдилар. Қуръоннинг илк нозил бўлган суралари эса уларга даҳшатли шаклда қиёмат ва охират манзараларини очиб берди.

Мушриклар ўлимдан сўнг қайта тирилиш ҳақиқатини **“Улуғ хабар”** деб атардилар. **“У буюк хабар бўлмиш охират ва ҳисоб-китоб бор бўлсачи? Қайта тирилсак-чи?”** деб ўзаро баҳслашардилар. Ояти карималарда бу ҳақда қуйидагича марҳамат қилинади: **“(Мушриклар) бир-бирларидан нима ҳақида сўрашмоқдалар?! Улар ўзлари ихтилоф қилгучи бўлган — улуғ хабар ҳақида (яъни қайта тирилиш тўғрисида савол-жавоб қилмоқдалар)!”**

(Набаъ-сураси, 1–3-оятлар.)

Жоҳилият мушрикларни деистлар каби эдилар.

Пайғамбаримизга:“–

Бизга ичида Лот ва Уззога ибодат қилишимиз тақиқланган оятлар бўлмаган бир Қуръон келтир. Агар Аллоҳ сенга бундай Қуръон юбормаса, ўзинг Уни шундай шаклда айтгин ёки ўзгартиргин (охират ҳақидаги хабарларни ўчириб ташла).

Бугунги замонавий жоҳилият ичида нафсоний ҳаёт гирдобида чайқалаётганларда ҳам охиратдан қочиш кўзга ташланади. Ҳайҳот!

“Бас, (кўрган дахшатларидан) кўз қамашиб, (осмондаги) ой ҳам тутилган ҳолда қуёш ва ой бирлаштирилган вақтда — ана ўша Кунда у инсон “(у бало-офатлардан) қаерга қочиб-қутулиш мумкин?” деб қолур! Йўқ! (Эй инсон, Аллоҳнинг азобидан қочиб қутуладиган) бирон бошпана йўқдир!” *(Қиёмат сураси, 7–11-оятлар.)*

Шуни унутмаслик керакки, қадим замонлардан бери пайғамбарлар огоҳлантириб келишига қарамасдан, ўлим масаласи инсоният зехнини заҳарли илон каби чирмаб келмоқда. Вақти-вақти билан бу кўрқинчли савол уларни безовта қилганида турли нафсоний ҳадик ва кўрқувлар сабабли унинг овозини ўчиришни истайдилар. Ваҳоланки, ҳар бир инсонни оловли бир гирдоб сингари ўраб олувчи ўлим ҳолатини ҳис этишса, ҳеч бир истисносиз бошларига тушадиган келажак кўрқуви ҳамда андишаси шакланса, ўлим ҳақиқатига ошно бўлиб, уни гўзаллаштириш инсоний ғояларнинг энг муҳими бўлар эди.

Инсон англаб етолмайдиган қабр ва охират ҳаёти фақатгина ваҳийлар ва пайғамбарларнинг кўрсатмалари билан бизга маълум бўлган. Бизга жамики пайғамбарлар, хусусан, Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам томонларидан етказилган бу истиқбол хабари учун миннатдорчилик билдириш ўрнига даҳрийлар ва деистлар каби бегонасираб қараш қанчалар аянчли ҳолдир.

Деизм деб аталмиш
бу ботил ғоя
соҳиблари яратувчини
тан олгандек
кўринадилар-у, лекин
шунда ҳам Аллоҳни
эмас, ўзлари тўқиб
чиқарган, аслида,
мавжуд бўлмаган
хаёлий уйдирмани
илоҳ сифатида тан
оладилар.

Агар охират бўлмаса, дунёга келишнинг ҳамда бу ибрат оламнинг бирор мазмуни қолмас эди.

Соғлом ақл билан қуйидагиларни тафаккур қилиш лозим:

- Инсонлар бу дунёга нега келади-лар?
- Яшаётганимиз – кимнинг мулки?
- Махлуқотлару инсонларга ким, нима сабабдан тинимсиз эҳсонлар қилади?
- Қажққа қараб кетяпмиз?

- Оқимимиз қаёққа?

Жоҳилият даврида мушрик бўлган Ҳинд Ислом куллар билан хожалари ўртасидаги тенгликни лол қолган эди. “Шунақаям дин бўладими? Энди мен бир кул билан тенг бўламанми?” дея адолат ва тенглик мезонига қарши чиққанди.

АҲКОМСИЗ ДИН ЙЎҚ!

Деизмнинг қўплаб турлари бўлиб, уларнинг бари бир хил хулосага эга: аҳкомлари, шариати, фикҳи, илми ҳол бўлмаган, яъни ҳалол ва ҳаромни ажратиб бермайдиган, ҳеч бир таълимотга эга бўлмаган динни истайдилар. Бу, бир қарашда, **“Дин менинг хоҳлаганимдай бўлсин. Ҳеч бир орзу-истагим ва ҳою ҳавасларимга ҳалал бермасин”** дейиш билан баробардир.

Ҳолбуки, Аллоҳ таоло коинотни бир низомга бўйсундиргани каби, инсонга ҳам шариатга бўйсуннишни амр этган.

Ояти каримада шундай марҳамат этилади: **“У зот осмонни баланд қилиб қўйди ва сизлар тош-тарозида туғёнга тушмасликларингиз (яъни ўзгаларга зулм қилмасликларингиз) учун мезон-тарозини ўрнатди”.** (Раҳмон сураси, 7–8-оятлар.)

Инсоннинг яратилишдан мурод куллиқдир. Бу мақсаднинг амалга ошиб ошмаслигини аниқлаш учун дунё имтиҳон дарсхонаси ўлароқ хизмат қилади. Бирор бир мактабнинг ишёқмас ўқувчилари имтиҳонлар бўлмаслигини исташади. Лекин уларсиз мактабда ўқишнинг бирор маъноси йўқ-да. Аммо тиришқоқ ўқувчилар мактабга илм учун келганларини доим ёдда тутиб, вазифаларни ғайрат ва муҳаббат билан бажарадилар.

Шафқатсизлик муҳитини хушловчи золимлар дунёда адолат бўлмаслигини истайдилар. Ёвуз кимсалар асло марҳаматли бўлишни хоҳлашмайди. “Қолганлар нима бўлса ҳам пешонасидан кўрсин” деб ўзгаларга қўл силтайдилар.

Деистларнинг тасаввуридаги Худо хаёлот маҳсули ва куруқ гапдан иборат, холос. Ҳеч қандай қиймати бўлмаган, бандаларни бирор зулмдан ҳалос этолмайдиган, ҳақ-ҳуқуқларини кўрий билмаган, ахлоқ қоидаларини ўргатмаган, мазлумларга қарши раҳмати ва марҳамати бўлмаган бир бутдир.

Фақат раҳм-шафқатли инсонларгина конун-қоидаларни хушлаб, адолатни ёқлайдилар ва уни қарор топтиришга уринадилар. Чунки тупроғига марҳамат уруғлари эжилмай қўйган, бомбалар остида инграган юртлар ҳақиқий мотам диёрига айланган. Бугунги кунда капиталистик дунё томонидан ишғол қилинган Сурия, Ироқ, Яман, Мьянма, Фаластин сингари мамлакатлар ана шундай мотам ва умидсизлик ўлкасига айлантирилган. Сабаби – капиталистик дунёда марҳамат тобора йўқолиб, худбинлик эса тобора ваҳшиёна тус олиб бормоқда.

Марҳаматни билмаган киши энг буюк хазина ва саодат эшигининг калитини йўқотиб қўйган кимсага ўхшайди. Раҳм-шафқат мусулмонлар қалбида ўчмайдиган олов кабидир. Мўминларни ғайри муслимлардан ажратиб турувчи фарқ уларнинг бошқалардан марҳаматлироқ бўлишидир. Имонсиз ва кофирларга эса марҳамат бегонадир. Раҳм-шафқат биз дунёда кўра оладиган, руҳимизни Аллоҳга яқинлаштирувчи илоҳий жавҳардир.

Мисол учун рўзадан оладиган дастлабки сабоғимиз раҳм-шафқатдир. У шафқатсизлик сабабли беркилиб қолган қалб кўзларимизни очади.

Диндан таълим берувчи масканлар ҳам раҳм-шафқат мактаби бўлиши лозим. Агар бундай бинолар эшигидан меҳр-муҳаббат ўрнига худбинлик кирса, марҳамат ниҳоли унмайди.

“Ёки сизларнинг гумонингизча, Биз сизларни беҳуда (яъни дунёда сизларга бирон вазифа бермайдиган, охиратда ҳисоб-китоб қилмайдиган ҳолда) яратдигу, сизлар Бизнинг ҳузуримизга қайтарилмайсизларми?!” (Ундок эмас)!” (Муъминун сураси, 115-оят.)

Ҳаводаги 77% азот, 21% кислород кўринишидаги уйғунликка ҳеч эътибор берганмисиз? Барча махлуқотлар яшай олиши учун атмосферада бу ҳассос мувозанат бўлиши шарт. Буни биз учун ким тайёрлаган?

Дунё ёвузликларга чўмган. Кўзи қонга тўлган қотил ўз холига қўйиб берилса, қўйлар орасига қўйиб юборилган очкўз бўри мисоли, нималар қилишини тасаввур қилиб кўринг. Худди шу каби инсонлар ҳам бир-бирининг ҳақини тап тортмай еб юборишяпти. Буларнинг ҳисобини беришни эса ўйлашмаяпти ҳам.

Жоҳилият мушрикларида охиратдан қочиш одати бор эди. Бугунги замонавий жоҳилият орасида ҳам нафсоний ҳаёт гирдобида чайқалаётганларда охиратдан қочиш кўзга ташланади. Ҳайхот!

Бу улкан конинот ва гўзал суратда яратилган инсоннинг ўз ҳолига ташлаб қўйилиши бирор мантиққа мувофиқ келмайди. Бундай тахминга ишониб қолиш эса ақлга ноқислик тамғасини уриш кабидир. Чинакам демократик давлатларда ҳам қамоқхоналарнинг доимо лик тўла бўлиши бунга яққол исботдир.

Фараз қилинг, динни ақлимиз билан ўйлаб топсак эди, бугунга келиб ҳар бир онг эгаси ўзича бир дин кашф этиб олар ва миллиардлаб динлар ичида чалкашиб кетар эдик. Биров бировни назарга илмас, ҳамма бир-бирини янчишга уринган бўларди. Шу сабабли барча файласуфлар бир-бирини рад этиб, ёлгонлар тўқишади. Юнон файласуфлари ожиз ақллари билан ўзларича бутлар ўйлаб топиб, камига уларни ўзаро қариндош ҳам қилиб қўйган эдилар. Бу файласуфлар ўзларини ақлли, оддий инсонларни эса қўйлар подаси деб ҳисоблаб, уларни кулга айлантирган эдилар. Инсонларни хароб қилиб, ҳалокатга бошлагандилар. Улар ичидан, айниқса, Аристотел ва издошлари ёзган китоблар бугун жавонларда чанг босиб ётибди. Шунча асарлар ёзиб на ўзларининг ва на бошқаларнинг йўлини ёрита олмабдилар.

Бунинг акси ўлароқ, пайғамбарларнинг барчаси ўзидан олдинги ва кейингиларини тасдиқлаб, ўзлари билан ҳузур-ҳаловат олиб келганлар.

Бугун “оммавий маданият” Ислом дунёсини қамраб бормокда. Илгари қўшинлар жанг қилиб бостириб келган бўлса, ҳозирда маданиятлар ҳудудларни забт этмокда. Нафсониятни кўзгатадиган рекламалар, ҳашамат ва исроф тегирмонига сув қуйган модалар, телевизордаги нотўғри дастурлар, интернетнинг қоронғи кўчалари, салбий ғоя ва ташвиқотлар даҳшатли маънавий емирилишга элтмокда. Инсонларнинг ақлий ва руҳий оламлари остин-устун бўлмокда.

-Ҳеч: «Эртага
кислород камайса
нима бўлади,
мен кислородсиз
қоламан...» деб
Кислород баллони
билан юрганлар
борми?

-Кофирларда ҳам
мавжуд бўлган бу
ишонч илоҳий кучга
ишонч эмасми?

Мақсад ва воситалар ўзаро аралашиб кетяпти. Инсонлар ейиш-ичишни ҳаёт қувончига айлантириб, қалблар мол-дунё асири, нафслар шаҳвоний истаклар қулига айланиб боряпти. Руҳнинг очлиги инсонни ҳам индивидуал, ҳам ижтимоий инкирозга етакламоқда.

Қиёмат андишаларидан узоқ, охири умуман бўлмаган дунёни одамларга ташвиқ қилишяпти. Исломни ўз қадриятлардан узоқлаштиришни истаган ғарбнинг материалистик талқинлари кишиларни секин-секин дин ва имондан узоқлаштириб, маънавий инкирозга бошлаяпти. Шунингдек, Ислом дини ҳам, афсуски, муносиб тарзда ўқиб-ўргатилмаяпти.

Бундан 20-30 йиллар илгари Истанбулда содир бўлган бир воқеа билан ўртоқлашмоқчиман: Франция Коммунистик партияси секретари Роджер Гарауди Истанбулга келиб, Юлдуз саройида бир конференция ташкиллаштирилди. Конференцияда кимдир унга қуйидаги саволни берди: “Сиз бир пайтлар коммунист эдингиз. Коммунист бўлганда ҳам Маркснинг ғояларини бошдан охир ўрганиб чиққанлардан эдингиз. Энди эса мусулмон бўлдингиз. Нега олдин христиан, орада коммунист бугун эса мусулмон бўлдингиз?” У шундай жавоб килди: “Мен католиклигимда Америкага таҳсил олиш учун бордим. У замонлар завод ва фабрикаларда тонналаб буғдойларнинг ёқилганини, яна қанча тонналаб сутларнинг тўкиб юборилганини кўрдим. Бу исрофгарчиликни бор-йўғи савдони тўлалигича ўз қўлларида тутиш, бозорда монопол бўлиши учун қилардилар. Бу қадар шафқатсизлиг-у онқўрликка ич-ичимдан исён қилдим. Мана шу ғалаён мени коммунизмга етаклади. Кўрсамки, коммунизм ҳам руҳсиз, борган сари қуриб боряпти. Шу сабабли католиклик билан коммунизм орасига кўприк қуриб, унга бирор маъно беришни истадим. Лекин уринишларим зое кетди. Бу ҳам амалга ошмади.

Кун келиб ҳисоб
беришга имон
келтириш инсонларни
одил ва гўзал хулқли
ҳамда бошқалар
ҳақиға эътиборли
бўлишга, яъни тақвога
ундайди. Фақат
нафсига қул бўлган
кимсаларнигина
бу хабар
роҳатсизлантиради.

Сўнг мени отишга ҳукм қилдилар. Лекин аскар отмади, мен эса қочиб қолдим. Социолог бўлганим учун “Бу аскар мени нега қўйиб юборди” деб кўп ўйладим ва уни излаб топдим. “Нега отишга ҳукм қилган бўлсалар ҳам, мени қўйиб юбординг?” деб сўрадим.

Аскар қуйидагиларни айтди: “Мен мусулмонман. Сенинг қандай айбинг борлигини билмасдим. Нега сенинг жонингни олишни истаганларини ҳам билмасдим. Мен ўлимингга бир воситачи бўлиб қолишни истамадим. Шунинг учун сени қочишингга изн бердим”. Ўша пайтгача мен Ислонни ибтидоий дин деб билар эдим. Кейин эса иқтисодчи бўлганим учун энг аввал Ислоннинг иқтисодий томонларига қизиқдим: фоизга қандай қаралади? Чунки коммунизмда суиистеъмол қилиш тизими сифатида фоиз тақиқланган эди. Ислонда фоизнинг ҳукми қандай? Шунни билишга ошиқдим.

Билол розияллоҳу анҳу билан боғлиқ бир ҳодиса билан танишиб, ичим ёришиб кетди. Билол розияллоҳу анҳу Аллоҳнинг расули соллаллоҳу алайҳи ва салламга хурмо келтирди. Расулимиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам хурмога қараб:

– *Билол, бу хурмони қаердан олдинг?* – дедилар.

– Бизда оддий хурмо бор эди. Сизнинг ейишингиз учун ундан икки ҳисса бериб, бундан бир ҳисса олдик, – деб жавоб берди Билол розияллоҳу анҳу. Буни эшитган расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам *“Эй воҳ, бу рибо (фоиз) билан тенг-ку. Асло бундай қила кўрма”*, – дея марҳамат қилдилар ва бошқа бир йўлини ўргатдилар: *“Агар олий нав хурмо сотиб олмоқчи бўлсанг, қўлингдаги хурмони алоҳида сотиб, унинг пулига яхши хурмодан ол”*, дедилар. (Бухорий, Ваколат, 11)

Кўрдимки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам энг кам миқдордаги фоиздан ҳам қайтарган эканлар. Биргина шу ҳодиса туртки бўлиб бутун Ислон динини ўрганишга киришдим. Аини шу жараёнда **Абу Ҳанифанинг** фикҳга оид шоҳ асари қўлимга тушиб қолди. Бу китоб шундай ҳуқуқ энциклопедияси эканки, онгимни равшанлаштириб, тўғри йўлни кўрсатди. Лекин афсус билан шуни ҳам айтишим керакки, бугун Ислон дунёси Абу Ҳанифадек дунё миқёсидаги буюк ҳуқуқшуносни

Бир вақтлар
Зинжирилиқ
қабристони
дарвозасига **“Ҳар бир
жон ўлим (шарбати)
ни тотғувчидир”**
— Анкабут сураси,
57-оят *ёзиб*
қўйилганида бир
куч мухбирлар **“Ҳар
кун бу оятга кўзимиз
тушиб, бадбинлашиб
кетяпмиз, бу ёзувни
олиб ташланглар”** дея
шикоят қилиб чиққан
эди.

яхши танимайди. Абу Ҳанифанинг фикҳ китобидан дарс беряпман. Ваҳоланки, мен яқиндагина мусулмон бўлдим.

Сиз соппа-соғлом бўла туриб ўзингизни касал деб ўйлайсиз. Сиз ҳақиқий беморга – ғарбга тақлид қиласиз. Ҳеч замонда соғлом одам хастага тақлид қиладими?”

Демак, аввало, ўз қадриятларимизнинг аҳамиятини англаб, муқаддас анъаналаримиз қийматини билишимиз лозим. Акс ҳолда, Аллоҳ сақласин-у, ҳаммамиз улкан хазина ичида оч қолиб кетган бадбахтларга айланиб қоламиз.

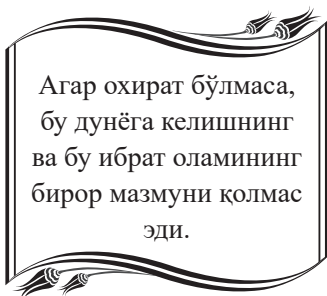
Чиндан ҳам бугун Ғарб дунёси соғлом эмас. Чунки манфаатпараст, прагматистлар “Қўйинг, кўнгилларига келганини қилсинлар” дея, ҳар қандай ёмонлик ва ҳаром ишларни ўзлари учун мувоҳ санайдиган бўлдилар. Рухлар насронийлик динидан озика ололмапти, чунки насронийликнинг ичи бўм-бўш. Бу динга Павлос илк зарбани бериб, у насронийлик шариатини йўққа чиқарди. “Сиз ота, ўғил ва муқаддас руҳга имон келтиринг, шунинг ўзи кифоя. Бошқасига ишингиз бўлмасин. Тавротдаги ҳукмларга бўйсунингиз шарт эмас. Энди сиз учун ҳукмларни Цезар чиқаради” деди, яъни “Кўнгилнингизга келганича кайф-сафо қилинг, дунёвий ҳақ-ҳуқуқларингизни қирол жорий қилади” деди.

Бу эса қиролларга қўл келди. Кейинчалик диний кенгашлар пана-панада тўпланиб, насронийликнинг қонун-қоидаларини ўзларича янгидан таъсис этдилар, яъни бу Яратганинг эмас, инсонларнинг ақоидига айланди.

325 йилда тўпланган Изник кенгаши Исо алайҳиссаломнинг худо экани ҳақида қарор чиқарди.

381 йилда Истанбулда бўлиб ўтган кенгашда эса Муқаддас руҳни ҳам худо ўлароқ тан олдилар.

431 йилда Эфесда бўлган кенгашда Марям онамизни худодан

Агар охират бўлмаса,
бу дунёга келишнинг
ва бу ибрат оламининг
бирор мазмуни қолмас
эди.

ҳомилдор бўлганини даъво этиб, Исо алайҳиссаломни ярим инсон, ярим илоҳ, яъни икки табиатли эканини қабул қилдилар.

451 йилда бўлиб ўтган Кадикўй кенгашида эса Исо алайҳиссаломнинг биргина илоҳлик табиати борлигини

айтиб, шаркий черковлар (Миср кибтийлари, Арманийлар, Сурёнийлар, Ҳабашлилар) ботил деб эълон қилинди.

787 йилда қақирилган Иккинчи Изник кенгашида иконалар (диний суратлар)ни чизиш гуноҳ эмаслигига қарор берилди. Ваҳоланки, сўнгги 200 йил давомида иконаларнинг гуноҳ ёки гуноҳ эмаслиги устида баҳслар борар, баъзан, императорнинг ўзи иконаларни тақиқлар эди.

Православ насронийлари илк 7 кенгашни қабул қилган бўлишса, католиклар 1965 йилда жами 21 та кенгашни қабул қиладилар. Католик Ватиканининг ушбу сўнгги кенгашида “бошқа дин ва мазҳаблар орасида мулоқот”га даъват этилган.

Қисқаси, бугунги насронийликнинг ақоид қисми мана шу кенгашларда шакллантирилди. Шариат бекор қилиниб, диннинг ичи бўм-бўш ҳолга келтирилди. Черков ўз манфаатлари учун гуноҳларни кечириш усулини ўйлаб топди.

Бунинг акси ўларок, Исломнинг ҳар бир нуқтаси асл ҳолида муҳофаза остидадир. Аллоҳ таоло пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга нозил қилган Қуръони карим энг кичик нуқтаси ҳам ўзгармаган ҳолда қўлимизда турибди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг татбиқ этган ҳар бир амаллари, яъни суннат қатъий изланишлар сабабли ўзгаришсиз бизгача етиб келган. Илк асрлардаёқ саҳобалар томонидан берилган фатволар ва шогирдларига ўргатганлари асосида юзага келган мазҳаблар ҳалигача мавжуддир.

Шунга қарамасдан, бизнинг давримизга келиб:

- Исломнинг ислоҳга муҳтожлиги;
- Мазҳабларнинг кераксиз экани;
- Ҳадиси шарифларнинг барчаси ёки кўпгина қисми уйдирмалиги;
- Оятларнинг ҳам “маҳаллий ва эскирган”лиги тўғрисида сира ақлга сиймайдиған бемаъни сафсаталар кўпайиб бормоқда. Шу тарзда насронийлик каби Исломни ҳам ўзгаритиришга уринишлар бўлмоқда.

Соғлом ақл билан
куйидагиларни
тафаккур қилиш
лозим:

- Инсонлар бу дунёга нега келадилар?
- Яшаётганимиз – кимнинг мулки?
- Бунча махлуқот ва инсониятга ким, нима сабабдан тинимсиз ризқ улашади?

Аслида, Ислом энг сўнгги ҳақ дин сифатида Қиёматгача Аллоҳ таолонинг муҳофазасидадир. Биз аҳли сунна вал жамоатнинг мақсади деб билган ҳақиқатни Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам куйидагича англатганлар:

Ягона ҳақ дин бўлган Ислом мукамалдир. Мукамалликнинг эса ўзидан қуйи бўлганларга ҳеч қандай эҳтиёжи йўқдир. Яъни Ислом дини на бир инсон яратган тизимга, на аслияти бузилган динга ва на бирор ислоҳотга муҳтож эмас.

Аксар одамлар ўзлари диний илмга эга бўлмасалар-да, дин ҳақида олди-қочди гапларни гапириб, бу беъманиликни, бу инкорни ва бу ақлсизликни тилга олувчилар Исломнинг мустаҳкам асосларини шубҳа остига олишга уриниб, Аллоҳга шикр келтирганларнинг фикрларини ўз райлари каби сўйлайдиганлар, минг афсуски, қанчадан қанча соф зеҳнларни заҳарляптилар.

Мазҳабларга мансуб бўлишни истамаса, ҳадисларга ишонмаса, Қуръоннинг бугунги кунга боғлаб бўлмайди деб ҳисобласа, бошқа нима қоляпти ахир?

Албатта, деизм каби ниқобланган инкорларгина қолади. Бу Ислом асосларини вайрон қилишга қаратилган тузоқдан бошқа нарса эмас.

Жоҳилият
мушриклари орасида
охиратдан қочиш бор
эди.

Бугун ҳам
замонавий жаҳолат
хаёти гирдобида
қоқилаётганлардқ ҳам
охиратдан қочиш бор.

Ҳайҳот!

Ўшал кунда инсон,
қочар жой қайда? деб
қолар. Йўқ! Қочадиган
жой йўқ!

(Қиёмат – 10-11)

Шунинг учун юртимиздаги реформист ва модернист илоҳиётчилар ҳақида сўз бораркан, биринчилардан бўлиб деизмни улуғлаб махсус китоб ёзган бирор шахс номи ҳаёлимизга келиши тасодиф эмасдир. Яна 2018 йилда ташкил этилган Деизм уюшмасининг брошюрасида мана шу илоҳиётчи билан биргаликда Суннатни рад этган бошқа бир илоҳиётчига ташаккур изҳор этилгани ҳам бежиз эмас.

Чекимизга тушгани – ҳеч қачон деизмнинг қатъий ва тўлақонли имон бўла олмаслигини, ҳар жиҳатдан эътиқодга бегоналиги, жоҳиллик маҳсули эканлигини, бошқа ҳар турли

инкорлар: ширк, атеизм ва бошқалардан бирор фарки йўқлигини тушунтиришдан иборат.

Яна бизнинг вазифамиз имоннинг аҳамиятини инсонларга тушунтиришдан иборатдир.

Этиқодига кўра яшамаганлар турмуш тарзини этиқод деб ўйлай бошлайдилар. Чунки Имом Шофеий огоҳлантириб айтганидек: “Ўзингни ҳақ билан машғул этмасанг, ботил сени ишғол этади”.

Замонамиз ёшлари орасида тарқалиб бораётган “Мен деистман”, “Мен модернистман” каби даъволарнинг асосий қисми онгсиз қарор ва ташқи дунёга қуруқдан қуруқ тақлиддан келиб чиқмоқда. Афсуски, бугунги кунда университетлардаги ёшлар орасида бундай микроблар бемалол тарқаяпти. Бунга қарши чора сифатида ҳақиқий таҳсил қандай бўлиши кераклигини қайтадан ўйлаб кўришимиз лозим. Ота-оналар фарзандларини илм олишга юборяпман деб ўйлаб, мана шундай микробли муҳитга ўз қўллари билан юборяптилар.

Олий таълим муҳитида 2 хил хавф мавжуд: Бегоналашиб, нафсига қул бўлиб, ғафлат ва залолат ичида яшаш; эрқаку аёлларнинг аралашиб юриши; ғоявий ҳамда амалий инкорлар, шахсият ва феъл-атвордаги зиддиятлар. Булардан қалбни ҳимоялаш зарур.

Имом Ғаззолий ҳазратлари марҳамат қилганидек, фосиқлар ва ғофиллар билан зоҳиран бирга бўлиш, вақт ўтгани сайин ақлларнинг ҳам бир хил бўлишига, бу эса фурсат ўтиши билан қалбларнинг ҳам бирга бўлишига олиб келади. Бу инсоннинг қадам-бақадам ҳалокатга яқинлашиб бориши демакдир. Нуҳ алайҳиссаломнинг иккинчи рафиқаси ва Лут алайҳиссаломнинг рафиқаси айни шу сабабдан жаҳаннамга маҳкум бўлгандилар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир неча аср илгари Самуд қавми ҳалокатга йўликқан вайроналардан ўта туриб, саҳобаларни огоҳлантирдилар:

“Тез ва ғамгин ҳолда ўтинлар, сув олманг, олганларингизни ҳам тўкиб ташланг”. (Бухорий, Анбиё, 17)

Ҳозирда куну тун экранлардан, телефонлардан, телевизорлару кўча-

Мушриклар ўлимдан сўнг қайта тирилиш ҳақиқатини “Улуғ хабар” деб атардилар.

“У буюк хабар бўлмиш охират ва ҳисоб-китоб ҳақиқат бўлса-чи? Қайта тирилсак-чи?” дея ўзаро баҳслашардилар.

кўйдан куфр аҳлининг томошаларини кўриб, ташвиқотларидан таъсирланаётган одамларнинг аҳволини ўйлаб кўрайлик. Агар бор кучимизни таълим-тарбия, илм беришга қаратмасак, амри маъруф, наҳйи мункар ишларини амалда жорий этмасак, фарзандларимиз бошқаларнинг хизматкорига айланиб боради. Оятларда шайтон болаларига шерик бўлиши айтилган. Биологик ота-оналик эса ҳеч нимани ҳал қилмай қўяди. Уларни шайтон эмизиб, куфр аҳли бокса, ўшаларнинг фарзандига айланади қолади. Биз бундан жуда ҳам эҳтиёт бўлишимиз керак.

- Диний таҳсилда модернистлар ва ширк аҳли ўйлаб топган бузуқ ақидаларга қарши соғлом диний таълимни йўлга қўйишимиз шарт.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам Абдуллоҳ ибн Умарга шундай марҳамат қилганлар:

“Эй Абдуллоҳ ибн Умар, динингни қаттиқ кучоқла, динингни қаттиқ кучоқла. Зеро, у сенинг ҳам гўштинг, ҳам қонингдир. Динни кимдан ўрганганингга диққат қил. Диний илмлар ва ҳукмларни илмига амал қилган олимлардан ол. Ҳар нарсани орзу қилаверадиғанлардан ўрганма”. (Хатиб ал-Бағдодий, Ал-Кифоя фи илмир Ривоя, ал-Мадийнатул Мунаввара, ал-Мактаботул илмийя, 121-с.)

УЧ ФИТНА

Ҳозирда исломий таълимотга қарши уч фитна мавжуд:

Биринчиси: ижтиҳодлар ва мазҳабларни кераксиз деб ҳисоблаш, ҳар кимни ўзи учун мужтаҳидга айлантириш. Бу талкинлар оқибатида жуда кўпчилик, жумладан, ҳеч нарсадан беҳабар жоҳиллар ҳам “менинг

“Ҳатто, ҳайвонотнинг ҳам яратилиш мақсади бордир. Улар шу мақсад соясида ҳузури ичида яшайдилар.”
Инсон беҳуда тарк қилинишининг ҳисобини қилурми?

(Қиёмат сураси, 36-оят.)

фикримча...” деб ўз қонун қоидаларини жорий этишга уриняптилар. Бу эса, Аллоҳ сақласин-у, динни заифлаштириб, йўқ бўлишига олиб келади. Шунинг учун кимлардир деизмга кенг йўл очиб бериш орқали ерларимизда мустаҳкам ўрнашиб олишни истайдилар. Қолбуки, мазҳаблар саҳобайи киромлардан бошлаб ҳақли равишда мужтаҳид олимларнинг ишончли фикрлари жамланиб, бир ерда тўпланган фикр мактабларидир.

Булардан бирини, албатта, танлашимиз лозим. Уларнинг барчасидан юз ўгириш жоиз эмас. Чунки уларнинг бари Қуръон ва суннат асосида юзага келган ҳукмлардан иборат.

Иккинчиси: Суннатни шубҳа остида қолдиришга уриняптилар. Бу ишларини гўё Қуръонни асосий ўринга олиб чиқиш важидан қилаётгандек йўл тутяптилар.

Ҳолбуки, Қуръони Карим Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг муборак қалбларига туширилгандир. Қуръондан одамларни хабардор қилиб, оятларни баён этган ва кишиларга уни ўргатган ҳам У зот соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ўзлари. Қуръоннинг энг салоҳиятли тафсири фахри коинот расулимиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларидир. Суннат Қуръоннинг амалда жорий этилишидир. Суннатни Қуръондан айри тутиб ҳам, ундан ажратиб ҳам бўлмайди.

Қуръон ва суннат Исломнинг икки бош томири, икки асосий далилидир.

Учинчиси: Раббимиз бизга Қуръони карим орқали ўргатган таълимотлар бор. Улар нафсларига оғир келгани учун, уни эскилик сарикитига чиқаришга уриниб, “ўтмишга оид” деб номлаяптилар. “Бу оят фақат ўша давргагина тегишли” деб, Қуръоннинг ҳукмларини бекор қилишга ҳаракат қияптилар. Бу гўё шайтоннинг Аллоҳ таолога қарши чиқиши билан тенгдир. Биламизки, Аллоҳ Одам алайҳиссаломни яратганида фаришталарга “Одамга сажда қилинг” деб буюрди. Бу ибодат саждаси эмас, балки ҳурмат саждаси эди. Иблис кибрланиб, Одамга ҳасад қилди ва сажда қилишдан бош тортди. Аллоҳнинг амрига қарши чиқди. Нега сажда қилмагани сўралганида эса “Нафсимга қулоқ солдим, бунинг учун мени афв эт, эй Раббим” дейиш ўрнига “Мен оловдан яратилганман, Одам эса тупроқдан, мен ундан устунман” дея маъносиз таққослаш билан ақллилик қилди. Ҳолбуки, Аллоҳ иблисдан “Сен устунмисан ёки Одамми?” деб сўрамай, аксинча, унга сажда қилишни буюрган эди. Шу тарзда Аллоҳга илк қарши чиққан иблис бўлди. Бу густохлиги

Наҳотки Бизнинг
сизни яратишимиз
беҳуда бўлган ва сиз
Бизга қайтарилмассиз,
деб ҳисобласангиз?!

(Эй мушриклар,
наҳотки Биз сизни
беҳудага яратган
бўлсак? Наҳотки
сиз охиратда бизга
қайтарилмассангиз?!

(Муъминун - 115)

сабабли илоҳий макондан қувилиб, Аллоҳнинг абадий қаҳрига дучор бўлди. (Ал-Аъроф, 12-13, Сад, 71-78)

Мана эскилик сарқити дейишнинг аҳволи!

Аллоҳ таоло инсониятни ҳидоят йўлини кўрсатувчи Қуръон билан сийлади. То қиёматгача бошқа пайғамбар чиқмайди, ўзга китоб ҳам туширилмайди. Бу китобда амал қилиш муддати тугаган бирор ҳукм борлигини даъво қилиш Аллоҳга қарши энг ёмон тухматдир. Ноқис ақлларнинг аҳмоқона фикридир.

Афсуски, бугун илоҳиётнинг бир қанча соҳаларида илм номи остида Кайтаний, Голдзиҳер каби таълимотлар орқали Ислом душманларининг чириган ва асоссиз ғоялари талабаларга сингдирилмоқдадир. Бу эса ўқувчиларнинг руҳий дунёсини алғовдалғов қилиб юбояпти. Буларни ўргатаётганлар оғир жавобгарлик ва гуноҳга ботаётганларини унутмаслиги керак.

Исломга қарши уч фитна:

- Мазҳаблар инкори;
- Суннатнинг инкори;
- Ҳукмларни бекор қилишга уриниш.

Ортида ширк аҳли турган бу фитналарнинг асл мақсади одамларни диний илмлардан шубҳалантирилиб, деизмни сингдиришдан иборат.

Бунга қарши биргина чорамиз бор, у ҳам бўлса, энг тўғриси яқинимиз ўргатишимиз керак. Агар фарзандларимиз ҳақиқатни ўрганиб олса, мусулмон бўлмаган душманлар олдларига кўядиган захардан тотиб кўришмайди.

Лекин афсус билан шуни ҳам айтишим керакки, бугун Ислом дунёси Абу Ҳанифадек дунё микёсидаги буюк ҳуқуқшуносни яхши танимайди. Абу Ҳанифанинг фикҳ китобидан дарс беряпман. Ваҳоланки, мен яқиндагина мусулмон бўлдим.

Мавлоно Румий айтади: *“Қуръон оятларини, пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг ҳадисларини ўқиб-ўрганишдан аввал ўзингни ислоҳ қил. Гулзордаги чечаклар атрини ҳис қилмаётган бўлсанг, айбни гуллардан эмас, ўз кўнглингдан ва бурнингдан қидир”.*

Бугун исломий қадриятларни том маъноси билан ўргатиш учун жиддий таҳсилга эҳтиёжimiz бор. Ёзги диний ўқув курслари, ўқув дастурларию имом хатибнинг ўргатганлари етарли эмас.

Пайғамбарimiz соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобаларига 23 йил Исломни ўргатдилар. Демак, Ислом умр давомида ўрганиладиган ва ҳаётга татбиқ этиладиган даражага келтирилиши лозим. Ҳеч бўлмаганда, илмни тақво аҳли бўлган устозлардан ўрганиш керак. Бу ҳаёт тарзимизга айланиши шарт.

Диний таълими ёзги таътилдагина масжидларга бориб динни ўрганиш ва ўқув йили давомида ҳафтада бир марта диншунослик дарсини тинглашдан иборат бўлган ёш авлод телевизордаги турли қарашлар олдида иккиланиб қолиши табиий. Агар нафсоний ҳислари ҳам мана шундай шубҳага ён босса, олган барча диний илмларини бир чеккага отиши ҳам эҳтимолдан холи эмас.

Бугун Ғарбдан кириб келган ботил қарашлар ҳар ерни ишғол этган. Лекин умидсизликка тушмаслиғimiz керак. Ягона чорамиз бор, у ҳам бўлса, Пайғамбарimiz соллаллоҳу алайҳи ва саллам каби динни ёшларга етказиб бериш. Бунга имкони бор ҳар бир инсон ғайрат кўрсатиши лозим. Айниқса, исломий илм соҳибларининг бир чеккада томошабин бўлиб туриши асло дуруст эмас.

Атроф жоҳилликка тўла бўла туриб, айрим Қуръон курсларида гуруҳлар тўлмай қолса, бу – яхши ишламаётганимиздан далолат.

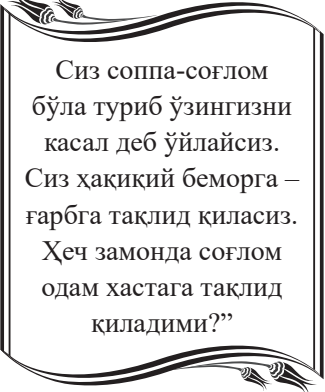
- Инсонларда ҳақиқий ҳаёт – охират ҳаёти эканини англатишимиз лозим.

- Қилган ҳар бир ишимиз учун жавоб беришимизни тушунтиришимиз керак.

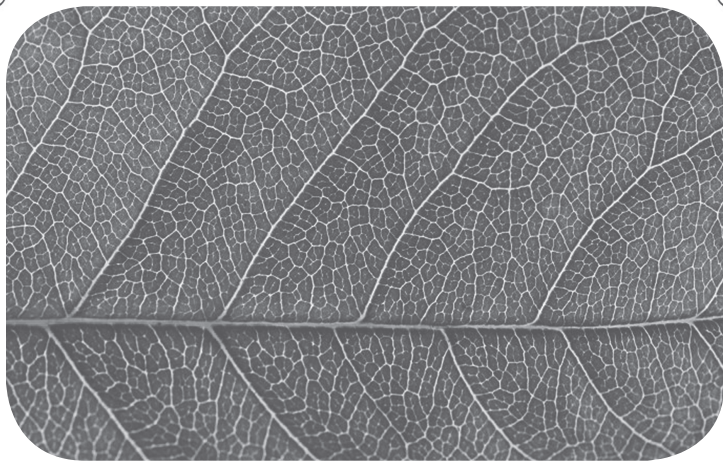
- Яратилишимиздан мақсад Аллоҳни таниб, унга бандалик қилиш эканини англатишимиз зарур.

- Аллоҳнинг динини маҳкам тутиб, инсонларни унга амал қилдирган ҳолда уларга ёрдам берсак, Раббimiz бизга ҳам сўнгги нафасимизда кўмак беришни ваъда қилган.

Аллоҳ таоло барчамизга шундай бахтни насиб этсин. Амин!..

Сиз соппа-соғлом бўла туриб ўзингизни касал деб ўйлайсиз. Сиз ҳақиқий беморга – ғарбга тақлид қиласиз. Ҳеч замонда соғлом одам хастага тақлид қиладими?"

ИМОН КЕЛТИРМАСЛИК МУМКИНМИ?

Шайх Саъдий айтади:

“Ақл эгалари учун ҳар бир япроқ Аллоҳ ҳақида
илм берувчи девондир. Гофиллар учун эса бутун бошли
дарахтлар ҳам бир япроқчалик эмас”.

ИМОН КЕЛТИРМАСЛИК МУМКИНМИ?

Бу дунё катта илм даргоҳи бўлиб, бу даргоҳ ўргатадиган таҳсил Аллоҳни таниш илмидир. Муаллими эса фаҳри коинот Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдирлар. Бу жаҳондаги ҳамма нарсаси шу мактабнинг лаборатория жиҳозларидир. Очиқ кўзлар учун ҳар бир зарра Уни англатади, Ундан хабар беради, Уни акс эттиради.

Аллоҳ таолонинг Қуръони каримдаги илк амри қуйидагича эди: “(Эй Муҳаммад, барча мавжудотни) **яратган зот бўлмиш Парпардигорингиз номи билан** (бошлаб) **ўқинг!**” *(Алақ сураси, 1-оят.)*

Аллоҳ таоло еру кўкдаги, одамдагию оламдаги ҳар нарсани Зотининг борлиги, бирлиги ва қудратидан бир нишона ҳамда тафаккур қилиш учун сабаб ўлароқ такдим этган. Кўриб, ҳис этувчи ва эшитувчи қалблар бу коинотда илоҳий қудрат тажаллисидан бошқа бир нарсани кўрмайдилар.

Бунинг акси ўлароқ, бу дунёда гуллару булбуллар билан сўзлаша олмаган, уларнинг ҳол тилини англаёлмаганлар ҳам йўқ эмас. Аллоҳнинг “ал-Борий”, “ал-Мусаввир” исмларининг тажаллисидан ғофил қолган, шамоллар, даралару тоғларнинг сассиз суҳбатини туя олмаган ожиз қалбларнинг ҳолига вой.

Бу дунёда ёшлик чоғида деизм ва шу каби динни инкор қилишга қаратилган ғояларнинг орамизга кириб келиши ва ташвиқот ишларининг сабабларини топиш лозим. Чунки биз эътиқод қилган **Мотирудийя** мазҳаби олимлари шундай деганлар: “Ўзи китоб ва пайғамбарга эга бўлмаганлар Аллоҳнинг бирлигию борлигини тан олишлари керак”.

Коинот тафаккур мактаби, имон лабораторияси экан, кўра-била туриб, Аллоҳга ишонмаслик ақлга ожизлик тамғасини урилганидан далолатдир.

Кун ёруғида кўкдамга боққан инсон кўз ўнгидаги турфа рангларга қараб “Мен кўкаламзордан бошқа нарсани кўрмадим”, дея баҳор ва унинг гўзалликларини кўради-ю, уларни кўришга сабаб бўлган ёруғликни унутиб қўяди. Ваҳоланки, ўша барча ранглари ёруғлик

туфайлигина кўради. Бу ўринда ёруғлик бошқа нарсаларни ошкор қилиб, ўзи яширин ҳолатда қолган.

Бир Аллоҳнинг севикли кули шундай дейди: *“Аллоҳ таоло, аслида кўздан ғойиб эмас. Фақат инсоний идрокимиз унинг зоҳири шиддатини кўтара олмагани учун ғойиб бўлгандир”*.

Бу дунёда имтиҳон ўлароқ Аллоҳ **Ботиндир**. Агар очиқ-ойдин аломатлар бўлганда, имонимизнинг синалишидан маъно қолмас эди. Лекин ҳар бир мавжудотни У яратгани, Унинг улуғворлигию қудрати нақшларига шоҳидлик бергани учун, айти пайтда, У **Зоҳир** ҳамдир. Бу зоҳирлик Унинг сифатлари орқали ошкор бўлади ҳамда яратилган ҳар нарса бунинг очиқ-ойдин далилидир.

Зотан, пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай марҳамат қиладилар: *“Аллоҳнинг яратганлари ҳақида тафаккур қилинг (яъни сифатларининг тажаллийси, илоҳий азамати ва қудрати нақшлари орқали Аллоҳ таолонинг борлиги ва улуғворлиги ҳақида тафаккур қилинг)”. Унинг Зоти ҳақида ўйламанг. Зеро, сиз Унинг қадрини (қиймати ва улуғворлигини Унга лойиқ бир шаклда) асло англаб етолмайсиз”*. (Дайлабий, Муснад, 2, 56. Хайсамий, Мажма уз-Завоид, 1, 81)

Биз ҳаво борлиги учун тирик бўлсак-да, лекин чор-атрофимизни ўраб олган бўлишига қарамай уни кўрмаймиз. Фақат нафас олиш орқали ҳис қиламиз, холос. Уни кўрмаганимиз учунгина инкор этмаяпмиз-ку, аксинча, *“Ҳаво бўлмаса, яшай олмаймиз”* деяпмиз.

**“У Ўз томонидан
(яъни Ўз хоҳиш-
иродаси билан)
сизларга
осмонлардаги
ва ердаги барча
нарсаларни
бўйинсундирди.
Албатта, бунда
тафаккур қиладиган
қавм учун оят
ибратлар бордир”.**

(Жосия сураси, 13-оят.)

Сувдаги жонзотлар ҳам худди инсонларга ўхшаб дарё ичида яшагани боис, сувнинг борлигини унутиб қўядилар. Гарчи сув уларни чор тарафдан ўраб турса ҳам.

Раббимиз Мутаалдир. Идрокимиз Уни англашга қодир эмас. У шунчалар буюкки, инсон идроки Уни англаб етишга ожиздир.

Бошқа тарафдан эса У Қорийбдир. У бизга шоҳ томиримиздан ҳам яқин. Агар ҳис қила олсак, ҳар лаҳза, ҳар ҳодисада Унинг бирор хабарини кўра оламиз. Унинг берган ризки билан ризкланамиз.

Унга дуо ва илтижо қилиб ёлворамиз. Дуоларимизни қабул қилганини ҳам ҳис қиламиз.

Соғлом ақл биладики, ҳар мавжудот орифлар учун Унинг ҳеч бир шубҳага ўрин қолдирмайдиган далилидир. Ғофилларга эса ҳар нарса ғафлатнинг сабабидир.

Мавлоно Румий шундай дейди: *“Агар икки бармоғинг билан кўзларингни беркитиб олсанг, ҳеч нимани кўра олмайсан”*.

Мана шу ғафлатдир, Аллоҳ асрасин.

Атеизм бу коинотдаги Аллоҳ таолонинг қудрати жилваларию мисли йўқ ҳикмати қаршисида сўқир ва қар бўлиб яшамокдир. Филибели Аҳмад Хилмий шундай гўзал мисралар битган:

Олам – оқилларга саҳнаи ибрат,

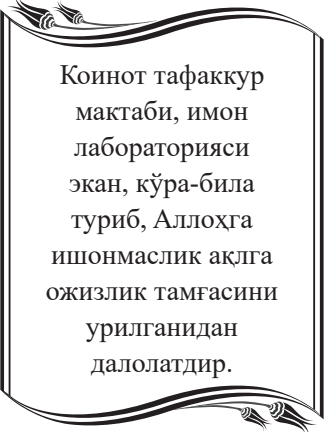
Аҳмоқларга эса емак ва шаҳват.

Кўрмаганини инкор этиш билан атеистлар ўзларининг руҳ ва ақлини ҳам инкор этаётганини билармикан? Чунки ақлни ҳам, руҳни ҳам ҳеч ким кўрган эмас. Лекин шундай бўлса-да, инсоннинг бутун ҳаёти шу ақл билан жоннинг борлиги устига қурилганини ҳамма яхши англайди. Шу сабабли ғарбнинг оқил мутафаккирлари Аллоҳни инкор этишдан сақланганлар.

МУКАММАЛ БОРЛИҚ

Замонавий фалсафа ва рационализмнинг отаси саналган математик ва файласуф Декарт (1594–1650) “борлиқнинг исботи”дан келиб чиқиб, мушоҳада қилиб қуйидагича хулоса чиқарган:

“Коинотдаги ҳар нарса, шу жумладан, инсон ҳам мукаммалдир. Ҳеч бири беҳуда эмас. Лекин ҳеч бир нарса ўз-ўзидан мукаммал бўлиб ҳам қолмайди. Уларни янада мукаммал бир борлиқ (Аллоҳ) комил қилган. Аллоҳ комилликнинг энг мукаммали бўлган бир Зотдир. Мукаммаллигининг чеки йўқдир. Мукаммаллик деганда инсон ақлидаги “энг мукаммал” деган тушунча назарда тутилмаяпти. Бу ҳам ер юзида

Коинот тафаккур
мактаби, имон
лабораторияси
экан, кўра-била
туриб, Аллоҳга
ишонмаслик ақлга
ожишлик тамғасини
урилганидан
далолатдир.

хеч қандай далил бўлмаган тақдирда ҳам, Аллоҳнинг борлигини исботлайди”.

“Аллоҳ комил ва нуқсонсиз, хато қилмайдиган ҳамда янглишмайдиган Зотдир. Унинг ҳузуридаги илм ҳам хеч бир нуқсонсиздир. Ҳақиқий илмнинг манбаси Аллоҳнинг ҳузуридагисидир”.

Паскал ҳам айнан шу фикрни тасдиқлайди: “Ҳаётимизнинг туб-тубидан бизгача етиб келиб, ўлимдан сўнг ҳам яшашимиз давом этишини билдирган бир садо борки, у бизда тажалли этган Аллоҳнинг хидояти садосидир”.

Булар ғайри муслимларнинг эътирофларидир.

Чиндан ҳам коинотдаги бу янглиғ мукаммал тартиб-интизом, табиатдаги бу қадар мувозанатни кўра-била туриб, инсонни бекордан бекорга яратилган деб ўйлаб, ҳайвонлар каби масъулиятни ҳис этмасдан яшашга ҳаракат қилиш беҳуда уринишдан бошқа нарса эмас.

Ҳақ таоло шундай марҳамат қилади:

“Ёки сизларнинг гумонингизча, Биз сизларни беҳуда (яъни дунёда сизларга бирон вазифа бермайдиган, охиратда ҳисоб-китоб қилмайдиган ҳолда) яратдигу, сизлар Бизнинг ҳузуримизга қайтарилмайсизларми?!” (Ундок эмас!)” *(Муъминун сураси, 115-оят.)*

**“(Эй инсонлар),
Аллоҳ осмонлар
ва ердаги барча
нарсаларни сизларга
бўйсундириб
қўйганини ва
сизларга барча
зохирий ва
ботиний (яъни
моддий-маънавий)
неъматларини комил
қилиб берганини
кўрмадингларми?!”**

(Луқмон сураси, 20-оят.)

Барча махлуқот инсон учун яратилди, инсон эса Аллоҳга қуллик қилиш учун. Акс ҳолда, яратилишнинг бир маъноси қолмас эди. Инсон шу мақсад билан яшаса, кун келиб жаннатга қайтади.

Шунинг учун Ҳақ таоло бандаларига пайғамбарлар, саҳифалар ва китоблар юборади, бу дунёда чегараси бўлмаган минг турли азамати жилваси ва қудрати нашқларининг тажаллиси орқали тафаккурларини уйғотишга ёрдам беради. Атеистик қараш билан яшайдиган ғофилларга Аллоҳ мулзам қилувчи бир савол билан мурожаат қилади: **“Балки улар хеч нарсадан**

(яъни Яратгувчисиз) **яралиб қолгандирлар?! Ёки улар ўзлари яратгувчимиканлар-а?!**” (Тур сураси, 35-оят.)

Аллоҳ таоло бандаларига икки сифатининг тажаллисини бермаган:

- **Холиқлик;**
- **Абадий ҳаёт.**

➤ Инсонда холиқлик (яъни йўқдан бор этиб яратиш) хусусияти йўқдир. Тўғри, одамлар ҳам нималарнидир ижод қилиши мумкин. Лекин бу ижод ҳам Аллоҳ яратган нарсалардан фойдаланиш, илҳомланиш билан юзага келади.

Инсон ўзи каби бошқа бирини дунёга келтиради, бу – Аллоҳнинг мўъжизаси. Лекин одамзод яратган ҳеч бир машина ўзи каби бошқа бирор машина туғмайди. Масалан, бирор самолётдан бошқа бир самолёт туғилмайди.

Инсон боласи тўлалигича Аллоҳ яратган олам ичида яшайди. Унинг чор-атрофи ҳам Раббимиз яратган борлиқдан иборат.

➤ Шунингдек, инсонда абадий ҳаёт неъматини ҳам мавжуд эмас. Аллоҳдан ўзга бутун мавжудотлар фанийликка маҳкумдир.

Ояти каримада шундай мараҳамат қилинади:

“Ҳар бир жон ўлимни тотувчидир...” (Оли Имрон сураси, 185-оят.)

“(Ер) юзидаги барча жонзот фанийдир”. (Раҳмон сураси, 26-оят.)

“Барча нарса ҳалок бўлгувчидир, магар Унинг Ўзигина (мангудир). Ҳукм Унинг (ҳукмидир), Ва (барчаларингиз) ёлғиз Унга қайтарилурсизлар”. (Қасос сураси, 88-оят.)

Шунинг учун қабр тошларига бир эслатма сифатида **“Ҳувал баақий”** – **“Боқий бўлган Удир”** сўзлари битилади.

Коинотдаги муаззам оҳанг ва тартиб ҳам Аллоҳнинг борлиги ва бирлигига далилдир. Исмоил Фенний Эртуғрул шундай дейди:

“Биз бу жаҳон ичра заррадан коинотга қадар ҳар нарсада Аллоҳнинг илоҳиёт асарларини кўряпмиз. Энг

“Одамлар орасида шундай кимсалар ҳам борки, улар ўзлари билмаган, ҳидоят топмаган ва ёрқин китоб-ҳужжатга эга бўлмаган ҳолларида Аллоҳ хусусида мужодала қилурлар”.

(Луқмон сураси, 20-оят.)

юзаки тадқиқотда ҳам илк боқишдаёқ оламни бунёд этган бир қудратли куч мавжудлиги ошкор бўлади. Ақлларимиз, жисмларимиз, ҳайвонлар, сайёралар, юлдузлар, Ер юзи ва кўк юзи – буларнинг барча-барчаси аниқ тизимни намойиш этади. Бу санъат ва ҳикмат бутун оламнинг руҳи каби нозик ва кўз илғамас, лекин жуда кучли қувват билан барчани мақсадига етиштирувчи ҳамда биздан устун турувчи ақл ва ҳикматга ишора қилади. Бу дунёнинг яратилишида энг кичик заррасига қадар ҳар томонлама мутаносибликни кўришимиз мумкин. Қуёшдан тортиб кичкина чумолигача – ҳар нарсада Ҳақ таолонинг чексиз санъати қудратини мушоҳада қиламиз”.

Исмоил Фенний яна шундай ёзади: “Бу оламда ҳар лаҳзада кўрганларимиздан ҳайратланиб, “Жуда мукамал” дея эътироф этишдан ўзимизни тия олмаймиз. Шундай экан, бу асарлар санъаткорининг қудрати ва ҳикматига қарата нега “Комил борлиқ — Энг юксак борлиқ” демаслигимиз керак?

Менимча, Аллоҳнинг азаматини англаб етмаганлар шубҳаланувчилик касаллигига чалинган, фалсафанинг беъмани сафсаталари аро адашиб қолган ақли калта кишилардир”. (“Моддиюнчилик мазҳабининг қулаши”, 28-б.)

Исмоил Фенний Эртуғрул дунёнинг тасодифан пайдо бўлиб қолганини иддао қилувчиларга қуйидагича савол билан мурожаат қилади:

“Бир паишанинг қаноти миллионлаб ташкилий қисмлар сабабли мавжуд. Оламдаги бир-бирига мувофиқ шаклларнинг чек-чегараси йўқ.

Ҳар инкор ва исён “Мен нега яратилдим? Бу дунё нимага бино этилди? Яратилишимдан мақсад нимада?” деган саволларга кўз юмиб, нафсоний ҳаётга асир бўлиш каби аҳмоқликдан иборатдир.

Агар олам ва ундги нарсалар тасодифан яралиб қолган бўлса, мукамал шакллар пайдо бўлгунига қадар, бир-бирига уйғун бўлмаган саноқсиз шакллар кўпайиб кетиши керакмасмиди? Нега буларга келганида тасодиф иш бермай қолди?

Булар нега йўқликка сингиб кетганидан сўнг, қайта ўз ҳолига келиб қолмаяпти? Нега табиат беъҳишов ҳайвонларни дунёга келтириши ўрнига, аксинча, ҳар томонлама тўла-тўқис мавжудодларни вужудга келтиряпти?” (“Моддиюнчилик мазҳабининг қулаши”, 28-б.)

“...Бир ерда аниқ ҳисоб-китоб ва тартиб-интизом бор бўлса, ўша жойда ҳисоб-китоб қилувчи ва тартиб ўрнатувчи ҳам борлиги аниқ.

Тасаввур қилинг, сизнинг бир боғингиз бор. Унинг атрофига қатор қилиб кўчат ўтқаздингиз. Бир кун у ерга бориб, ниҳоллардан баъзилари ерда тартибсиз ағанаб ётганини кўрдингиз. Сабабини сўраганингизда боғнинг қоровули сизга қаттиқ шамол келиб буларнинг барини кўпориб ташлаганини айтди. Сиз бу гапга ишондингиз.

Яна бошқа бир кун борганингизда, ниҳоллар тартиб билан кўпорилган, масалан тўрт ниҳол ўз ўрнида, бешинчиси синдирилган, яна кейинги тўрттасида тегилмаган, бешинчиси эса суғуриб олинган. Бунинг сабабини сўрадингиз. Боғ қоровули сизга бу ҳам шамолнинг иши эканини айтди. Бу жавобга ишонармасиз ва кимдир ёмон ният билан қилган, деб ўйлашингиз аниқ. Чунки биринчи воқеа тасодиф бўлиши мумкин, бунисида эса тасодиф йўқлиги кундай равшан. Сабаби – бу сафар ҳаммаси ҳисоб-китоб билан қилинган”. (Имон ҳақиқатлари атрофидаги саволларга жавоблар, с. 21-22)

Бугун коинотдаги ҳар нарсани тасодиф деб изоҳлаётганлар:

- Кун келиб ҳавода кислород миқдори тасодифан пасайиб кетмаслигдан қандай амин бўладилар? Қандай қилиб кўркмасдан хотиржам ухлайдилар?
- Фаслларни алмаштириб турган ҳассос мувозанат бузилиб, эртага дунёда ёндириб юборовчи иссиқ ёки музлатувчи совуқ келиб қолишидан нега кўркмайдилар экан?
- Ўзларининг ҳеч бир алоқаси бўлмаган таналари, юраклари, буйраклари, жигарлари, барча аъзоларидаги тартиб бир кун бузилмаслигига қандай ишонадилар?

Бу “тасодифлар силсаласи” доим уларнинг фойдасига ишлар экан-да?

Чиндан ҳам бу борликни, бу мукамал интизомни сақловчи йўқлигига қандай ишона оладилар? Ахир бунга ишонган одам ақлдан озган бўлиши керак-ку!

Учиб кетаётиб, самолётдаги учувчиларнинг хушидан кетгани ёки вафот этгани тўғрисидаги хабарни олган

“Балки улар ҳеч нарсадан (яъни Яратгувчисиз) яралиб қолгандирлар?! Ёки улар ўзлари яратгувчимиканлар-а?!” (Тур сураси, 35-оят.)

одам қандай аҳволга тушади? Қўрқувдан шу ондаёқ ақлдан озса керак. Шу ҳолатда бир қанча тасодифлар устма-уст келиб, самолёт ерга эсон-омон қўниб олишига ишониб, хотиржам бўла оладими?

Ҳеч бир атеист ёки деист эртага кислород тугаб қолмасмикан, деб хавотирга тушиб, ёнида кислород балонини олиб юрмайди. Яъни илоҳий қудратга ишонади. Ақли ва виждони Яратганнинг қудратини тан олса ҳам, ўзи нафсига енгилиб ғафлат ичида яшайди.

Яратувчини мутлақ инкор қилиш учун аҳмоқ бўлиш керак, деган эдик. Деист гўёки Яратганни инкор қилмайди, лекин уни Раб ўлароқ тан олмайди ҳам. Унинг динини инкор қилади; китоби, пайғамбари ва буйруқларини тан олмайди.

Коинотдаги чексиз сир ва ҳикматларни кўра туриб, пайғамбарни, муқаддас китобни ва охиратнинг инкорини бир дунёкараш сифатида тарғиб қилиш ақлни, онг ва идрокни инкор қилиш билан баробардир. Инкорнинг деизм деб номланган бу кўриниши жуда ачинарли ҳолдир.

Атеизм:

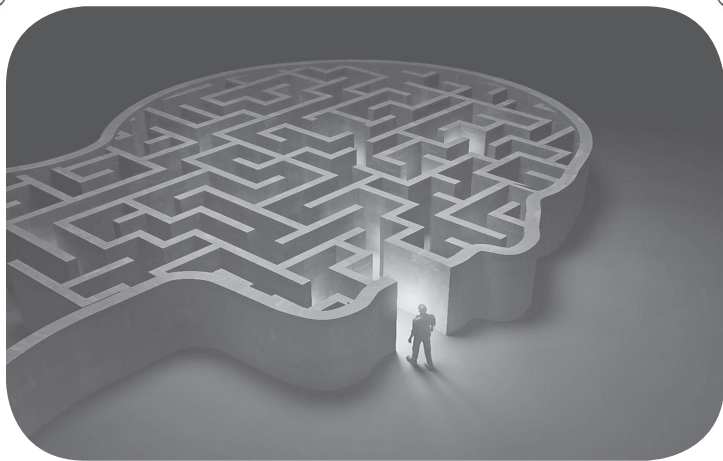
- Сабабларни кўриб, Мусаббибни кўрмасликдир;
- Асарни кўриб, унинг Ижодкорини билмаслик;
- Санъатни кўриб, Санъаткор тан олмасликдир.

Деизм эса бу сабабларнинг, асарларнинг ва санъатнинг бекордан бекорга, сабабсиз, мақсадсиз ва беҳуда яратилганини иддао қилади. Бу жиҳатдан инкор борасида даҳрийликдан қолишмайди.

Декарт: “Коинотдаги ҳар нарса, шу жумладан, инсон ҳам мукамалдир. Ҳеч бири беҳуда эмасдир. Лекин ҳеч бир нарса ўз-ўзидан мукамал бўлиб қолмайди. Уларни янада мукамал бир борлик (Аллоҳ) қилгандир”.

Шайтоннинг ҳийлаларидан бири – нарсаларнинг номини жимжимадор қилиб ўзгартириш. Масалан, зинони ноз-карашма, фоизни ошиб борадиган фойда, қиморни ўйин дегани каби турли номлар қўйиб, одам фарзандларини алдашга уринади. Деизм ва шу каби бошқа номлар қўйилгани билан инкор ва куфр ўзгариб қолмайди.

Ҳақ таоло қалбимизни имон ва эътиқод билан тўлдириб, шубҳа ва васваса чиркинликларидан покласин. Қалбларимизни таскин топган қалблардан қилсин! Амин!

ВАСВАСА ГИРДОБИДАГИ САВОЛЛАР

“Аллоҳ мени яратишдан олдин ўзимдан сўрадим?”
каби аҳмоқона саволларни эшитиб қоляпмиз. Ҳақ таоло
“Мен сени йўқдан бор қилдим – яратдим» деб мараҳамат
қилади. Бир “йўқлик” “Чексиз Қудрат” қаршисида қандай
қийматга эга? Ҳеч бир қусурсиз бўлган буюк ирода ва
хукмнинг турган-битгани камчиликдан иборат бўлган бир
йўқликдан ниманидир сўраши мантиққа тўғри келади?
Бўм-бўш йўқликдан нимани ҳам сўраш мумкин?

ВАСВАСА ГИРДОБИДАГИ САВОЛЛАР

Илмий тадқиқотлардан бирида маълум қилинишича, интернет ва медиада атеизм ҳамда деизмга алоқадор бир қанча саволлар кезиб юрибди. Уларнинг баъзилари васвасага тушган ақлларнинг саволлари бўлиб, Калом илми олимлари уларга илғари ҳам жавоб беришган. Айримлари эса ҳатто болалар ҳам сўрамайдиган бемаъни саволлардир. Жавоб бериш у ёқда турсин, жиддий эътибор қилишга ҳам арзимаиди.

Бундай асоссиз сўроқ ва иддаоларни, фош этиш учун бўлса-да, ёзиш ёки тилга олиш мўмин қалбига озор беради. Лекин адашганларга тўғри йўл кўрсатиш, тафаккурини уйғотиш, заҳарли шубҳа ва васвасаларни кетказиб, қалбларга шифо бўлувчи изоҳлар бериш ўта муҳим вазифадир. Бу изоҳларни нашр қилиб, мажмуа, китоб каби ёзувли ёки овозли ва видеоли шаклда суҳбатдошларга етказиш замонамиз учун буюк хизматлардан бўлиб, амри маъруфнинг бир тури ҳисобланади.

Бизнинг давримизда ҳам инкор ғояларни, ҳам бузғунчи фикрларни тезкор нашр қилиб, ҳар томонга тарқатишда уринишяпти. Шу сабабли айрим саволларнинг жавобларини очиқлайлик.

Буларнинг асосий қисми тақдир масаласига оид саволлардир. Қадар инсон ақли етмайдиган, таслимият билан қабул қилиши керак бўлган масаладир. Таслимиятда давом этмаганлар ёки қадарни, ё эса иродани инкор қилиш ботқоғига ботадилар. Ё бўлмаса чек-чегарасиз илм ва ҳикмат соҳиби бўлган Аллоҳ таолони айблаш каби янглиш йўлда сарсон бўладилар.

Ҳақ таоло чексиз билим ва қудрат эгаси бўлиб инсонга хос сифатлардан муназзаҳдир. Шунинг учун биз келажақни билмаймиз, фақат Аллоҳгагина номаълум бўлган нарсанинг ўзи йўқдир.

Ҳақ таоло қулларининг оқибатлари қандай бўлишини ҳам билади. Аллоҳ таоло ўз қулларини имтиҳон қилмоқда, уларнинг бу имтиҳонда қўлга киритадиган натижаларига қараб, қиёматда жаннат ёки жаҳаннамга киритади.

Бу икки ҳақиқатни ақлида жамламаганлар Раббимизни бандалар каби баҳоламоқчи бўлиб, хатога йўл қўяди. Ақлсиз изоҳлар, бир ёқлама

ва мантиксий саволлар гирдобиди қоладилар. Фақатгина ўзларининг нафсларига оғир келгани учун, масъулиятдан қочиб, ҳиссий, шуурсиз, тамбал мавжудотга айланиб, инсонийликка номуносиб тарзда исталган ёмонликларини бемалол қила олиш учунгина шундай тушунарсиз ғояларни ўйлаб топадилар (аслида, бундан фақат ўзларигина зара кўрадилар). Масалан: *“Аллоҳ бизнинг жаннат ёки жаҳаннамга киришимиз билан туриб нега имтиҳон қилади?”* ёки *“Аллоҳ ҳамма нарсани билгани ҳолда нега бизни яратди?”* дейдилар.

Ўйлаб кўрмайдиларки, ўзлари диплом деб номланган оддийгина қоғоз парчаси учун таълим бериб, йиллар давомида имтиҳон ҳам қиладилар. Танбалларнинг дипломсиз қолиши ва тиришқоқ талабаларнинг имтиҳондан ўтишини билганлари учун ҳам шу синовларни уюштирадилар. Бирор ишга олмоқчи бўлсалар ҳам, ҳамма имтиҳонлардан муваффақиятли ўтгани ҳақидаги диплом иловасини ҳам сўрайдилар. Акс ҳолда, ҳузурларига йўлатмайдилар ҳам.

Оддий диплом учун аҳвол шундай экан, бутун дунёда аниқ тартиб-интизом билан ҳаракатланувчи инсоннинг ҳам Раббиси томонидан имтиҳон қилиниб, сўнг боражак ери аниқланишига эътироз билдириш ўзини аҳмоқ деб аташ билан баробардир. Инсонларнинг ўзи ҳар бир кишини ўзлари топган имтиҳон ва диплом тизимига кўра тақдирлар ёки жазолар экан, қандай мантиққа асосланиб, Аллоҳнинг ҳам аини шундай қилишини хато дея олади?

Ақл бир воситадир.

Икки қиррали пичоқ
қаби, у ҳам яхшиликка
ҳам ёмонликка восита
бўлиши мумкин.

Ақлни ёмонликка
ишлатиб Яратган
билан илк бор
баҳслашмоқчи бўлган
махлуқ шайтонга
айланди. У илоҳий
ҳузурдан ҳайдалди,
малъун бўлдию

Агар ҳукмлар имтиҳон натижасига қараб эмас, тасодифан белгиланса, яъни ҳеч бир сабабсиз ўзини жаҳаннамда кўрса, унда *“Аллоҳ нега мени имтиҳон қилмади?”* деган савол туғилмасмиди? Албатта, инсонлар шундай дея сўраган бўлар эди. Уларнинг ҳеч бири *“Аллоҳ Ўзининг илми азалийси билан менинг дўзахга лойиқ эканимни яхши билади. Имтиҳон қилишига ҳеч ҳоҳжат йўқдир”* демайди.

Бу – *“Ҳамма нарсани билан туриб нега имтиҳон қилади?”* деган саволга жавоб.

Аллоҳ таоло инсонларни имтиҳон қиларкан, улар асло рад этолмайдиган далиллар ва шохидларни аниқлаб олади. Фаришталар гувоҳдир – номаи аъмолга ёзиб боради. Ҳатто тана аъзолари: қўллар, оёқлар гувоҳлик беради. Маконлар шохидлик берадилар. Бундан ташқари инсоннинг виждони ҳам ўз ҳукмига қарши даъво билан чиқади.

Аслида, Аллоҳни ҳеч бир жонзот билан қиёслаб бўлмайди. Лекин тушунтириш учун шундай ўхшатиш қилиш мумкин: Тажрибали устоз ўз ўқувчисига “Яхши ўқимасанг, синфда қоласан!” дейди. Имтиҳонлар бошланиб, ўша ўқувчи чиндан ҳам синфда қолса... Ўқитувчининг огоҳлантириши, талабасининг билими саёзлигини билиши ўқувчининг муваффиқиятсизлигига сабаб бўладими? Албатта, ундай эмас.

Бу ўхшатиш, аслида, “Аллоҳ нега имтиҳон қилади?” “Нега Ўзини инкор этганлар, амрига бўйсунмаганларни жазолайди?” деган саволлар учун эди. Бу масалада ҳаддимизни билмоғимиз керак.

Аллоҳ таоло “Фоили Мутлақ” – истаганини қила оладиган ягона куч ва қудрат соҳибидир. “Маликул Мулк” – бутун кониот Унинг мулкидир. “Фоили Мухтор”, яъни мулкани истаганидай тасарруф эта олади. Ҳеч кимнинг Ундан ҳисоб сўрашга ҳаққи йўқ.

Раббимиз имтиҳон қилишни истабдими, демак, жаннати арзон, дўзахи кераксиз эмас. Ҳақ таоло бу имтиҳонда сўнгсиз марҳаматини намоён этади. Инсонни бу имтиҳондан ўтиши учун истёждодли қилиб қўйган. Телбалар, болаларни имтиҳондан озод қилган.

Коинотдаги ҳар нарсани тафаккур қилишимиз учун бир намуна ўлароқ яратган. Агар одамзот Аллоҳ берган ақл ва қалбни тўғри ишлата олса, тафаккур унинг учун имоннинг калитига айланади. Аллоҳ таоло инсонга Ўзи инъом этган ақлга ҳам йўл-йўриқ кўрсатиш учун самовий китоблар, пайғамбарлар юборган. Улар келтирган хабарлар, Ҳақ дўстларининг амри маъруф ва наҳйи мункари қиёматга қадар давом этажак.

Аслида, ақл нафс
ва шайтоннинг
тузоқларига
тушмаслигимиз учун
берилган илоҳий
тарози, яхшилиқни
ёмонликдан
фарқлайдиган
шуур марказидир.
У мезонни нафс
ва шайтоннинг
қўлига тутқазиб
қўймаслигимиз керак.

Ояти каримада шундай марҳамат қилинади:

“Токи бу пайғамбарлар ўтганларидан кейин одамлар учун Аллоҳга қарши ҳужжат бўлиб қолмаслиги учун пайғамбарларни (мўминларга жаннат ҳақида) хушхабар элтувчи ва (кофирларни дўзах азобидан) қўрқитувчи қилиб юбордик. Аллоҳ қудрат ва ҳикмат эгаси бўлган зотдир”. *(Нисо сураси, 165-оят.)*

Аллоҳ буларни англаб етишимиз учун етарлича умр берган. Бундан нолийдиганларга охиратда қуйидагича хитоб қилиниши тўғрисида хабар берган:

“Улар у жойда: “Парвардигоро, бизларни (бу азобдан) чиқаргин, бизлар қилиб ўтган амалларимиздан бошқа яхши (амалларни) қилурмиз”, деб дод-вой қилурлар. Ахир Биз сизларга

эслатма оладиган киши эслатма олгудек узун умр бермаганмидик?! Сизларга оғоҳлантиргурчи (пайғамбар) ҳам келган эди-ку! Бас, энди азобларингизни тотаверинглар! Энди зolim кимсалар учун бирон ёрдамчи бўлмас!” *(Фотир сураси, 37-оят.)*

Деизмнинг аҳмоқ кишилари, “Аллоҳ таоло коинотни яратиб, сўнг ўзи бир чеккага чиққан! Қандайдир ҳайвон яратилиб, сўнг ўз ихтиёрига ташлаб қўйилгани каби инсонни ҳам яратиб, ўз ҳолига ташлаб қўйган” деб ҳисоблашади. Лекин асло ундай эмас! Энг кичик заррадан тортиб улкан коинотгача ҳар бир махлуқот маълум мақсад асосида яратилган. Ҳар бир хилқат инсоннинг тафаккур ва идроки учун асос бўлиб хизмат қилади.

- Аллоҳ таоло бандаларини ўзига ширк келтиргани ёки гуноҳ ишлар қилгани заҳоти жазоламайди. Сўнгги нафасига қадар тавба қилиб, ўзини ислоҳ этиши учун имкон беради.

- Гуноҳларни афв этиш учун бир қанча сабаблар ҳам яратиб қўйган. Ёмонликларга фақатгина уларнинг мислича жазо берса, солиҳ амаллар учун камида ўн бараварича мукофотлайди.

Шунча имкониятга қарамай, Аллоҳни юзсизларча айблаш, Унга густохлик, беадаблик қилиб ҳаддидан ошганлари сабабли дўзахга тушадилар.

Муфассир Элмалили Ҳамдий жаноблари шундай дейдилар: **“Аллоҳ таолонинг азоби ҳам айни адолат,**

унинг мағфирати ҳам тўлагигча фазлу эҳсондир”. (Элмалили. Ҳақ дини, 2, 992)

Яъни Раббимизнинг азоби ҳам зулм эмас, адолатдир. Мағфират қилиб, жаннатига ноил қилса, бу ҳам бандалари шунга лойиқ эканидан эмас. Тўлагича, Яратганнинг жўмардларча икромидир. Адолат берилган неъматларнинг ҳақини адо этиб-этмасликка оиддир. Лутфдан одиллик қидирилмайди. Аллоҳнинг бизларни яратиши Унинг лутфидандир, бизнинг бунга ҳақли эканимиздан эмас. Лутф этувчи Зот эса истаса беради, истамаса йўқ. Хоҳлаганига кам, хоҳлаганига эса кўп эҳсон қилиши мумкин. Ҳеч ким бу хусусда Ундан ҳисоб сўрашга ҳақли эмас.

Бандалари эса ҳар ишида ҳисоб беришга мажбурдир. Чунки уларга неъматлар, масъулиятлару вазифалар берилган. Бизлар ҳам ҳеч бир бадал тўламаганимиз ҳолда, яъни тамоман Аллоҳнинг лутфу карами билан йўқдан бор этилганмиз. Барча мавжудотлар ичида бизни инсон қилиб яратди, одамлар ичида эса Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уммати қилиб қўйди. Биз ҳеч бир ҳисоб-китобсиз шунча неъматларга эга бўлдик, лекин ҳисоб-китоб билан охираат дунёсига ўтаемиз. Яъни бу дунёда шукур қилиб, қарзимизни узиб яшаганимиздан сўнг Яратганнинг ҳузурига қайтаемиз. У ерга боргач, дунё имтиҳонида эришган натижаларимизни ҳисоб-китоби ўлароқ амал дафтаримизни ўқиймиз. Ҳаётимизнинг видео дискини томоша қиламиз. Каттаю кичик ҳеч бир амал четда қолмаган ҳаётимиз ҳужжати олдимизга қўйилганида Аллоҳдан “адолат” эмас, балки “марҳамат” сўраб ёлворишимиз аниқ.

Бежизга пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам **“Ҳеч ким ўзининг амаллари ва ибодати билан нажот топа олмас!”** деб марҳамат қилмаганлар. Саҳобалар ҳайрат ичра “Ҳатто Сиз ҳамми, эй расулуллоҳ?” деганларида: **“Ҳа, ҳатто мен ҳам фақатгина Аллоҳнинг раҳмат ва карами билан нажот топа оламан”** деб жавоб бердилар. (Муслим, Мунофиқийн, 76–78)

Ҳатто ҳайвонлар ҳам аниқ мақсад асосида яратилган. Ари бол етиштиради. Товуқ тухум қўяди. Сигир сут беради. Чумолилар эса тинимсиз меҳнатнинг гўзал ва мукамал намунасидир. Яна қанчасини санаш мумкин. Шундай экан, инсон беҳудага яратилган бўлиши мумкинми?

Манфаат ҳам, зарар ҳам мувозанатга солинган. Бу имтихоннинг охирида абадий жаннат бўлмиш улуг бир неъмат бордир. Барча илоҳий кўмакларга қарамай, жаннатни бой берганларнинг абадий дўзахда қолиши айни адолатнинг ўзидир.

Инсон фоний мавжудот бўлгани ҳолда, Аллоҳ таоло яратган бошқа жонзотлар устидан ҳукмронлик қиларкан, ўзини эркин ҳис қилади. Масалан:

- Қўйлар, сигирлар, товуқлару балиқларнинг гўштидан, сути ва тухумидан фойдаланадилар. “Бунга ҳақким борми?” деб ўйлаб ҳам ўтирмайдилар.
- Мавжудотларни керакли ва кераксизга ажратади, кераклиларини сақлаб, кераксизини чиқитга чиқаради. “Бунга қандай ҳақким бор?” деб ўзидан сўрамайди ҳам.
- Ишчиларни ишлатади, лекин “Унга буйруқ беришга ҳақким борми?” деб ўйламайди. “Ҳақини тўлаяпман-ку” деб қўя қолади.

Шундай экан, Аллоҳ таоло инъом этган барча неъматлар: жон ато

**“Ғайб очкичлари
Унинг
хузуридадирким,
уларни ёлғиз
Ўзигина билур.
У куруқлик ва
денгиздаги бор
нарсаларни билур.
Бирон барг шохидан
узилиб тушмас,
магар У билур. Ер
тубларидаги ҳар
бир дон, бор ҳўлу
куруқ нарса, албатта,
Очиқ Китобда
(яъни Аллоҳнинг
илми азалийсиди)
мавжуддир”. (Анъом
сураси, 59-оят.)**

этгани, ақл, фикр, онг ва умр бергани, пайғамбарлар ва китоблар юборгани ҳолда, бандалари ичидан чиққан чириган ва исёнкор куллари язолашига ким қандай эътироз билдира олади?

Юқоридаги саволларга ўхшаш яна шундай мантиқсиз саволлар ҳам бор.

Савол: “Аллоҳ бизни севаркан, нега гуноҳлар қилишимизга қўйиб беради ва дўзахда туширади?”

“Аллоҳ ёмонликларга нега тўсқинлик қилмайди?”

“Жаннат ва дўзахга киришимиз тақдиримизга ёзилган экан, нега ибодат қиламиз?”

Ҳатто инсонлар ўйлаб топган таълим тизимида ҳам имтиҳон натижаси имтиҳон топширувчининг жавобларига боғлиқдир. Бир ўқитувчи талабасини

севганидан хато жавобларни ёзмаслиги учун унинг ўрнига имтиҳон жавобларини ёзиб берса, ўз мансабидан айрилади.

Халол устоз бўлишнинг шарти нимада?

Севимли талабасига ҳам имтиҳонда ёрдам бермаслик, яъни бир ўқувчининг имтиҳонни муваффақиятсиз топширишига қўйиб бериб, унинг имтиҳондан йиқилишига индамай туриш устознинг талабасини севиши ёки севмаслигини билдирмайди. Аксинча, бундай устоз ҳаққониятчилиги ва касбига садоқатли экани учун тақдирланишга лойиқдир. Бандалари учун шундай экан, Аллоҳ учун бунинг акси бўлишида бирор мантиқ борми?

Яна жаннат ва дўзахга кириши маълум экани ҳақида айтилган бир канча сўз ўйинлари ҳам ақл тарозиси бузуқ одамларнинг калласидан чиқади. Бундай ўйинлар тўғри ўлчайдиган ҳеч бир тарозида тортилмайди. Чунки жаннатга имон келтирган ва ибодатда бардавом бўлганлар кириши аниқ. Аллоҳнинг каломида ҳам бу ҳақида марҳамат қилинган.

Дўзахга эса мункир ва ҳаддидан ошганларнинг тушиши аён. Яъни илоҳий ҳукмлар орасида “Сен қанчалик имонли, эътиқодли, тақволи ва Раҳмонига сиғинувчилардан бўлсанг ҳам, сени дўзахий деб ёзган бўлсак, иложсиз дўзахга кирасан” деган ёки “Сен қанчалик инкорчи, золим, осий ва шайтонга хизматчи бўлсанг ҳам, жаннатий деб ёзилдингми, бўлди: жаннатга кирасан” деган бирор ҳукм йўқ. Аллоҳни тан олмаганларнинг дўзахга, имон аҳлининг жаннатга кириши тўғрисида ҳукм бор.

Айримлар бу ҳукмларни тескари маънога ўгириб, сўз ўйини қилмоқчи бўладилар. Аввал натижани, кейин эса бошланғичини келтириб, бошқаларни чалғитмоқчи бўладилар. Лекин ҳақиқат асло ундай эмас. “Жаҳаннамга кириши аниқ белгилаб қўйилган одамнинг хайрли ишлар қилишидан нима наф?” дейиш янглиш фикрдир. Чунки бундай ҳақиқат мавжуд эмас.

Асл ҳақиқат шуки, инсоннинг ҳаёти энг сўнгги нафасига қадар имтиҳон жараёнидан иборатдир. Мана шу синов

Яратилган ҳамма нарса, энг кичигидан тортиб, энг каттасигача, бир ибрат белгисидир, илоҳий санъат мўжизасидир ...

Бундай ҳолатда; асардан Муассирни, сан’атдан Сан’аткорни кўра олмаслик Ақлнинг қоқилишидан бошқа нима?

давомида пок имон, солиҳ амаллар, таслимият ва Аллоҳга итоат билан яшаган инсон дўзахий деб ёзилмайди. Аллоҳ Қуръони каримда ҳеч бир ўринда бу тарзда яшаганлар бирор марта бўлсин “дўзахий” деган жумлани ишлатмаган.

Юқоридаги ўринсиз фикрлар покиза сутнинг чиққан еридан ортга қайтиб кирмаслигини билмайдиган жоҳил ва ғофил кимсалардан чиқди. Бундан шундай хулоса чиқариш мумкинки, тўғри формулалар терс шаклда қўлланилса, ҳақиқатга эмас, нотўғри ечимга олиб келади. Яъни буюк Раббимиз “Куфр, зулм, исён жаҳаннамга киради” деркан, буни асли пешонасига жаҳаннам ёзилиб, сўнг шу сабабли яхши амаллар қилишга қийналаётгандай талқин этиш ҳеч бир ҳақиқатга тўғри келмайди. Синовлардан қочиш учун ўйлаб топилган бу фалсафа ўз соҳибини оғир машаққатларга дучор қилади.

Яхшилиқни ҳам, ёмонлиқни ҳам Аллоҳ таоло яратган. Лекин Раббимиз бандаларининг ёмонлиқ қилишига рози эмас. Ёвузликларни бандалари учун имтиҳон ўлароқ яратган. Бандаларининг ёмонлиқ қилишига имкон бериши ҳам синов юзасидандир. Лекин доим ҳам бунга йўл қўйиб бермайди. Қанчадан қанча қабихликлар Аллоҳ изн бермагани сабабли ният ёки ташаббуслигича қолиб, амалга ошмайди. Агар ҳаммаси аксинча бўлса – Аллоҳ ҳеч кимнинг гуноҳ қилишига йўл бермаса эди, имтиҳондан ҳам, жаннатдан ҳам бирор маъно қолмас эди. Худди шу каби дунё синовларига ҳам бир назар солайлик. Агар ҳеч бир имтиҳонсиз талабаларга тиббиёт дипломи берилса, шифокорларнинг ҳам, шифокорликнинг ҳам қадри қолмас эди. Инсон

табиати баҳслашиш, мусобақалашиш, курашиш ва энг камида, ғолиб чиқишга мойилдир. Жаноби Ҳақ таоло шундай марҳамат қилади:

“Бас, яхши амалларга шошилингиз!” (Моида сураси, 48-оят.)

Ояти каримада шундай марҳамат қилинади: **“(Эй инсонлар, У) сизларнинг қайсиларингиз чиройлироқ-яхшироқ амал қилгувчи эканлигингизни имтиҳон қилиш учун ўлим ва ҳаётни яратган зотдир. У қудратли ва мағфиратлидир”.** (Мулк сураси, 2-оят.)

Ақл ва идрокни
микро оламдан
тортиб то макро
оламигача энг яхши
тарзда етказадиган
сон-саноксиз юксак
ҳақиқатлар ва илоҳий
манзаралар олди
ҳиссиёциз қолиб,
тафаккур қилмаслик
ақлнинг нухсони
эмасми?

Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз: инсон ўзи яратган, йўқдан бор қилган одамларни эмас, балки маош тўлаб ишлатадиган ходимларини амрига бўйсунмаган заҳоти ишдан ҳайдайди. У одамнинг бекор қолиши, балки, очликка сабаб бўлар. Лекин буни иш берувчи ҳис қилмайди. “У айтганимга бўйсунмаса, боқишга мажбурманми?” қабилида фикрлайди.

Шундай экан, Аллоҳ таоло амрига бўйсунмаган, ҳатто Унинг зотини инкор қилган бандаларини неъматларга кўмиб қўйишга мажбурми? Асло ундай эмас! У зот истаганини амалга оширади! Фақат зулм қилмайди, бандаларига адолат билан, марҳамат ва ҳикмат билан муомала қилади. Шу сабабли бу дунёда шунча исёнларга қарамасдан, Ўзига ширк келтирганларнинг ҳам ризқини кесмай, ўз оятларида шундай марҳамат қилади:

“Шубҳасиз, Аллоҳ инсонларга бирон зулм-адолатсизлик қилмас. Балки инсонлар (Яратганга имон келтирмасликлари билан) ўзларига ўзлари зулм қилурлар”. (Юнус сураси, 44-оят.)

“Уларга Аллоҳ зулм қилмади. Балки улар ўзларига зулм қилдилар”. (Оли Имрон сураси, 117-оят.)

Юқоридаги саволларга ҳамоҳанг тарзда *“Мен бу дунёга келишни истамаган эдим. Аллоҳ эса бунга рози бўлганим ва ҳозирда хотирлай олмаслигимни айтади”* қабилидаги савол ҳам йўқ эмас. Ҳайҳот!

Сенинг қобилиятларинг натижаси ўлароқ дунё юзини кўрган нарсалар ҳам айнан шундай эмасми? Тошга моҳирона ишлов бериб, ундан ажойиб санъат намунасини яратганимда бу – сенинг танловинг бўладими ёки тошникими? Албатта, сенинг сечиминг бўлади. Аслида, мантиқли ҳисоблангани ҳам шу эмасми? Албатта, шундай. Агар тошнинг танлови бўлганида нима бўлар эди? Аллоҳга қарши қўлламоқчи бўлган даъволарингни ўзинг ва ашёларинг орасида ҳам қўллаб кўрсанг, яшай олмаслигинг аниқ. Масалан, ишатаҳа билан ейдиган меваларингдан ҳеч танлови ҳақида сўраб кўрганмисан? Яна ўзинг севиб истеъмол қиладиган гўшт,

Ерлару кўкларда,
бутун оламда
тўхтовсиз томоша
қилиш мумкин
бўлган ушбу мўъжиза
дунёсидаги мукамал
тарибни ғоясиз,
сабабсиз, мақсадсиз
ва тасодифий деб
ҳисоблаган киши
ақлига алданиб,
кўнглини вайронга
айлантирган бечора
эмасми?

балиқ ва шунга ўхшаш таомлардан уларнинг ўз хоҳиши ҳақида бир марта бўлса ҳам сўраб кўрдингми? Ўша тошлар сенинг санъатингни ўзлари намоиш этган бўлиб чиқадими шунда? Ҳа, шундай бўлади.

Маҳоратинг билан юзага келган бирор санъатни қоғоз парчаси ёки қалам бўлаги намоиш қилишга қодирми? Йўқ, албатта. Буни фақат шу санъатни яратишга қудратли бўлганларгина кўрсата олади, бошқача бўлиши мумкин ҳам эмас.

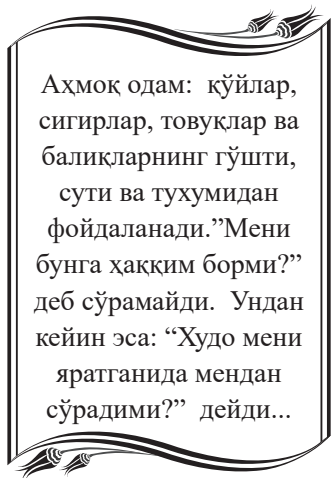
Масалан, ичи ковак ёғочни улкан бинонинг асосий устунни ўрнида ишлатиб бўлмайди. Агар шундай қилинса, “қарс” этиб синиб кетиши турган гап. Чунки у бунга қодир эмас. Мустаҳкам каштан ёғочини асосий устун ўрнида ишлатиш мумкин, бу ёғоч асрлаб хизмат қилиб беради. Инсоннинг илоҳий ишончини қабул қилиши ҳам шунга ўхшашдир. Бошқа мавжудотлар бу ҳақиқатни кўтаришга қудратли бўлмагани учун ҳам, уни кўтариш вазифаси инсонга юкланган ва инсонлар ҳам буни қабул қилганлар.

Шундай экан, “Бу менинг танловим эмас” жумласи кибрдан бошқа нарса эмас. Шунингдек, бу жумлада **мантикий хато** ҳам мавжуд.

- Инсон мавжуд эмас экан, унинг танлови ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас.

- Мавжудлигида эса сўраладиган саволга эҳтиёж қолмайди.

Аллоҳ бекор қилган насронийликнинг шунчаки суратидан бошқа нарсаси қолмаган. Бу дин ўзига эргашувчиларга асло маънавият ва виждон хотиржамлигини бера олмайди.

Аҳмоқ одам: қўйлар, сигирлар, товуқлар ва балиқларнинг гўшти, сути ва тухумидан фойдаланади.”Мени бунга ҳаққим борми?” деб сўрамайди. Ундан кейин эса: “Худо мени яратганида мендан сўрадимми?” дейди...

Зотан, юқорида қиёсан ифодаланганимиздек ҳеч бир асар ўз-ўзича мавжуд эмас, аксинча, улар санъаткорнинг хоҳиш-истаги билангина дунё юзини кўради. Агар бир инсон машина ясаса, бу ўша нарса (машина)нинг эмас, балки уни яратган устанинг маҳорати самарасидир. Бунга бирор кимса эътироз билдирмайди, аксинча, тескарисини бўлса, хайрон қолиши аниқ.

Яна одамлар диван-креслолар ясаб, улардан бемалол фойдаланадилар. Лекин

бу улар ясалган ёғочнинг танлови эмас, устанинг иродасидир. Шундай экан, инсон Аллоҳга бермоқчи бўлган мантиқсиз саволларини ўзи ясаган нарсаларга ҳам бериб кўрганида на бирор асбоб-анжом ясай олар, ва на бирор бино қуришга қодир бўларди. Чунки ҳеч бир модда ўз ихтиёри билан уй, машина ёки самолёт бўлишни ирода қилмайди. Буларнинг бари инсоннинг танловидир.

Айтиш мумкинки, бу имтиҳон дунёсида икки эҳтимол мавжуд: йўқлик ёки имтиҳонга тобелик. Имтиҳондан озод бўлиш эса йўқдир.

“Ҳам яшай, ҳам имтиҳон қилинмай” деган орзу сафсатадан бошқа нарса эмас. Қолаверса, бу дунёга келишнинг ўзи ҳам бир неъматдир. Шундай неъмат қаршисида туриб “Мендан сўрашмади!” дея густохлик қилишни қуйидаги ҳолатга ўхшатиш мумкин: Бир ёнғинда шошиб-пишиб бутун маҳаллани кўчираётган одамлар ухлаб ётган бир кишини кўриб, уйғотадилар. У эса ношукурлик билан шундай дейди: “Менинг уйғонишни хоҳлаб-хоҳламаганимни сўрамасдан нега мени уйғотасизлар?” Зотан, сўраш учун ҳам барибир уйғотишга тўғри келар эди. Қолаверса, ким ҳам ёниб кетишни истайди дейсиз? Яъни яратилмасликни, йўқликни ким ҳам хоҳлайди?

Кишини алдовчи бу каби даъволар бекорчи хаёллару ўзини овутишдан ўзга нарса эмас. Шу сабабли йўл сўнгида ғофил инсонларнинг “Кошки қайтадан имтиҳон қилинмас эди, кошки тупроқ бўлмас эди, кошки йўқ бўлмас эди” қабилидаги беҳуда пушаймонлар ҳақида ояти карималарда баён этилган.

Аллоҳнинг имтиҳони бўлган инсонлик шарафи билан яшаш, Унга қуллик қилиб, борлиқнинг гултожи бўлиш ва ҳисобсиз эҳсонларга эга чиқиш имкони турганида юқоридаги каби мантиқсиз даъволар қилиш, таъкидлаб ўтганимиздек, имтиҳондан қочиш, холос. Бу дунё синов оламидир. Бунда ҳеч қанақасига имтиҳондан қочиб бўлмайди. “Ҳам яшаб, ҳам имтиҳон қилинмай” деган орзу пуч хаёл.

Яна жаннат ва дўзахга кириши маълум экани ҳақида айтилган бир қанча сўз ўйинлари ҳам ақл тарозиси бузуқ одамларнинг калласидан чиқади. Бундай ўйинлар тўғри ўлчайдиган ҳеч бир тарозидан тортилмайди. Чунки жаннатга имон келтирган ва ибодатда бардавом бўлганлар кириши аниқ. Аллоҳнинг каломида ҳам бу ҳақида марҳамат қилинган.

Ҳақ Таоло инсонни шарафли қилиб яратди, уни азиз ва мукаррам этиб, бошқа махлутоқлардан афзал қилиб қўйди, инсонга Ўз руҳидан пуфлади. Ҳаттоки, оятларда марҳамат қилганидек, одамзотни Ўзининг ердаги халифаси қилди:

“У сизларни ерда халифалар қилиб қўйган ва Ўзи ато этган неъматлар билан сизларни имтиҳон қилиш учун айримларингизни айримларингиздан юкорироқ даражаларга кўтариб қўйган зотдир”. (*Анъом сураси, 165-оят.*)

Шайх Ғолиб бу ҳақида шундай сатрлар битган:

Назар сол ўзингга, олам моҳиятисан,

Коинот гултожи бўлган ҳазрати инсонсан.

“Эй инсон, кўнгил кўзи билан ўзингга назар сол – сен борлиқнинг моҳиятисан, коинотнинг гултожидирсан”.

Аллоҳнинг эҳсони бўлмиш инсон шарафи билан яшаш, унга қуллик қилиб, коинот гултожи бўлиш ва беҳисоб эҳсонларга эришиш турганида “Имтиҳон бўлмаса эди” дейиш қочоқликдан бошқа нарса эмас.

Энди савол бериб кўрайлик: Одамзот инсон бўлиб дунёга келиш учун бирор тўлов тўладими? Ёки бирор фазилати сабабли Ҳақ таоло уни инсон қилиб яратдими?

“Мен инсон бўлиб яратилишни истамаган эдим”, деган инсонга “Ўзгаришни хоҳламайсанми?” деб савол бериш керак. Агар бирор имкон бўлса, инсонлик табиати бўлмиш ақл, руҳ ва шу каби инсоний хусусиятлардан воз кечиб, қурт ёки сичқон бўлишга рози бўлса, шундагина бу унинг танлови бўларди.

Барча замонлар
гувоҳки, инсоният
одим-одим илм
чўққиларини забт
этиб бормоқда. Ҳар
даврда инсониятга
берилган барча эски ва
янги билимлар Аллоҳ
таолонинг қудрати
ва улуғворлигини
англаб етишимиз учун
бизга тухфа инъом ва
эҳсонидир.

Бир инсонга, у бунга лойиқ бўлмаса ҳам, барча эҳтиёжларини ортиғи билан қондириши учун улкан хазина ҳада қилинса-ю, у мазкур хазинани совға қилган кишига қарата “Нега менга бу хазинани берасан? Бунинг учун мендан рухсат сўрадингми?” дея нонкўрлик қилса, одобдан бўладими? Бундай дейиш учун ақл деган неъматдан бебаҳра

бўлиш керак эмасми? Зеро, соғлом фикр эгаси бундай ҳадяни берган кимсадан миннатдор бўлиб, унга ташаккурлар изҳор қилиши керак.

Бу ўткинчи дунёда бир стакан сув берган одамга ҳам ташаккур айтиш лозим бўла туриб, энг аввал инсон бўлиш шарафини, сўнг яна ҳисобсиз неъматлар инъом қилган Аллоҳ таолога бундай сўзларни айтиш жирканч ҳолатдир.

Одам ҳақли бўлгани, яъни ҳаққини тўлаб қўйгани учун бу дунёга инсон бўлиб келмайди. Аксинча, сув текинга йўқдан бор этилиб, олам юзини кўради. Биргина илоҳий лутф билан бу шарафга эга бўлади.

Зеро, Ҳақ таоло уни ерда судралиб юрувчи илон қилиб яратиши ҳам мумкин эди ва бунга ҳеч қандай эътироз қила олмасди ҳам. Чунки инсонлар ва жинлардан ташқари бирор махлуқ синов қилинмагани учун улар Аллоҳнинг амрига қарши эътироз ҳам билдира олмайдилар.

Ҳайвонлар ҳам бесабаб яратилмаган. Уларнинг ҳам ўзаро тартиб-интизоми мавжуд. Уларда Аллоҳнинг “ал-Борий” ва “ал-Мусаввир” исмлари тажалли этади. Ҳар бири бетакрор яратилган бўлиб, ўзига хосдир. Улар бу оламда ўз тўдалари аро бахтлидирлар. Тўдадан ажралгани заҳоти ўз тоифаларига қараб интиладилар. Бу ҳам Аллоҳнинг бошқа бир қудрати кўринишидирки, ҳайвонларга ўз гуруҳини севдирган. Улар ўз аҳволидан мамнундирлар. Уларнинг хотиржам ва бахтли ҳолатини қуйидаги гўзал мисол билан ифодалаш мумкин:

“Эй одам фарзанди, дунё яратилганидан бери ҳали бирор қуш ўз қўшнисидан баландроқ уя қуришига уринмади. Ҳеч бир тулки беркинши учун битта ковак менга камлик қилади деб, очкўзлик билан ўзини хароб этмади. Ҳеч бир олмахон қишга икки қишга етадиган озуқа тўплай олмагани учун хавотирдан ўлиб қолмади ва ҳеч бир ит қариган чоғида гажиси учун суяк тўплолмагани сабабли кечалари уйқусини йўқотмади”.

Яъни барча жонзотлар ўз тақдири учун Аллоҳдан розидирлар. Чунки Ҳақ таоло ҳар бир жонзотни ўзини бахтли ҳис этадиган шаклда яратган. Масалан, илон ўз тоифаси ичида бахтлидир. Турли-туман қушлар ҳам ўз ҳолатидан мамнун. **Мавлоно Румий** айтганидек, ҳатто “Тахта ичидаги қурт ҳам “Бундай

Бу коинот китобининг
ҳақиқати ва ҳикматиға
тўла сатрларини
муносиб тарзда
ўқиб, тушунган ва
тафаккур уфқларида
чуқур акс эттирганлар
қанчаларам бахтли!

мазали ҳолва ҳеч кимда йўқ” деб роҳатда яшайди”. Уларнинг ҳаловатини бузган ягона сабаб – инсоният ҳайвонот ҳаётидан узиб олиб, қафасларга тикиши ёки циркларда томоша кўрсатиш воситасига айлантириши. Яъни одамларнинг кушларни қафасга, баликларни аквариумларга солиши оғир зулмдир.

Шунинг учун инсонларнинг ношукрлик ва исён билан Раббисидан ҳисоб сўраши ўзининг юксак шарафидан ғафлатда қолиш, **улкан аҳмоқлик ва буюк нонкўрликдир**. Бундай жоҳилона ҳаракат инсоннинг ақл ва идрокига нокислик тамғасини босишидир.

Аслида, одамларнинг бундай ҳолга тушиб қолиши Яратган билан яратилганлар орасида муносабатни инсоннинг инсон билан муносабати каби тушунишидан келиб чиқади. Унутмаслик керакки, Ҳақ таоло барчамизни йўқдан бор этган “Холик”дир, инсон эса йўқдан бор этилган “махлук”, холос.

Бундай саволни янада хунукроқ кўринишда “Аллоҳ мени яраттишдан олдин ўзимдан сўрадимиз?” деб илгари сурганларни ҳам кўряпмиз. Аллоҳ таоло “Сен йўқ эдинг, Мен сени яратдим” дея марҳамат қилади. Бир **“йўқлик” “Чексиз Қудрат”** қаршисида қандай кийматга эга? Ҳеч бир қусурсиз бўлган буюк ирода ва ҳукмнинг турган битгани камчиликдан иборат бўлган йўқликдан ниманидир сўраши мантиққа тўғри келадими? Бўм-бўш йўқликдан нимани ҳам сўраш мумкин?

Эй инсон, ўзинг еётган емишлардан ҳеч “Менга ризқ бўлишни

Бир мутафаккир:
Агар илм ва дин бир-
биридан ажратилса,
(илмсиз) дин
инсонларни ақлан
оқсашига, (динсиз)
илм эса даҳрийликка
бошлайди”. Шу
сабабдан сохта
насронийлик дини
деизм учун баҳона
бўлди.

истайсанми?” деб сўрадингми? Сен кимдан рухсат олдингки, уларни бемалол чайнаяпсан? Ишлатган, кесган, тўғраган нарсаларингдан, сутини, гўштини истеъмол қилиб, терисини кийим қилиш учун жонини олган ҳайвонларнинг ҳеч биридан ижозат олдингми? Завқланиш учун узган гулларингдан изн сўрадингми?

Шундай бўлса ҳам, яна Аллоҳ сендан сўрайди: “Беҳиштни истайсанми ёки дўзахними?” борадиган еринг жаннат ёки жаҳаннам бўлишини ўз ихтиёрингга қўйиб, танлаш имконини яна ўзингга

қолдиради. Аллоҳ китоб юбориб сўрайдики: “Эй инсон, жаннатни истайсанми ёки жаҳаннамними?”

Пайғамбарлари воситасида яна сўрайди: “Эй инсон, жаннатни хоҳлайсанми ёки жаҳаннамними?”

Сўнг яна марҳамат қиладики, **“Истасанг шукр қилувчилардан бўл, истасанг ношукурлардан бўл!”** (*Инсон сураси, 3-оят*)

Эй ғофил, Аллоҳнинг танлаш ҳуқуқини берганига кўз юмиб, “Яратаётиб мендан сўрамади” дея бекордан бекорга жар соляпсан. Ажабо, Аллоҳнинг бу омонат дунёсида сен ишлатаётган ҳар бир нарсга ҳақ-у, уларни ва сени яратган Аллоҳ ноҳақми? Бу қандай густохлик, қанақа онкўрлик бўлди? Унутмаки, бу дунёдаги барча эришганларингни Аллоҳ инъом қилган.

“У Ўз томонидан (яъни Ўз хоҳиш-иродаси билан) сизларга осмонлардаги ва ердаги барча нарсаларни бўйинсундирди. Албатта, бунда тафаккур қиладиган қавм учун оят ибратлар бордир”. (*Жосия сураси, 13-оят.*)

Унутмагинки, Аллоҳнинг сенга ҳеч қандай эҳтиёжи йўқ. У фақатгина Ўзининг лутфу карами билан сени тарбиялашни, инсоний сифатларингни юксалтиришни, яъни сени фазилатли бандага айлантириб, дўзахдан асрашни истайди. Қуйидагини такрор ва такрор ўқишинг лозим:

“Эй инсон, нима сени улуғ Парвардигоринг ҳақида (Унга ибодат қилмасанг ҳам бўлаверади, деб) алдаб қўйди?! У сени яратиб, сўнг (барча аъзоларингни) тиклаб, сўнг (қоматингни ҳам) расо қилиб, қўйган зот-ку! У сени Ўзи қай суратни хоҳлаган бўлса (ўша сурат — шаклда) таркиб топтирди — ижод қилди-ку!”
(*Инфитор сураси, 6–8-оятлар*)

Алдов тўла барча сафсаталар жоҳиллигу ақлсизлик сабабли юзага келади. Шу аҳмоқона саволлар берганлардан сўралганида, чиндан ҳам, йўқликни танлар эдиларми ёки жаннатларга эришишними? Бу хусусда тафаккурга ундовчи бир саволни биз ҳам сўрашни хоҳлаймиз:

Бир мутафаккир:
Агар илм ва дин бир-
биридан ажратилса,
(илмсиз) дин
инсонларни ақлан
оқсашига, (динсиз)
илм эса даҳрийликка
бошлайди”. Шу
сабабдан сохта
насронийлик дини
деизм учун баҳона
бўлди.

Нега энди Аллоҳ қулларидан сўраши керак экан? Назарий жиҳатдан ҳам бунга асос йўқ-ку.

Йўлга чиққан ҳайдовчилар беихтиёр, йўл қоидаларига амал қилишади. Бир юртда туғилган кишилар, шу диёрнинг қонун-қоидаларига бўйсундилар. Дунёдаги инсонлар ҳам шу ҳаёт қонунларига қарши чиқа олмайдилар, мажбуран бўйин эгадилар. “Нега олов куйдиради, совуқ ҳаво музлатади?” деган саволни беришга ўзларини ҳақли ҳисобламайдилар. Уларни қабул қилишни мажбурий ҳақиқатлар сифатида биладилар. Лекин гап кишиларнинг маънавий шарти бўлган синовга келганида ўзларининг бемаъни сафсаталарига ёпишиб оладилар.

Шуни ҳам унутмаслик керакки, инсон билгани сайин сукутни афзал кўра бошлайди. Маърифати ошгани қадар идроки ҳам ортиб боради. Онги пастлар эса ўз қабихликларини ҳаспўшлаш учун “Аллоҳ Ўзи қалбларини муҳраган инсонларни нега дўзахга ташлаб жазолайди” каби саволлар гирдобиди ғарқ бўладилар.

Банда ўзи майл қилмагунча Аллоҳ бирор қулининг қалбини муҳрлайдими? Яроқсиз ҳолга келмаган бирор ашё чиқиндига ташланадими? Қалби муҳрланган киши, энг аввал, унинг не сабабдан муҳрланганига эътибор қилиши лозим.

Шундай бўлса ҳам, Раббимиз “Аллоҳ (бу тоифадаги кишиларга) ҳидоят бермас” оятларида сабабларнинг бир қисмини бизга англатади. Шунинг учун нонкўрлик, зулм, фиску фужур ва ёлғончилик каби ёвузликларда давом этганларнинг қалблари муҳрланади.

Динда ботил
бўлганларга қарши
чиқиш ўрнига ҳақ
динга қарши чиқиш
озиқ-овқатларнинг
зарарлисини
бартараф этиш ўрнига
фойдалиларидан
ҳам воз кечишга
ўхшайдики, бу ҳолат
ўз жонига қасд қилиш
билан тенг.

Яна Ҳақ таоло нимани хуш кўриб, нимани хушламаслигини ҳам очиқ-ойдин зикр қилган. Шунинг учун Аллоҳ истамаган ишларни қилиб юрганлар ҳидоятдан маҳрум эканларига ҳайрон бўлмасликлари ва буни зулм деб ҳисобламасликлари лозим.

Маълум бўлганидек, шу ергача келган бу саволларнинг барчаси яратилишимиз сабаби бўлган имтиҳон юзасидан берилган бўлиб, синовнинг мантиқсиз эканини исботлашга

қаратилган. Ваҳоланки, ҳақиқат очик-ойдин кўриниб турибди. Қинғир-қийшиқ йўлларда сарсон бўлишга асло ҳожат йўқ. Қолаверса, бундай уйдирмалар тўқигани билан ҳеч бир инсон синовдан озод бўлиб қолмайди.

Ояти каримада Ҳақ таоло марҳамат қилади: “(Эй Муҳаммад), улар (барча сирларни билгувчи бўлган Аллоҳ таоло ҳузурида ёлғон сўзлаш билан) ўзларини қандай алдаганларини ва тўқиб олган “худолари” йўқ бўлиб қолганини кўринг!” (Анъом сураси, 24-оят.)

Яна кимлардир “Ўлимдан сўнг қайта тирилар эканмиз, унда нега ўламиз” қабилидаги сафсата хаёللарга ҳам бориши мумкин.

ЎЛИМ – ОХИРАТНИНГ ЭШИГИ

Ўлим инсоннинг имтиҳонида икки томонлама воситадир. Аллоҳга ва охиратга ишонмаганлар учун ўлим якундир. Чунки улар ўлимнинг борлигию у нариги оламларнинг пардаси эканини тан олмайдилар. Шунинг учун қайта тирилишни инкор қилувчилар қўлларига чириб кетган бир суякни олиб, “Буни ким ҳам қайта тирилтира оларди?” дея жirkanч саволлар берадилар.

“У Бизга “Чириб битган суякларни ким ҳам тирилтира олур?” деб, мисол келтирди-ю, (аммо) ўзининг (бир томчи сувдан) яралганини унутиб қўйди. (Эй Муҳаммад), айтинг: “У (чириган суяк)ларни дастлаб (бир томчи сув)дан пайдо қилган зотнинг Ўзи қайта тирилтирур. У (Ўзи яратган) барча халқни билгувчидир”. (Ёсин сураси, 78–79-оятлар.)

Имон келтирганлар эса ўлим охират ҳаётига бир эшик эканини яхши биладилар. Ўлимни тафаккур қилиб, фоний дунё тузоқларига алданмайдилар. Бу ҳаётни эса бир бекат ўлароқ қабул қилиб, унга қаттиқ ўрганиб қолмайдилар. Фонийликни эслатиб тургани учун ўлим ҳам ҳаёт ва умр сингари бир неъматдир. Мулк сурасида шундай марҳамат қилинади:

“(Эй инсонлар, У) сизларнинг қайсиларингиз чиройлироқ-яхшироқ

Аллоҳ наздида бекор қилиш муҳри урилган Христианлик бугунги кунда қуруқ иддиодан бошқа нарса эмас. Ўз диндорларига ҳеч қандай маънавият ва руҳий хотиржамлик бера олмайдиган бир таълимотдир...

амал қилгувчи эканингизни имтиҳон қилиш учун ўлим ва ҳаётни яратган зотдир. У қудратли ва мағфиратлидир". (Мулк сураси, 2-оят.)

Мавлоно Румий айтади: "Эй ўғлон, ҳар кимнинг ўлими ўз рангида бўлади. Ўлим Аллоҳга етиштиришини ўйламасдан, ундан нафратланганларга ва ўлимни душман билганларга у даҳшатли душман янглиг кўринади. Ўлимни дўст билганларга ўлим дўст қиёфасида келади".

"Эй ўлимдан кўриб қочгувчи жон! Агар асл ҳақиқатни билмоқчи бўлсанг, сен ажалдан эмас, балки ўзингдан (гуноҳларингдан) қочаясан. Чунки ўлимнинг ойнасида кўринган унинг қиёфаси эмас, гуноҳларингнинг чиркин суратидир. Руҳинг бир дарахтга ўхшайди. Ўлим эса ўша оғочнинг япроғидир. Ҳар барг дарахтнинг турига қараб шакл олади".

Агар бу дунёда ўлим бўлмаса-ю, инсонларнинг барчаси қиёматга қадар яшаса, имтиҳон янада оғир бўлар эди. Шунинг учун қариш, ўрта ёшдан кейин куч-қувватнинг камайиши ва охирида вафот этиш, кўриб, англаб етган одам учун, бу оламнинг ўткинчилигини, ҳақиқий ҳаёт охират дунёси эканини эслатиб турувчи воситадир.

Муборак оятлардан бирида шундай марҳамат қилинади:

Папа Франческо ўзларини маҳв этган сохталаштиришни бизга ҳам юқтирмоқчи бўлиб, шундай дейди: "Худди биз муқаддас матнларимизни ўзгартирганимиз каби мусулмонлар ҳам Қуръон устида ишлаб, уни замонга мослаштиришлари ўзлари учун фойдадир. Уларнинг китоби тарихий ва танқидий ёндашувга муҳтож".

"Биз кимга (узун) умр берсак, унинг хилқатини (жисму жонини) тубан — ночор қилиб қўюмиз. Ахир ақл юргизмайдиларми (яъни бир кишининг сурат ва сийратига ёш-яланглиги билан қари-қартанглиги ўрта-сида нақадар катта фарқ борлигини кўриб ибрат олмайдиларми)?!" (Ёсин сураси, 68-оят)

Ўлим борки, инсонлар ўз ожизликларини ҳис қиладилар. Аллоҳ таоло қуйидаги ояти карималарида марҳум тепасида турганларга қарата шундай марҳамат қилади:

"Бас, қачон (вафот қилаётган кишининг жони) ҳалқумига етганида — ҳолбуки, ўша вақтда сизлар қараб турурсизлар ва Биз унга сизлардан

кўра яқинроқ бўлурмиз, лекин сизлар (буни) кўрмайсизлар (билмайсизлар) Бас, агар сизлар эгасиз бўлсангизлар, (ва ўзларингизнинг: “Ҳеч қандай эга — Парвардигор ҳам, қайта тирилиш ҳам йўқ”, деган сўзларингизда) ростгўй бўлсангизлар, ўша (жонни яна жасадга) қайтара олсангизлар эди! (Йўқ, ҳеч қачон қайтара олмассизлар)”. (Воқеа сураси, 83–87-оятлар.)

Ўлим инсонга ўлимдан кейинги абадий ҳаётнинг Аллоҳ иродаси билан ҳақиқатга айланишини англатиб туради. Агар ўлим бўлмаса, инсонлар “Биз абадий яшаймиз” дер эдилар ҳамда ваҳшийлашиб бир-бирларини еб битиришарди.

Одамзот бу дунёга нега келаётгани ва кетганлар қаёққа равона бўлаётгани ҳақида яхшилаб ўйлаб кўриши керак.

- Кимнинг мулкида яшаяпмиз?
- Кимнинг ризқи билан ризқланияпмиз?
- Қаерга кетяпмиз?

Юқоридагиларни тафаккур қилиш орқали инсон бу дунёнинг бир ибрат олами, имтиҳон дунёси эканини англаб етади.

ТЕНГЛИК БОШҚА, АДОЛАТ БОШҚА!

Савол: “Биз мусулмон оилада туғилганимиз учун Аллоҳга имон келтирамиз. Файридинлар оиласида туғилмаганларнинг айби нимада?”

Савол: “Нега Аллоҳ бир қулини роҳат-фарозатда, бошқасини эса азор-уқубатда яшатади? Раббимиз нега бу борада ҳаммани тенг қилмайди?”

Бу икки савол ҳам тақдир масаласи билан боғлиқ бўлгани учун, иккаласига бирданига жавоб беришга уриниб кўрамиз. Аксар одамлар тенглик билан адолатни бир хил нарса деб ўйлайдилар. Лекин тенглик доим ҳам адолат бўлавермайди.

Гап баробарлик ҳақида борар экан, Аллоҳ барча қулларига ақл-идрокни тенг тақсимлаганини хотирлатишни лозим

Эй одам фарзанди,
дунё яратилганидан
буён ҳали бирор
қуш ўз қўшнисидан
баландроқ уя қуришга
уринмади. Ҳеч бир
тулки беркиниш учун
битта ковак менга
камлик қилади деб,
очкўзлик билан ўзини
хароб этмади.

деб топдик. Лекин ўзаро тенг бўлмаган инсонлар бир хил шартлар асосида муҳокамага тортилса, ана шунда адолатсизлик қилинган бўлади.

Аллоҳ таолонинг ҳисоб-китоби эса ҳар бир бандаси учун махсусдир. Ҳақ таоло инсонлар бу борада хавотирга тушмасликлари учун шундай марҳамат қилади: **“Аллоҳ ҳеч бир жонни тоқатидан ташқари нарсага таклиф қилмайди”**. (Бақара сураси, 286-оят)

Ҳар ким ўз ҳолатидан келиб чиқиб имтиҳон қилинади.

Қолаверса, Аллоҳ ҳаётдаги барча мусибат, ғам-ташвишлар сабабли ажр-савобларни зиёда қилиб беради. Масалан, бу дунёда кўзи ожиз ҳолда келиб, шу туришига шукр қилиб яшаган инсонлар охиратда эришажак неъматларини кўрганда, бу оламга кўзлари ожиз тарзда келганига шукр қиладилар, ҳатто.

Аллоҳ бандаларига зулм қилмайди. Оятда айтиладики:

“Эй одам фарзанди,
дунё яратилганидан
бери ҳали бирор
қуш ўз қўшинисидан
баландроқ уя қуришга
уринмади. Ҳеч бир
тулки беркиниши учун
битта ковак менга
камлик қилади деб,
очкўзлик билан ўзини
хароб этмади. Ҳеч бир
олмахон қишга икки
қишга етадиган озуқа
тўплай олмагани
учун хавотирдан ўлиб
қолмади ва ҳеч бир
ит қариган чоғида
гажиши учун суяк
тўпполмагани сабабли
кечалари уйқусини
йўқотмади”.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

“Шубҳасиз, Аллоҳ бировга бир зарра вазнича зулм қилмас. Агар заррача яхшилик бўлса, уни бир неча баробар қилур ва ўз ҳузуридан улуг ажр ато қилур”. (Нисо сураси, 40-оят.)

Имон келтириш юқоридагиларга ҳам ишонишни тақозо этади. Ҳақиқий мўминлар Аллоҳнинг марҳаматига шубҳа қилмаганидек, зулм қилишини ҳам ҳаёлларига келтиришмайди.

Ислом динининг ҳақ дин эмаслигини даъво қиладиган баъзи тоифалар юқоридаги саволларда акс этган аниқ ҳақиқатни суистеъмол қиладилар ва “Ҳар ким ота-онаси, ўз қавми амал қилган эътиқодга ишонади. Шундай экан, мутлақ ҳақ бўлган бирор эътиқод мавжуд эмас. Имон ҳам нисбий. Ҳар кимнинг ўзига яраша ҳақиқати бор” деб иддао қиладилар.

Йўқ, бундай қарашлар тўғри эмас. Ислом дини асрлар давомида бирор васила келмаган ҳудуддан бошланди. У ердагилар ҳам “Биз ота-боболаримиз динидан воз кечмаймиз!” дедилар. Пайғамбаримиз солаллоҳу алайҳи ва саллам улар билан курашдилар.

Ҳар бир инсоннинг бу дунёдаги имтиҳони ўзига хос тарзда кечади. Қанчадан қанча масжидларда улғайган одамлар имонини бой беради ёки фиску фужурга ботади. Исломдан минглаб чақирим узоқда туғилган қанчалаб одамларга эса ҳидоят насиб қилади. Имон илоҳий бир сир бўлиб, қадарда битилган бўлади.

Йиллар давомида Пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи ва салламни қўллаб-қувватлаган Абу Толиб бу дунёдан имонсиз кетар экан, Ҳазрат Ҳамза розияллоҳу анҳуни ўлдириб, у зотнинг жигарини чайнаган Ҳиндга имон неъматини насиб этди. Бу насибларда қандай ҳикмат яширинлигини ҳеч биримиз билмаймиз. Чунки ақлимиз чегараланган бўлиб, бундай нарсаларни англашга қурбимиз етмайди.

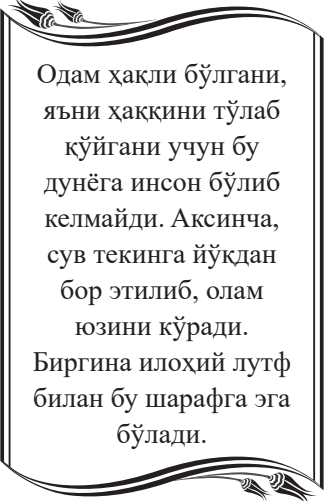
Қаф сурасидаги Мусо ва Хизр алайҳиссаломлар қиссасида Мусо алайҳиссалом Хизр алайҳиссалом қилган уч ишни ақл билан англаб ета олмади ва эътироз билдирди. Ўша амалларнинг ҳикматини Хизр алайҳиссаломдан ўрганганидан кейин эса қўнгли таскин топди.

Биз ҳам Абу Толибнинг имон келтирмаслигининг ботиний сабабларини эмас, зоҳирийларини биламиз, холос: “Эй жияним, агар сенинг динингга имон келтирсам, Қурайш аёллари мени маломат қиладилар”. (Воҳидий, Асбобу Нузули Қуръон, 268-б./Тавба, 113)

Яъни Қурайш аёлларининг маломат қилмаслигини Аллоҳнинг расули сўзидан афзал билди.

Шуни унутмаслик керакки, Ҳақ таолонинг раҳматию ғазаби энг кичик бир нарсада ҳам акс этиши мумкин. Бунинг ҳикматини англаб етишга гидрокимиз ожизлик қилади.

Янабошқабирсавол(васваса)шундан иборат: “Чексизлик ақл бовар қилмас тушунча, мен Аллоҳнинг чексизлигини ақлимга сиғдиrolмаяман”. Инсоннинг

Одам ҳақли бўлгани,
яъни ҳаққини тўлаб
кўйгани учун бу
дунёга инсон бўлиб
келмайди. Аксинча,
сув текинга йўқдан
бор этилиб, олам
юзини кўради.
Биргина илоҳий лутф
билан бу шарафга эга
бўлади.

имкониятлари чегараланган ҳолида унинг идрокини бирор чумоли тушуниб етолмайди-ку.

ОКЕАН БИР СТАКАНГА СИҒАДИМИ?

Биз чексизлик у ёқда турсин, шу оламни англашга ҳам ожизмиз. Макрооламдаги мавжудотларнинг ҳар бирини номлашга сўзларимиз етмайди. Триллион карра триллион дея оламиз, холос. Микроолам қаршисида ҳам ақлимиз лол қолади.

Лекин англаб етолмаган нарсаларимизни “Мавжуд эмас!” дея инкор қила олмаймиз-ку. Бир қанча одам математикага оид айрим масалаларни тушунмайди. Аммо улар англамагани билан масалалар йўқ бўлиб қолмайди. Биз мана шундай ожизмиз. Шундай экан, Аллоҳ таолонинг қаршисида ҳеч эканимизни тушуниб етишимиз керак.

Шуни алоҳида айтишимиз лозимки, динимиз инсонпарварлик дини бўлгани учун ҳеч бир инсонни тоқатидан ташқари ишга буюрмайди. Агар ибодат ва имондаги вазифаларимизга таслимият билан ёндашсак, улар ҳар ким учун қулай ва осон эканини кўрамыз. Зотан, Аллоҳ бандаларига Ўзининг зотини тафаккур қилишдай оғир ишни буюрмаяпти, аксинча, баъзи ҳадисларда бундан сақланишимиз айтилган:

“Аллоҳнинг яратганлари тўғрисида тафаккур қилинг (яъни чор-атрофда тажалли этган қудратига боқиб, унинг борлиги ва буюклигини фикр қилинг). Аммо Аллоҳнинг зоти хусусида фикр юритманг. Зотан, Унинг қиймати ва қудратини Унга лойиқ тарзда англаб ета олмайсиз”. (Дайлабий, Муснад 2, 56-б. Ҳайсамий, Мажмауз Завоид, 2, 81-б.)

Биз Аллоҳнинг сифатлари, қудратию улуғлигини тафаккур қиламыз ва бу – бизнинг имонимиз калити.

Бир стаканга океан сувини сиғдириш мумкинми? Стакан тўлиши билан тошиб кета бошлайди. Мактаб ўқувчисига университет қўлланмасини ўқитилмаслиги ҳам бунга мисол бўла олади. Бандасининг Аллоҳни англашга бўлган уриниши бундан-да

имконсиздир. Чегараланган бир хилқат поёни йўқ зотни том маънода англаб ета олмайди.

Ояти каримада шундай дейилади:

“Агар ер юзидаги бор дов-дарахт қаламлар бўлиб, денгиз (сиёҳ бўлса ва) ундан сўнг яна етти денгиз ёрдамга келса, Аллоҳнинг сўзлари тугаб-битмас. Албатта, Аллоҳ қудрат ва ҳикмат эгасидир”. *(Луқмон сураси, 27-оят.)*

Савол: “Агар қачон ўлишимиз тақдиримизда аниқ қилиб ёзиб қўйилган бўлса, нега садақа умрни узайтиради?”

Аллоҳ таоло бу дунё ибратхонасида юз беришини лозим топган ҳодисаларга тақдир деймиз. Ҳақ таолони идрок эта олмаганимиз учун Унинг илмини аввал, кейин деб ўзимиз оид бўлган вақт билан таҳлил қилмоғимиз хатодир.

Масалан, тақдиримиз аниқ белгилаб қўйилган. Аммо унинг қандайлигини билмаймиз. Биз фақатгина ибодат, дуо ва садақа қиламиз. Чунки қолгани ҳақида биз маълумотга эга эмасмиз.

Агар дуо қилиб, садақа бераётган бўлсак, ғайб сирларини билгувчи Аллоҳ буни ҳам билади ва тақдиримизга ҳам дуо қилиб, садақалар беришимизни ёзиб қўйган бўлади. Агар Раббимиз қадаримизни, ўз иродамиз билан чиқарган қарорларимизни, амалларимизни ҳаракатларимизни билмаса эди, бу Унинг учун бир нуқсон бўлар эди. Ваҳоланки, У ҳар қандай нуқсондан покдир. Ғайб ва келажакни билмаслик инсонларга хосдир. Аллоҳ таоло бундай илмсизликдан покдир.

Қадарни муҳокама қилишдан ҳеч кимга наф йўқ. Тарихда қанчалаб ақллилик қилган инсонлар бундай муҳокамалар оқибатида тақдирни ёки инсон иродасини бутунлай инкор қилганлар. Лекин ҳар иккаласи ҳам ҳақиқатдан йироқ хулосалардир.

Сафсаталарга берилгани инсонни синовлардан озод қилмайди. Ояти каримада марҳамат қилинадики: “(Эй Муҳаммад), улар **(барча сирларни билгувчи бўлган Аллоҳ таоло хузурида ёлғон сўзлаш билан) ўзларини қандай алдаганларини ва тўқиб олган “худолари” йўқ бўлиб қолганини кўринг!**” *(Анъом сураси, 24-оят)*

Жоҳилона ва илоҳий кудратни тафаккур қилишдан маҳрум яна бир савол бор: “Аллоҳнинг бунга эҳтиёжи йўқ экан, бизни нега имтиҳон қилади?”

Аллоҳ таолонинг ҳеч бир нарсага эҳтиёжи йўқ. Эҳтиёж ожиз хилқатларга хосдир. Фақат биз муҳтож бўламиз. Мавжудлик учун Аллоҳ бизни яратишига муҳтож эдик – бизни яратди. Ҳаёт, ақл ва саломатлик каби неъматларнинг ҳар бирига муҳтож эдик – уларни ато этди.

Энди фақат фоний дунё билан кифояланиб қолмай, жаннатга киришни ҳам истаямиз. Аллоҳ бизга бунинг йўллариini ҳам кўрсатиб, йўлбошчилар ҳам юборди.

Шундан сўнг ҳам “Бизни нега имтиҳон қилади?” деб сўраш тўғрими?

Аксинча, шукр қилишимиз лозим, чунки бизга шунча неъматларни бериб қўйди.

“Шу қисқа умрингда раҳматим билан осонлаштирилган ибодатларингни ҳам адо этгин-да, сенга жаннатни ҳам берай” дейди. Биз эса уялмай, “Нега текинга бермайсан?” демоқчи бўламиз. Ақлли одам бундай фикрламайди.

Савол: “Агар жаннатда мен кимнидир истасам, у эса бошқа бировни танласа, нима бўлади?”

Жаннатда бирор нарсани истасак, у хоҳишимиз бошқаларники билан муносиб бўлади доим. Агар биз Раббимизнинг истаганидай бўла олсак, у ҳам биз хоҳлаган инсоннинг қалбини ўзимизга мойил қилиб қўя олади. Ёки у инсон бунга лойиқ бўлмаса, қалбимиздан унга бўлган истакни ўчира олади.

Бу каби фикрлар махшар кунининг даҳшати олдида эътиборга ҳам арзимайдиган нарсалардир. Жаннатда солиҳ жуфтлар, фарзандлар ва ота-оналар билан бирга бўлишимиз ҳақида муждалар бор. (Раъд, 23, Муъминун, 8)

Ояти каримада қиёмат кунда бўладиган шундай манзара тасвирланади:

Эй ғофил, сен
Аллоҳнинг танлаш
ҳуқуқини берганига
кўз юмиб, “Яратаётиб
мендан сўрамади” деб
бекордан бекорга жар
соляпсан. **“Истасанг
шукр қилувчилардан
бўл, истасанг
ношукурлардан бўл!”**

(Инсон сураси, 3-оят)

Маҳшар майдонида йиғилганлардан Аллоҳга муносиб банда бўлиб, жаннатга кириши аниқ бўлганларга буюк тантана билан хитоб қилинади:

سَلَامٌ قَوْلٍ مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ

“**(Уларга) Мехрибон Парвардигори томонидан салом айтилуру.**” (Ёсин сураси, 58-оят.)

Лекин Аллоҳга исён қилиб яшаганларга (улар, ҳатто жаннатийларнинг энг яқинлари бўлса ҳам) шундай хитоб қилинади:

وَأَمَّا تَزُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

“**Эй жиноятчи кимсалар, мана бу Кунда (мўминлардан) ажралинглар!**” (Ёсин сураси, 59-оят.)

Энг оғир айрилик ва ачинарли ҳижрон шу бўлади, аслида. Мана шундай абадий айриликка дуч келмаслик учун ўзимизни ҳам, оиламизни ҳам, севганларимизни ҳам оташдан асрашимиз керак. Бунинг учун фарзандларимизга исломий ахлоқни мерос қилиб қолдиришимиз энг муҳим вазифамиздир.

Динни билмасликдан юзага келган яна бир савол қуйидагича: “*Биз бутпарастларни қоралаймиз-у, лекин ўзимиз нега Каъбани тавоф қиламиз?*”

Каъба бир ишора нуктасидир.

КАЪБА – БИР ЙЎНАЛТИРУВЧИ НУҚТА

Раббимизнинг назари тушган маълум бир ерлар бор. Каъба, Ҳажарул асвад, Сафо ва Марво тепаликлари, ҳаж ибодатлари амалга ошириладиган Арофат ва Муздалифа, меърож ҳодисаси бўлиб ўтган илк қибламиз – Байтил Макдис каби жойлар Аллоҳнинг назари

Аллоҳнинг чексиз марҳамат ва ҳикмат соҳиби эканини ҳам унутмаслик керак. У бандаларига зулм қилмайди. Сабабсиз, мақсадсиз ва маъносиз иш ҳам тутмайди. Шунинг учун агар кимнингдир қалбини муҳрласа ҳам, бунинг ўзига хос сабаб-ҳикмати бўлади. Гарчи биз буни билмасак-да...

тушган муқаддас ерлар ҳисобланади. Бу жойларга ҳурмат бажо келтириш тақводандир.

Инсонларнинг ўзлари ўйлаб топган муқаддас нарса ва жойлар эса ботил нарсалардир. Диний қоидаларни Аллоҳ белгилаб берганидек, ибодат учун қибла, макон ва рукнларни ҳам ёлғиз Раббимизнинг Ўзи белгилайди.

Ҳақ таоло фаришталарга қарата “Одамга сажда қилинг”, деб буюрган. Фаришталар бўйсундилар, фақат иблис исён этди. Одам алайҳиссаломга қилинган сажда Аллоҳга қуллик саждаси билан бир хил эмасди. Одам алайҳиссалом бу ерда Аллоҳга қилинадиган итоатнинг бир ишораси, марказий нуқтаси эди.

Каъба ҳам худди шундай. Аллоҳ учун қилинадиган сажданинг амалга ошириш нуқтасидир. Қибла ёлғизликни, тарқоқликни жипсликка айлантиради. Барча мўминларни бир нуқтада жамлайди. Масжидул Ҳаром ҳовлисида биргаликда намоз ўқиган жамоатнинг мухташам кўриниши энг гўзал ваҳдат манзарасидир!

Динимиздаги ҳар бир нарса Қуръон ва суннатда асосланган бўлиб, булар шариат қоидалари дейилади. Ибодатларнинг қоидалари ҳеч бир нарса билан таққосланмайди. Шу сабабли Каъба ҳам бутлар билан солиштирилмайди. У Ҳақ таолонинг амри билан Иброҳим алайҳиссалом томонидан барпо этилган.

Раббимиз “Аллоҳ (бу тоифадаги кишиларга) ҳидоят бермас” оятларида сабабларнинг бир қисмини бизга англатади. Шунинг учун онкўрлик, зулм, фисқу фужур ва ёлғончилик каби ёвузликларда давом этганларнинг қалблари муҳрланади.

Янада яхшироқ тушунилиши учун қуйидаги қиссани хотирлаш ўринлидир: Ҳазрат Умар розияллоҳу анҳу Ҳажарул асвадга яқин келиб, уни ўпди ва шундай деди: “Сен зарари ва фойдаси бўлмаган бир тош эканингни яхши биламан. Сени фақатгина Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўпганлари учун ўпаман”.

Фикҳда шундай қоида бор: фараз қилинг, агар Каъба турган жойидан кўчса, у бинонинг муқаддаслиги қолмайди. Чунки муқаддас саналган нарса макондир, тош деворлар эмас. Шунинг учун Ҳажарул асвад бир неча марта янгиланган.

Савол: “Насронийлар ва атеистлар ҳақли бўлса-чи?”

Уларнинг ҳақли бўлиш эҳтимоли йўқ. Ҳамма нарса очиқ-ойдин. Насронийликнинг инсонлар яратган динга айланиб қолганини юқорида аниқладик. Атеизмнинг нақадар аҳмоқлик эканини ҳам баён қилдик. Шунга қарамадан, худди ҳақлидек, бу саволни беришнинг ўзи ўринсиз.

Бу масалада қуйидагини айтиб ўтишни лозим топдик: Даҳрий бир одам ҳазрат Али розияллоҳу анҳуга шундай деди:

“Бу дунёда бекордан бекорга ўзингизни қийнаб юрибсиз. Жаннат ва жаҳаннам мавжуд бўлмаса-чи?”

Ҳазрат Али розияллоҳу анху қуйидагича жавоб бердилар:

“Агар айтганларингиз тўғри бўлса, мен ҳеч нима йўқотмайман (Чунки Ислоҳ қоидалари яхши бир инсон бўлиб яшаш учун дастуруламалдир). Лекин менинг эътиқодим тўғри бўлса-ю, жаннатнинг борлиги чин бўлса, сиз нималарни йўқотганингизнинг фарқига борапсизми? Агар жаҳаннам ҳам бор бўлса – борлиги аниқ, аслида – сиз охир-оқибат қаерга боришингизни биласизми?”

Дин ҳаётнинг барча жабҳаларини қамраб олиши лозим. Инсониятнинг ҳамма саволига шу динда жавоб топилиши керак. Инсонлар ўйлаб топган динларнинг барчаси бу борада оқсайди. Улар ҳаётнинг маълум бир соҳаларигагина алоқадор бўлиб, уларни ҳам мукамал ифодаламайдилар.

Ҳар бир саволга жавоб бера оладиган дин фақатгина Аллоҳ ҳузуридан келади. Бу ҳам бўлса, Ислоҳдир. Оятда марҳамат қилинганидек,

“Албатта, Аллоҳ наздида мақбул бўладиган дин фақат Ислоҳ динидир...” (Оли Имрон сураси, 19-оят.)

Мавлоно Румий
айтади: “Эй ўғлон,
ҳар кимнинг ўлими
ўз рангида бўлади.
Ўлим Аллоҳга
етиштиришини
ўйламасдан, ундан
нафратланганларга
ва ўлимни душман
билганларга у
даҳшатли душман
янглиг кўринади.
Ўлимни дўст
билганларга ўлим дўст
қийёфасида келади”.

ФИЗИК ҚОНУНЛАР ЎША ҚОНУННИ ЯРАТГАН ЗОТГА ТАҲДИД СОЛА ОЛАДИМИ?

Савол: “Калом илмида мўъжизалар борлиги айтилади, лекин ҳеч бирининг исботи йўқ. Фақат айтилади, холос. Менимча, далил-исботи мавжуд эмас”.

Қалбида бундай эътироз туғилганларга эслатиб қўйиш керакки, ўша мўъжизаларни ўз кўзлари билан кўриб гувоҳ бўлганларнинг бир қисми ҳам имон келтирмаган эди. “Сеҳр – бу, кўзбўямачилик” деб рад этдилар, ишонмадилар.

Айрим кимсаларнинг шубҳаланиб, мўъжизаларни ҳазм қила олмаслигига сабаб – улар коинотдаги қонун-қоидаларни мутлак ва зарурий деб ҳисоблайдилар. Агар тафаккур қилиб кўрсалар, бу қоидаларни ҳам Аллоҳ жорий этганини англаб етар эдилар. Ҳақ таоло жорий этган қонунлар Унинг қудратини чегаралай олмайди.

Шуни ҳам билишимиз лозимки, инсоният шу қоидаларнинг ҳам барчасини ўзлаштириб улгургани йўқ. Биз билмайдиган қанча ажойиботлар ҳам мавжуд. Масалан олдин магнитни ҳеч кўрмаган одам тош каби бир модданинг турли металлларни ўзига тортишини ҳазм қила олмайди. Лекин уни кўриб, сирини билганидан кейин хайратланмай қўяди. мўъжизаларни бор этган Аллоҳнинг бошқа олий қоидалари ҳам борки, биз уларни билмасак, мўъжизаларни тушуна олмаймиз. Лекин бу инкор қилишимиз керак, дегани эмас.

*“Эй ўлимдан кўриб
қочгувчи жон! Агар
асл ҳақиқатни
билмоқчи бўлсанг,
сен ажалдан эмас,
балки ўзингдан
(гуноҳларингдан)
қочяпсан. Чунки
ўлимнинг ойнасида
кўринган унинг
қиёфаси эмас,
гуноҳларининг
чиркин суратидир.
Рухинг бир дарахтга
ўхшайди. Ўлим
эса ўша оғочнинг
япрогидир. Ҳар барг
дарахтнинг турига
қараб шакл олади”.*

Бугун инсонлар илмий-фантастик фильмларда оламлараро порталлар очилишини, одамлар вақтлараро саёҳат қилишини, инсонлар ва буюмлар телепортациясини томоша қиладилар. Гарчи имконсиз бўлса ҳам, буларни кишиларнинг ақли мантиқсиз деб топмайди. “Биз ҳозирча шундай техника кашф этмадик. Булар фақат сценарийдаги тасаввур оламида бўлиши мумкин” дейдилару томоша қилаверадилар.

Бу ҳаёлотни қабул қилган инсон барча нарсанинг яратувчиси бўлган Аллоҳнинг ҳар ишга қодирлигини, бирор амални ихтиёр этганида шу заҳотиёқ унинг учун сабабларни ҳам ярата олишини нега қабул қилмасин?

Инсонлар бир пайтлар альфа, бета, гамма каби нурларни ҳам билмас эди. Буларни яқиндагина ўрганди. Ҳақ таоло инсонга жуда кам илм берилганини билдирган. Башарият шу озгина илми билан минглаб йиллар давомида қадам-бақадам бу кашфиётларни қилиб келмоқда.

Инсоннинг судралиб-судралиб йиллар давомида яратган техникасига ишонасиз-да, Аллоҳнинг чексиз қудратига шубҳа қиласизми?

Ҳатто баъзи олимлар мўъжизаларнинг илм-фан учун бир замин яратганини таъкидлайдилар.

Не ажабки, Ҳазрат Иброҳим алайҳиссаломни оловга отганларида бир мўъжиза сабаб унда ёнмади. Бугун эса одамлар ўтда ёнмайдиган кийимлар ва буюмлар кашф эта бошладилар.

Ҳазрат Исо алайҳиссалом ўликларни тирилтирди, давосиз касалликларни даволади, туғма кўзи ожизларнинг кўзига нур бахш этди. Бугун тиббиётда уришдан тўхтаган юраклар электрошок билан қайта ишлатиб юбориляпти, олдин давоси бўлмаган дардларнинг чораси топиляпти.

Ҳазрат Сулаймон алайҳиссалом шамолда бир ойлик масофани бир кунда босиб ўтар эди. Бугун инсоният самолётларда дунёнинг у бурчагидан бу бурчагига бир кунда етиб боряпти. Булар ҳам мўъжизаларнинг ҳақиқат эканини англашимизга ёрдам берувчи далиллардир. Абортни бир қанча “ақллилар” гуноҳ эмас, деб ҳисоблайдилар. Ҳатто бу ишни тўғри ва озодлик деб биладилар. Қотилликни ҳақли деб биладиган қандай бир ахлоқ бу?

**“Биз кимга (узун)
умр берсак, унинг
хилқатини (жисму
жонини) тубан
— ночор қилиб
қўюрмиз. Ахир ақл
юрғизмайдиларми
(яъни бир кишининг
сурат ва сийратида
ёш-яланглиги билан
кари-қартанглиги
ўртасида
нақадар катта
фарқ борлигини
қўриб ибрат
олмайдиларми)?!”**

(Ёсин сураси, 68-оят)

Зеро, инсон устма-уст ғайрат қилиб, қудратини ошириб, кеча қилолмаган ишларини бугун амалга ошира оладиган ҳолга келар экан, Қодири Мутлақ бўлган Аллоҳ таолонинг мўъжизаларига нега ҳайрон қолиш керак?

Савол: “Нега Аллоҳ аввалги муқаддас китобларнинг ўзгартрилишига изн берган?”

Аллоҳ таоло Қуръони каримни қиёматга қадар муҳофаза этишини ваъда қилган. Чунки ер юзига ундан бошқа муқаддас китоб тушмайди. Аввалги динларда эса пайғамбарлар ва ваҳийлар янгиланиб келаётган эди. Сабаби одамлар ва жамиятларнинг ҳаракатлари ўзгариб борар эди. 124 минг пайғамбарнинг ҳар бири ўзлари юборилган жамиятга хос шариат билан келгандилар.

Савол: “Ичкилик аввалгиларга аста-секинлик билан ман қилинган эди. Лекин нега бизга узил-кесил тақиқланди?”

Ваҳий тушаркан, унга босқичма-босқич амал қилиниб, дин мукамал шаклга келди. Комилликдан сўнг эса ортга чекинилмайди. Акс ҳолда, бу ўзбошимчалик ҳисобланади.

Фақат таълим ҳали ҳам босқичма-босқич амалга оширилади. Масалан, Ислом билан илк бор танишган инсон ёки жамиятга дин босқичма-босқич тушунтириб борилади. Лекин бу шариат бекор қилинади, дегани эмас. Бу фақат мусулмонларнинг ақл-фаросатидан келиб чиқиб осонлаштириб берилган дастуруламалдир.

“(Эй инсонлар,
У) сизларнинг
қайсиларингиз
чиройлироқ-
яхшироқ амал
қилгувчи
эканингизни
имтиҳон қилиш
учун ўлим ва ҳаётни
яратган зотдир.
У қудратли ва
мағфиратлидир”.

(Мулк сураси, 2-оят.)

Масалан, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам Муоз розияллоҳу анҳуни Яманга жўнатаётиб шундай марҳамат қилдилар: “*Сен китоб аҳли бўлган бир жамиятга боряпсан, уларни Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқлигига ва менинг Аллоҳнинг расули эканимга гувоҳлик беришга даъват қил.*”

Агар улар бу даъватга қулоқ солиб, итоат этсалар, Аллоҳнинг уларга бир кеча-кундузда 5 маҳал намозни қатъий фарз қилганини билдир.

Шояд, бунга ҳам итоат этсалар, Аллоҳ таолонинг бойлардан камбагалларга бериладиган закотни мутлақо фарз қилганини билдир.

Агар бунга ҳам итоат қилиб бўйсунсалар, уларнинг молларидан энг қимматбахосини ёки энг сифатсизини олма (ўртачасидан ол).

Мазлумнинг баддуюсини олишдан сақлан. Чунки унинг дуоси билан Аллоҳ ўртасида бир тўсиқ (парда) йўқдир. (Бухорий, Закот, 41, 63-б. Мағозий, 60-б, Тавҳид, 1)

Дин мукаммал бўлганидан сўнг босқичларга ҳеч бир эҳтиёж қолмайди. Фақатгина Аллоҳ динни бошқаларга тарғиб этганда мулойимлик билан даъват қилишни буюрган. Ояти каримада динни чиройли шаклда етказишнинг аҳамияти тўғрисида шундай дейилади:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ
الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

“Эй Муҳаммад), Парвардигорингизнинг йўли — динига донолик, ҳикмат ва чиройли панд-насихат билан даъват қилинг! Улар (сиз билан талашиб-тортишадиган кимсалар) билан энг гўзал йўлда мужодала — мунозара қилинг!” (Наҳл сураси, 125-оят.)

Савол: “Аллоҳнинг тинимсиз “Мен қилдим, мен яратдим” дейиши менга галати туюляпти”

Аллоҳ ожиз бир инсон эмаски, Унинг “Мен” дейиши бошқаларни безовта қилса. Энг буюк, энг кучли, ҳар бир борлиқнинг яратувчиси бўлган Зотнинг “Мен” деб таъкидлаши ҳеч биримизни безовта қилмаслиги лозим. Оятларда келган “Мен” ва “Биз” сўзлари алоҳида-алоҳида улуғворликни ифодалайди.

Савол: “Нега Қуръонда аёл ва эркак тенг эмас?”

Исломда эркак ва аёл бугунги кун тушунчасидаги тенглик билан эмас, балки адолат нуқтаи назаридан баробардирлар.

Инсонлар кўп ҳолларда тенглик билан адолатни бир нарсга деб ўйлайдилар. Тенглик доим ҳам адолат дегани эмас. Инсонларнинг турли тақдирлар билан дунёга келиши асло адолатсизлик эмас.

АЁЛНИНГ ШАРАФИ ИСЛОМДА

Аллоҳ ҳузурида эркагу аёл баробардир. Улар имон, ибодат, масъулият борасида ҳам тенгдирлар. Эркаклар ҳам, аёллар ҳам намоз ўқишга, рўза тутишга, закот бериб, ҳаж қилишга бирдай буюрилганлар. Қуйидаги оятларда бу тенглик гўзал тарзда изоҳланган:

“Ҳоҳ эркак, ҳоҳ аёл бўлсин — кимда-ким мўмин бўлган холида яхши амаллардан қилса, ана ўша кишилар жаннатга қирурлар ва уларга заррача зулм қилинмас”. *(Нисо сураси, 124-оят.)*

- **“Албатта, муслим ва муслималар,**
- **мўмин ва мўминалар,**
- **итоатгўй эркаклару итоатгўй аёллар,**
- **ростгўй эркаклар ва ростгўй аёллар,**
- **сабр-қаноат қилувчи эркаклар ва сабр-қаноат қилувчи аёллар,**
- **тавозуъли эркаклар ва тавозуъли аёллар,**
- **хайру садақа қилувчи эркаклар ва хайру садақа қилувчи аёллар,**
- **рўза тутувчи эркаклар ва рўза тутувчи аёллар,**

- **авратларини (ҳаромдан) сақла-
гувчи эркаклар ва (авратларини ҳаром-
дан) сақлагувчи аёллар,**

➤ **Аллоҳни кўп зикр қилувчи эр-
каклар ва (Аллоҳни кўп) зикр қилув-
чи аёллар — улар учун Аллоҳ мағфи-
рат ва улуг мукофот (яъни жаннат) тай-
ёрлаб қўйгандир”.** *(Азҳоб сураси, 35-оят.)*

Исломдан бошқа динларда аёллар иккинчи даражага қўйилиб, ёмонлик манбаси деб ҳисобланади. Исломда эса солиҳа аёл дунёнинг энг қийматли неъматларидан саналади. Жаннат ҳам солиҳа оналар оёғи остида деб таъкидланади.

Аллоҳ таолонинг
ҳисоб-китоби ҳар
бир инсон учун ўзига
хос бўлади. Ҳақ
таоло инсонларнинг
бу ҳақдаги
хавотирларини
кетказиш учун
қуйидагича марҳамат
қилади: **“Аллоҳ ҳеч
бир жонни тоқатидан
ташқари нарсига
таклиф қилмайди...”**

(Бақара сураси, 286-оят.)

Лекин эркагу аёллар яратилиш ва фитратда тенг эмас улар бир-бирини тўлдиради. Вужуд ва ҳиссиёт масаласида ҳам тенг эмас. Шу сабабдан эркаклар ва аёлларнинг ўз фитратига муносиб ижтимоий вазифалари мавжуд. Исломи дини инсон табиатига уйғун дин бўлгани учун хилқатдаги физик ва ҳиссий тафовутларга қараб эркаклар ва аёлларнинг вазифаларини тақсимлаб берган.

Ҳадиси шарифда шундай марҳамат қилинади:

“Ҳар бирингиз бир чўпон янглиг қўл остингиздаги сурув учун масъулсиз.

- **Имом (ҳар қандай раҳбар) чўпондир ва ўз сурувига масъулдир.**
- **Эркак ўз оиласи учун чўпондир ва қўл остидагиларига жавобгардир.**
- **Аёл эрининг уйида чўпондир ва у ҳам ўз суруви учун масъулдир.**
- **Хизматчи, бошлигининг моли учун жавобгардир ва ўз сурувига масъулдир”.** (Бухорий, Аҳком, 1; Муслим, Иморат, 20)

Бугунги “модерн” дунёда эса эркаклару аёллар тенг деб даъво қилиниб, тарғиб ва ташвиқ қилиняпти.

Аёл инсон зоти ҳузур-ҳаловат топадиган оилада бекалик ва оналикни ўз зиммасига олади. Шу сабабли ҳам уларда ақлдан кўра ҳиссиёт кучлироқ бўлади. Шу боис Исломи аёлларни ҳаё, ифбат ҳамда тасаттур билан муҳофаза қилиб, оила ичида қўриқлаб асрайди. Эркак ва аёллар тенглиги ҳақида гап кетар экан, ғарбнинг ниқоб остидаги юзини эмас, асл башарасини кўриш лозим. Ниқоҳга бўлган рағбатнинг кескин камайиб кетгани, қанчадан қанча оиланинг ажрим билан тугагани, ниқоҳсиз муносабатларнинг оддий ҳолга айланиб, кенг тарқалгани, туғилишнинг камайиши, кекса оналарнинг кўпи ёлғизликка маҳкум бўлиб, кимсасиз уйларда вафот этиб, ўлимидан одамлар беҳабар қолиб кетиши, аёлларнинг эркаклар каби юк машиналари ҳайдовчиси, қассоб ёки бошқа касбларни эгаллашида қандай фазилат бор?

Калом илми олимлари ҳеч бир илоҳий даъватдан хабардор бўлмаган, пайғамбарларни кўрмаган инсон ҳам бу дунёдаги минг бир азамат ва ҳикмат тажаллисини кўриб, Аллоҳнинг борлиги ва бирлигига имон келтириши керак, деб ҳисоблайдилар.

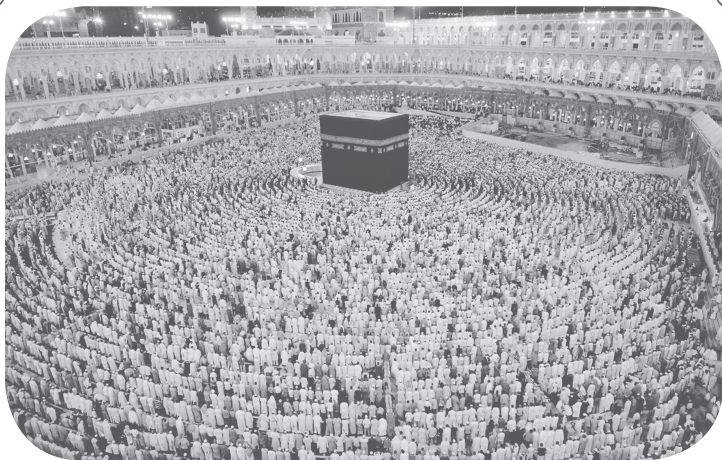
Ҳақ Таолонинг
рахматию газаби энг
кичик бир нарсада ҳам
акс этиши мумкин.
Бунинг ҳикматини
англаб етишга
идрокимиз ожизлик
қилади. Бандасининг
вазифаси Унга қуллик
қилишдан иборат.

Бундан ташқари, Ислом жамияти аёлни маҳрамлик шартлари билан таъминлаш орқали уларнинг ишлаши, илм-фан ва санъатнинг турли соҳаларида фаолият юритишига ҳам тўсқинлик қилмайди. Оиша розияллоҳу анҳу онамизнинг 300 га яқин талабалари бўлган. Усмонли салтанатида аёллар томонидан курдирилган минглаб вақф бинолари мавжуд. Лекин ҳар қандай соғлом ақл эгаси биладики, аёлларнинг асосий касби оналик яъни мукаддас оила салтанатининг тожи бўлишдир. Ҳар қандай муваффақиятга эришган эркакларнинг ортида солиҳа аёл бор. Чаноққалъа ғалабасида жон фидо этган йигитлар билан бир қаторда уларни руҳлантириб мазкур йўналтирган жангга оналарнинг ҳам ҳиссаси бор.

Қисқаси, Ислом ҳаётнинг ҳар жабҳасини ўзида акс эттиради. Динимизда икки дунё саодатига эришиш йўлида ҳар қандай саволга жавоб топилади. Бу жавоблар ичида бирор зиддият йўқ. Уларнинг барчаси аниқ тартибга солинган бўлиб, мукаммалларнинг энг мукаммалидир. Ҳар икки дунёмиз учун хайрлидир.

Ислом динининг таркиби ақоид, аҳком, муомала одоби, ижтимоий тартиб-қоидалар ва гўзал ахлоқдан иборат. Ислом дини орқали коинот ва инсоннинг яратилиш сабабини англаймиз. Динимиз бешикдан қабргача бўлган ҳаётимизнинг мазмунини акс эттиради. Олган нафасимиздан тортиб, босган қадамимизгача – ҳаётимизнинг ҳар бир жабҳасини тартибга солади.

Аллоҳ таоло ҳаммамизга Исломга қоидаларига кўра ҳаёт кечиришни насиб этсин! Ақлимизу кўнглимизни нафс ва шайтоннинг васвасаларидан муҳофаза қилсин. Ҳисларимиз ва фикрларимизни Ўзининг ризолигига йўналтирсин. Биз – ожиз бандаларини лутфу карами билан илоҳий афви, раҳмат ҳамда мағфиратига ноил қилсин. Омийн.

МУТЛАҚ ҲАҚИҚАТ ВА ҲАҚ ДИН

Ислом дини ҳаётнинг ҳар жабҳасини ўзида акс эттиради. Динимизда икки дунё саодатига эришиш борасида ҳар қандай саволга жавоб топилади. Бу жавоблар ичида бирор зиддият йўқ. Уларнинг барчаси аниқ тартибга солинган бўлиб, мукаммалларнинг энг мукаммалидир. Ҳар икки дунёмиз учун хайрлидир, яъни ҳам бу дунё, ҳам охираат саодати учун замин тайёрлайди.

МУТЛАҚ ҲАҚИҚАТ ВА ҲАҚ ДИН

Деистларнинг динлардан узоқлашиш учун ўйлаб топган баҳоналари куйидагилардан иборат: Ботил тушунчаларига кўра, ер юзидаги барча динларни одамлар ўйлаб топган. Шунинг учун инсонлар қаерда туғилса, ўз-ўзидан ўша жойдаги динга мансуб бўляпти, ҳеч ким ўз хоҳиши билан танламайди.

Ноқис ақлларига кўра, динлар инсониятнинг ижтимоий тараққиёти маҳсули бўлиб, эндиликда ўз кучини йўқотган. Чиркин ақидаларига кўра, барча динлар урушларга тарғиб этиб, турли жамиятларни бир-бирига душман қилади. Шу сабабли улар ўз фикрига суяниб башарият барча динлардан воз кечиши керак, деб ҳисоблашади. Гўёки ақл ва виждонга асосланган, инсоний ахлоқ қоидалари билан чамбарчас боғиқ “табиий” дин бўлган деизм бутун инсоният учун етарли эмиш.

Бу даъво ўтган асрда ҳам позитив тарзда илгари сурилган эди. Уларнинг фикрича, дин социал ривожланишнинг бир қисми бўлиб, башарият тараққий этиб бўлди, демак, энди динларнинг ҳам амал қилиш муддати битди. Унинг ўрнини эса билим эгаллаши керакмиш.

Шунингдек, социализм ва коммунизм ҳам диннинг жамиятни ухлатувчи бир афюн эканини даъво қилиб, уни жамиятдан суғуриб ташлашга уринган эди. Советлар, хитойликлар ва уларга ўхшаган қатор коммунистик жамиятлар 60-70 йиллаб одамларни диндан узоқлаштирган бўлсалар ҳам, бутунлай йўқота олмадилар. Ҳатто, сохта динларни ҳам буткул қила олишмади. Бутун тарғиботу ташвиқотлар, босимларга қарамай, дин мавжудлигича қолаверди. Чунки ишонч-этикод инсон фитратига хос нарсадир.

Ҳақ дин – Ислом эса шунча босимларга қарамай, ҳанузгача яшаб келмоқда. Чунки у Оламлар Раббисининг муҳофазаси остидадир. Диннинг даври тугагани, кераксиз бўлиб қолгани тўғрисидаги фикрлар ҳақ дин – Исломни билмасликдан келиб чиқади.

Ислом дининг қанчалар мукамал тизимга эга эканини, унинг икки дунё саодатини бахш этишини билганлар бу каби иддаоларни асло ҳаёлларига келтирмас эдилар. Бўхтон, ҳақорат ва уйдирмалар

соясиди, исломофобик босимлар таъсири остида Исломни таниганлар бу ҳақ дин тўғрисидаги қарашларини қайта кўриб чиқишлари лозим.

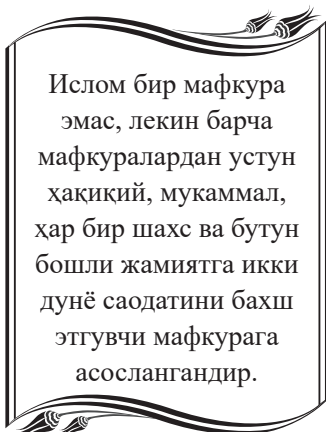
БОШҚА ДИНЛАР ВА ИСЛОМ

Дарҳақиқат, Исломдан бошқа динлар ҳақиқатдан буткул узоклашиб кетган. Уларнинг айримлари одамлар томонидан ўйлаб топилган бўлса, яна баъзилари инсонлар аралашуви билан сохталаштирилган. Насронийлик динининг ақоид, ибодат ва фикҳ масалалари инсонлар томонидан қандай ўзгартирилганини юқорида айтиб ўтгандик.

Шу ўринда яна бир мисол келтирсак:

Андалус мусулмонларига қаттиқ зулмлар қилиб, уларни қийноқларга солган Кастилия қироличаси Изабелла тарихга исқирт Изабелла номи билан кирган эди. Насронийликнинг сохта тушунчаларига кўра, ювиниш дунёни қадрлаш маъносини билдиради. Католик бўлган қиролича эса доим ювинмай юргани боис ёнига яқинлашиб бўлмайдиган даражада ёмон хид тарқатар эди. У умри давомида атиги 2 марта ювинган эди, холос. Фақат қиролича эмас, балки бутун диндор аёллар орасида ёйилган бу аҳмоқона тушунча сабабли аёлларнинг аксар қисми бадбўй тарзда юрардилар. Насронийликдаги нотўғри ақида сабабли аёллардан анқиган бадбўйликдан бешиб кетган халқ ювиниб юрадиган фоҳишаларга майл билдира бошлади. Бошқача қилиб айтганда, жамиятда фахш ривожланди. Оилаларни пароканда қилган зино хасталиги руҳларни ва наслларни бузди.

Мана, инсонлар томонидан сохталаштирилган диннинг шармандали аҳволи!

Ислом бир мафкура
эмас, лекин барча
мафкуралардан устун
ҳақиқий, мукаммал,
ҳар бир шахс ва бутун
бошли жамиятга икки
дунё саодатини бахш
этгувчи мафкурага
асослангандир.

Павлос давридан бери тинимсиз ўзгартириб келинган насронийлик ҳозир ҳам атеистик босимлар остида ўзгаришда давом этмокда. Голландия каби айрим давлатларда черков эркак билан эркакни бемалол никоҳлаб қўйяпти. Ҳолбуки, яқин-яқингача черковлар бунга қарши бўлиб келаётган эди. Энди эса ортга чекинди. Черковлар жамиятдаги энг тубан ва жирканч бўлган амални ўз кўллари билан амалга оширмокда.

Босимларга таслим бўлган, ўз позициясига эга бўлмаган дин инсонга бахт бера оладими? Албатта, йўқ!

Яҳудийлик ҳам насронийликдан ортиқ эмас. Бу ҳам ўзгартиришлар исканжасида ўйинчоқ бўлган. Яҳудийлар ўз ирқига хизмат қилиш учун бутун инсониятга душман бўлиб, зулми дин дея жар солишган. Яҳудийлик дини ҳақиқатдан шу қадар узоқлашганки, инсониятни бу динга даъват ҳам қилишмайди, гўё бу махсус яҳудийларгагина хос эмиш.

Яҳудийларнинг оғзаки ва ёзма маданиятини хурфотлар тўлиқ эгаллаб олган. Қўлларидаги Таврот ва Забур шу қадар ўзгартириб, сохталаштириб юборилганки, бугунги кунда бу саҳифаларда пайғамбарларга ва ҳаттоки, Аллоҳга қарши курашиш, куфр келтириш, зино қилиш каби разилликлар тарғиб этиляпти.

Ибодатлар ҳам ўзгартириб юборилган. Масалан, Капарот одатини олайлик. Насронийлар каби фирқаларга бўлиниб кетган яҳудийларнинг Ультра Ортодокс номли гуруҳининг сўзларига кўра, бу ибодат қуйидагича:

Ём Киппур номли диний байрамдан олдин бир товук сотиб олинади. Товукни харид қилган одам бир дуони ўкиб, уни кафас узра уч марта айлантиради. Гўё шу йўл билан у одамнинг барча гуноҳлари товукқа ўтиб қолар эмиш. Сўнг одам у товукни сўйиб, ўз гуноҳларидан халос бўлармиш!..

Бу одатнинг ҳеч қандай диний асосга эга эмаслигини яҳудийларнинг ўзлари ҳам тан оладилар. Сулаймон маъбади қуламасидан аввал улар ўз гуноҳларини бир эчкига “ортиб”, уни чўлга ташлаб келишар ва шу йўл билан гуноҳларидан “кутулардилар”. Бу одат айрим халқлар орасида ўз гуноҳларини бошқа бирига тўнкаш ҳолларида “гуноҳ эчкиси” деган иборани юзага келтирган. Сулаймон маъбади қулаганидан кейин, ўзларига “товук одати”ни ўйлаб топганлар.

Ҳар икки сохта динда ҳам гуноҳлардан халос бўлиш учун мана шундай ақл

Ҳар бир маданият
ўзига мансуб
кишиларни
етиштиради. Бизнинг
маданиятимиз Қуръон
ҳамда суннатдир.
Қуръон ва суннатга
асосланиб дунёга
ҳукмронлик қилган
Хулафои Рошидийн,
Умар ибн Абдулазиз
ҳамда Усмонли
сулоласининг
дастлабки уч асри
инсониятнинг чин
маънодаги фаҳридир.

бовар қилмас нарсалар ўйлаб топилган. Ислом динида эса гуноҳларни афв этувчи зот ёлғиз Аллоҳ таолонинг ўзидир. Шунингдек, бу дунёда гуноҳлари кечирилиб-кечирилмаганини билиб бўлмайди, токи сўнгги нафасгача истиғфор ва илтижодан тўхтамаслик керак.

Шу ўринда Нажиб Фозил сўзлаб берган бир хотирани бўлишгим келди. Машҳур социолог Тойнби Мисрга бориб, социолог бўлгани боис бир тиланчидан сўрабди:

- Агар сенга пул берсам нима қиласан?
- Аллоҳга сен учун дуо қиламан.
- Аллоҳ дуонгни қабул қиладими?

Насронийлик
хозир ҳам атеистик
босимлар остида
ўзгаришда
давом этмоқда.
Голландия каби
айрим давлатларда
черков эркак билан
эркакни бемалол
никоҳлаб қўйяпти.
Ҳолбуки, яқин-
яқингача черковлар
бунга қарши бўлиб
келаётган эди. Энди
эса ортга чекинди.
Черковлар жамиятдаги
энг тубан ва жирканч
бўлган амални
ўз қўллари билан
амалга оширмоқда.
Босимларга
таслим бўлган, ўз
позициясига эга
бўлмаган дин инсонга
бахт бера оладими?

– Бейим, мен дуо қиламан-у, бошқасига аралашмайман. Аллоҳ истаса, қабул қилади, истамаса йўқ.

Бу гапдан сўнг Тойнби шундай дебди:

– Биз билимдон санайдиган папалар одамларни гуноҳдан поклаганини айтадилар. Мана бу Аллоҳнинг энг ғариб бандаларидан бири эса “Аллоҳ истаса, қабул қилади – истамаса йўқ” деяпти.

Мана, Исломнинг бошқа сохта динлардан афзаллиги.

Бошқа бир мисол: бир черков хизматчисидан сўрадилар:

– Агар инсон гуноҳ қилса, нима қилиши керак?

– Папанинг олдида келиб, пул бериб, гуноҳдан покланиши зарур.

– Такрор гуноҳ қилсачи?

– Яна келиб, папага пул беради, папа эса унинг гуноҳларини афв этади.

– Агар гуноҳлари орасида қул ҳақи бўлса-чи? Уни папа қандай афв этади?

— ...

Гуноҳларни папа томонидан афв этилиши жуда аҳмоқона алдовдир.

Бир кул ўзига ўхшаган бошқа бирининг Аллоҳ олдидаги гуноҳларини қандай қилиб кечириши мумкин? Ўзига нисбатан қилинган ўғрилиқ, талончилик, қаттиқ зулм каби оғир жиноятларнинг жазосиз қолиб, бошқа оддий инсон томонидан кечирилиб юборилишига ким рози бўлади?

Мана шундай зиддият ва қарама-қаршиликлар одамларни бузилган динлардан совутади. Сохта динлардаги қабихликлар сабаб имондан узоқлашганлар Исломни танисалар, мазкур зиддиятларга тўла динларнинг бирортаси ҳам ҳақ эмаслигини, Ислом эса мукамалларнинг энг мукаммали эканлигини кўра олсалар, диний қарашлар ҳақидаги мутаассиб тушунчалардан халос бўлиб, икки дунё саодатига эришардилар.

Узоқ Шарқ динлари эса ақлдан буткул узоқлашиб кетган:

- Инсон хурриятига қасд қилувчи тизим, инсонларни азоблайдиган зарарли урф-одатлар...

- Охиратни инкор қилиш мақсадида тўқиб чиқарилган реинкарнация (бошқа танада қайта тирилиш), инсонга тасалли бермайдиган, ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилмайдиган, асоссиз, бемаъни тушунчалар йиғиндиси...

- Бемаъни мистика, ҳайкалларга сиғиниш, бутпарастлик сингари ифлосликка ботган ибодатхоналар...

- Мифология ва афсоналарга аралашиб кетган, на яратувчиси, на охирати мавжуд бўлмаган сафсаталар...

- Ҳайвонларга хос еб-ичиш, пархез, спорт, йога кабилар ғарб динлари каби кишиларга вақтинчалик роҳат бахш

Сохта динлардаги зиддиятлар сабаб имондан узоқлашганлар ҳақ дин бўлган Исломни танисалар, бу зиддиятларга тўла динларнинг бирортаси ҳам ҳақ эмаслигини, Ислом эса мукамалларнинг энг мукаммали эканини кўра олсалар, диний қарашлар ҳақидаги мутаассиб тушунчалардан қутулиб, икки дунё саодатига эришардилар.

этса-да, кибласи ҳам, худоси ҳам, асоси ҳам бўлмаган бу динлар кишиларга бахт бера олмайди.

Бундан ташқари, Африка давлатларида ҳам ботил динлар мавжуд: инсонларни қурбонликка сўядиган, тошларга сиғинадиган ярим ваҳший динлар.

Булар орасида инсонга бахт формуласини ёзиб берадиган бирор дин мавжуд эмас. Бу динлар на бир шахсга, на оилаларга, на жамиятга, на ота-оналарга, на иқтисодиётга, на ёшу қарига ва на фақир-фуқарога бирор кўмак бера олади. Балки, бир неча асрлар аввал бу динлар ҳам рост бўлган, лекин ўзгаришларга учрайвериби, ҳаётнинг бир-икки соҳасинигина акс эттирадиган бўлиб қолган, холос.

Ислом – ҳақ диннинг номи. Унда мантиқсиз, зулм қилувчи, аҳмоқона ва жирканч ғоялар мавжуд эмас. Исломда ҳеч қандай инсон Аллоҳ номидан ўзича бирор сўз айтиш, ақоидни белгилаб бериш, ҳалол билан ҳаромни ажратиш салоҳиятига эга эмас. Зеро, Исломда ҳар иш фақат Аллоҳнинг иродаси билан бўлади. Ислом бутун асосларини Аллоҳнинг каломи бўлган Қуръони карим ва Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг таълимотлари бўлган суннатдан олади.

Олимлар кейинчалик юзага келган масалаларга Қуръон ва суннатдан киёс олиб ҳукм чиқарадилар. Фақатгина Қуръон ҳамда суннат асосида ижтиҳод қиладилар.

Насронийликдаги
гуноҳларни кечириш
ҳолати ўта аҳмоқона
алдовдир. Бир қул
ўзига ўхшаган бошқа
бирининг Аллоҳ
олдидаги гуноҳини
қандай қилиб
кечириши мумкин?
Бузилган динлардаги
зиддиятлар
инсонларни имондан
узоқлаштиради.

Бошқа динлар инсоният олдида айтирли масъулият ҳис қилмагани учун уларга бемалол яқинлашадилар. Инсон танимаганини душман санайди. Исломга қарши бўлган қанчадан қанча одамлар ҳам аслида уни яхшилаб ўрганишмаган.

Шу маънода Исломнинг моҳиятини қисқача изоҳлаб ўтишга уриндик:

Бу дин ўз моҳияти билан ҳаётнинг ҳар соҳасини қамраб олади. Икки дунё саодатига эришиш йўлидаги ҳар қандай саволга жавоб беради. Бу жавоблар ичида асло зиддият кўрмайсиз. У

мукаммалларнинг энг мукаммалидир. Зул-жаҳонайн, яъни ҳам дунё, ҳам охират саодати учун фойдалидир.

Бугунги кунда охиратни унуттиришга жад қилган замонавий жолиҳилияда виждонлар ибодатхоналарга банди қилинган, ахлоқий тамойиллардан иборат бўлган мўътадил дин тушунчаси мавжуд.

Шариат ва аҳкомдан узоқ “деизм” ва диний аҳкомларни йўққа чиқармоқчи бўлган “тарихийчилик” каби ботил қарашлар авж олмакда. Ҳақ дин – Ислом эса фақатгина ибодатларни белгилаб бериш билан чекланиб қолмайди. Шахсдан оилагача, оиладан жамиятгача, хусусий ҳаётдан ижтимоий турмушгача, еб-ичишдан иқтисодгача – ҳаётнинг ҳар қандай соҳасида мўминлар учун энг гўзал, энг мукаммал мезонни белгилаб беради. Бандаларнинг ҳар бир ҳаракатига оид ҳукмларни ўзида акс эттиради.

Дин коинот ва инсонларнинг нега яратилганини англашимизга ёрдам беради. Олган нафасимиздан босган қадамимизгача – бешикдан тортиб, то қабргача бўлган ҳаётимизнинг, ҳар бир жабҳасини тартибга солади. Дин инсонни дунё хотиржамлигию охират саодатига етиштирувчи қонун-қоидалар мажмуидир. Дин коинотнинг ва инсонларнинг нега яратилганини англашимизга ёрдам беради. Олган нафасимиздан босган қадамимизгача – бешикдан тортиб то қабргача бўлган ҳаётимизнинг ҳар бир жабҳасини тартибга солади.

Қуръони карим ҳақиқий маданиятнинг асл манбаси бўлиб, у қуйидаги беш илмни ўз ичига олади:

ҚУРЪОН МАДАНИЯТИ

1. Аҳком илми;

- Ақоид – тўғри эътиқод асосларини ўргатади.

- Ибодат ҳукмларини ифодалайди.

- Ахлоқ қоидаларини кўрсатади.

- Ҳақ таолодан узоқлаштирувчи ёмонликлар – ботиний ва зоҳирий ҳаромларнинг нимадан иборат эканини белгилаб беради.

Ислом динида эса
гуноҳларни афв
этувчи зот ёлғиз
Аллоҳ таолодир.
Шунингдек, бу дунёда
гуноҳлари кечирилиб-
кечирилмаганини
билиб бўлмайди,
токи сўнгги
нафасгача истиғфор
ва илтижодан
тўхтамаслик керак.

- Жамиятни яхшилашга ёрдам берадиган ҳукмлар – ботиний ва зоҳирий фарзларни баён қилади.

- Иқтисодий ва молиявий тизим ҳукмларининг умумий тамойилларини ақс эттиради.

- Оилага тегишли ҳукмларни баён қилади.
- Ҳарбий мезонларни белгилайди.
- Ҳарбий асирларга оид ҳукмларни тайинлайди.
- Ақлни ваҳийга таслим этиш орқали хотиржамликка етаклаб, қалбни юксалтиради.

2. Мунозара илми;

Тавҳид ақидасига мос келмайдиган иддаоларга жавоб бериб, ботил ва сохта қарашларнинг чиркин қиёфасини ошкор этади.

3. Борликқа тегишли оятлар;

Аллоҳнинг неъматларини талқин қилиш йўли орқали инсонларни тафаккур қилишга ундайди. Моддий ҳамда маънавий оламда, ички ва ташқи дунёмизда Аллоҳнинг санъатини намойиш этиб, санъатдан Санъаткорга, сабадан Мусаббибга, асардан унинг Ижодкорига элтади.

Ислом ҳеч бир ўзгаришга учрамаган.
Шу билан биргаликда,
Исломда ҳеч қандай
инсон Аллоҳ номидан
ўзича бирор сўз
айтиш, ақоидни
белгилаб бериш,
ҳалол билан ҳаромни
ажратиш салоҳиятига
эга эмас. Зеро,
Исломда ҳар иш фақат
Аллоҳнинг иродаси
билан бўлади. Лекин
бу динларга қараб
дин ҳақида хулоса
чиқариш дуруст эмас.

4. Қиссадан ҳиссалар;

Аллоҳнинг башарият тарихига аралашуви, пайғамбарлар қиссалари, аҳли китоб ҳақида ибратли саҳналар, Содом ва Гоморра аҳли (Лут қавми?) ва шу каби қавмларнинг бошига келган фалокатлар бутун инсониятга ибрат бўлиши учун баён қилинади.

Шунингдек, биз учун энг гўзал ўрнатилган зот – Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаёти, яъни сийрати набавийнинг буюк манбаси ҳам Қуръони каримдир.

5. Ўлим ва охират ҳақида маълумот бериб, яшашимиздан асосий мақсад бўлган абадий ҳаётга тайёрлайди. Ҳақ

таолога дўст бўлиб, маҳшар кундаги кўркув ва маҳзунликдан халос бўлиш йўлларини ўргатади.

Юқорида санаганларимизнинг барчаси “Қуръон маданияти”ни ташкил қилади. Энг муаззам ва муҳташам маданият – Қуръон маданияти. Инсониятнинг кечасиё бугунини ёритгани каби келажагида ҳам йўлбошчилик қиладиган ягона қараш Исломга хосдир. Бу маданиятни ҳаётимизнинг ҳар жабҳасида татбиқ этишимизда ягона устоз Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламдирлар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламдан бу маданиятни энг чиройли шаклда ўрганиб, бошқаларга таълим берганлар эса саҳобайи киромлар ва валиюллоҳлардир.

Ислом оддий бир мафкура эмас. Лекин барча мафкуралардан устун бўлган, мукамал ва ҳақиқий, ҳам жамиятга, ҳам ҳар бир шахсга икки дунё саодатини бахш этувчи чинакам дунёқарашга эга.

Ҳар бир маданият ўзига мансуб одамларни етиштиради. Бизнинг маданиятимиз Қуръон ва суннатдир. Қуръон ва суннатга асосланиб дунёга ҳукмронлик қилган Хулафои Рошидийн, Умар ибн Абдулазиз ҳамда Усмонли сулоласининг дастлабки уч асри инсониятнинг чинакам фаҳридир.

Дарҳақиқат, дунёда энг хотиржам инсонлар –имон соҳибларидир. Аллоҳ қалб хотиржамлигини солиҳ ва диндор бандаларига бахш этган. Ҳатто энг кийин вазиятда ҳам улар хотиржамдирлар. Фалокатлар ичида бўлсалар ҳам, хотиржамликни йўқотмайдилар. Имон ва тақво инсонларга шундай бир хотиржамлик ва завқ берадики, натижада, мўминлар барчага шафқат ва марҳамат назари билан қарайдилар. Ҳабиби Нажжор, Мансур Ҳаллож каби ўзларига тош отганларга ҳам марҳамат кўрсатиб, гуноҳларининг афв этилишини сўраб дуо қиладилар.

Масалан, асри саодат бошидаги воқеа-ходисаларга назар солсак, саҳобайи киромларни безовта ҳолда сира учратмаймиз. Уларни қанчадан қанча машаққатлар, азоб-уқубатлар ичида ҳам ҳузур ичида эканларига гувоҳ бўламиз.

Ислом дини
ҳаётнинг ҳар
жабҳасини тартибга
солиб, нафсоний
ҳаёт эшикларини
беркитгани учун унга
қарши хужумлар
бўлиб турибди.
Шунинг учун
исломофобия – Ислом
динидан кўрқиш юзага
келди. Ваҳоланки,
Ислом мўминларни
ўткинчи кўркувларни
писанд қилмайдиган
жаннат йўлчиларига
айлантиради.

Фақат ғофил одамларгина роҳат-фароғат ичида ҳам нотинч ва безо-вта яшайдилар. Шунинг учун ҳам руҳий муаммолар энг кўп шундай одамларда кузатилади. Агар инсон ҳақ динга суянса, тушган вазияти канчалар оғир бўлмасин, барибир ҳузур ичида, маънан хотиржамлик-да яшайди. Аксинча, ҳақ диндан узоқлашса, ғам ботқоғига ботиб бо-раверади. Ҳузур ҳақ дин бўлмиш Исломдадир: Ҳақ таолога имон кел-тириб, солиҳ амаллар қилиб, тақво ва гўзал ахлоқ билан яшашдадир.

Мана, Ғарбнинг аҳволи: ҳар нарсадан норози бўлиб, оқибатда, одам ўлдириш, ўз жонига қасд қилиш, ўғрилиқ, гиёҳвандлигу гомосексуаллик каби ғайриинсоний одатларга мойил бўлиб қолганлар. Бундай одамларнинг қалбида марҳамат қолмайди, виждонлари ўлиб, борган сари садизмга яқинлашиб бораверади. Фаластин, Сурия, Яман, Мьянма каби давлатларда ниҳоя топмаётган турли зулмларнинг асл сабаби – мана шунда.

Ҳузур икки дунёда ҳам фақат Исломда – Ҳақ таолога имон келтириб, солиҳ амаллар қилиб, тақво ва гўзал ахлоқ билан яшашда.

Ҳузур – мутлақ адолат тикладиган, ҳеч бир ҳақсизлик жазосиз қолмайдиган охират кунига ишонишда. Ҳузур – нима учун яратилган бўлсак, шунга муносиб яшашда. Ҳузур – мутлақ адолат тикладиган, ҳеч бир ҳақсизлик жазосиз қолмайдиган охират кунига ишонишда. Ҳузур – нима учун яратилган бўлсак, шунга муносиб яшашда.

ОСОН ВА ФИТРАТГА МОС ШАРИАТ

Ҳақ таолонинг сўнгги китоби ва охирги Пайғамбари соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан юборган дини – Исломда одамлар учун осонлаштирилган яшаш тарзи бор.

Энг муаззам ва мухташам маданият – Қуръон маданияти. Инсониятнинг кечасию бугунини ёритганидек, келажагини бошлаб берувчи дунёдаги ягона қараш Исломга хосдир.

Қуръони карим маъноларидан ан-глашиладики, Аллоҳ таоло Исроил ўғил-ларининг гуноҳларию исёнлари сабабли уларга оғир ҳукмларни буюрар эди. Ма-салан:

- Шанба кунини ҳар қандай ишни қи-лиш тақиқланган эди.
- Туяга ўхшаган бир туёқли ҳайвон-ларни ейиш ман қилинган эди.
- Сигир, қўй каби махлукларнинг ичидаги ёғлар ҳаром қилинган эди.

Яна ривоятларга кўра:

- Закот молнинг тўртдан бир қисмича эди.
- Фарз намоzlари анча кўп эди.
- Ўлжа олиш тақиқланганди.
- Ибодатлар фақатгина ибодатхоналарда амалга ошириларди.
- Нажосат сув билан ювиб покланмай, нажосат теккан жой кесиб ташланиши керак эди.
- Баъзи гуноҳлардан тавба қилиш учун киши ўзини ўлдириши лозим эди.

Куръони каримда булар иср – оғир шарият дейилади. “Аманар-росулу”да **“Парвардигоро, бизларнинг зиммамизга биздан илгари ўтганларнинг бўйинларига қўйган юкингни юклама!”** (Бақара сураси, 286-оят) деб дуо қилишимиз бизга ўргатилган.

Ислом дини илоҳий раҳмат соясида “ҳанафийятус самҳа” – “енгиллаштирилган, осон ҳанафийлик” номини олган. Дунёда энг хотиржам инсонлар – имон соҳибларидир. Аллоҳ қалб хотиржамлигини солих ва диндор бандаларига бахш этган. Ҳатто энг кийин вазиятда ҳам улар хотиржамдирлар.

Ояти каримада шундай марҳамат қилинади:

“Унинг Ўзи сизларни (шу муқаддас дин учун) сайлади ва бу динда сизларга бирор хараж-танглик қилмади. Оталарингиз Иброҳимнинг динини (яъни Исломни ушлангиз)”. (Ҳаж сураси, 78-оят.)

Динимизда азиат бермаслик учун касаллик, мусофирлик, узрли ҳолатларда бир қанча қулайликлар яратилган. Рамазон рўзасини фарз қилди ҳамда шу кунларда мусофир ёки хаста бўлган ёхуд бошқа сабаблар билан қазо қилиши мумкин бўлган ҳоллар ҳақида оятда шундай марҳамат қилинади: **“Аллоҳ сизларга енгилликни истайди, сизларга оғир бўлишини истамайди”.** (Бақара сураси, 185-оят.)

Кастилия қироличаси чиркин Изабелла ҳеч ювинмагани учун ёнига яқинлашиб бўлмайдиган даражада бадбўйлашиб кетган. Унинг даврида яшаган эркаклар ювинмай юрган аёлларидан бешиб, ювиниб юрган фоҳишалар ҳузурига борганлар. Мана сизга сохта диннинг аҳволи!

Сув топилмаганида таяммум қилиш буюрилган ояти каримада эса шундай марҳамат қилинади:

“Аллоҳ сизларга машаққат қилмоқни истамайди, балки сизларни поклашни ва шукр қилишларингиз учун сизларга Ўз неъматини комил қилиб беришни хоҳлайди”. (Моида сураси, 6-оят.)

Дарҳақиқат, Раббимизнинг барча амрлари фойдамизга хизмат қиладиган хайрли амрлардир.

ДИНЛАР ВА УРУШЛАР

Атеистлар ва деистлар инсоният тарихидаги урушларда динларни айбдор санайдилар. Инсонларни уруштирган, ўзаро ёвлаштириб, ораларига адоват солган сабаб сифатида динларни кўрсатадилар.

Шуни таъкидлаш лозимки, очкўзлик инсон табиатига хос. Зотан, Ислом ҳам инсон табиатидаги ушбу зулм ва жаҳолатдан уни қутқариш учун туширилган. Ер юзидаги илк жиноят Қобил ўз укаси Ҳобилни ўлдиришидан бошланган. Бу қиссада диндор ва такводор Ҳобил шундай деган эди:

“Қасамки, агар сен мени ўлдириш учун қўл чўзсанг, мен сени ўлдириш учун қўл чўзгувчи эмасман”. (Моида сураси, 28-оят.)

Ультра ортодокс
яхудийлари Ём
Киппур номли диний
байрамдан олдин бир
товуқ оладилар, дуо
ўқиб, ўша товуқни
кафас устидан уч бор
айлантирадилар. Шу
билан гўёки гуноҳлари
товуққа кўчади.
Сўнгра шу паррандани
сўйиб, гуноҳларидан
халос бўлармишлар.
Ахир бу кулгили
эмасми?

Инсонлар бошқалар қўлидаги мол-мулкни ўзлаштириш ва уларга хукмронлик қилиш ҳирси сабабли урушлар ўйлаб топадилар. Бу ҳирс билан йўлга чиққанлар ўз мақсадлари учун сохта динларни ҳам восита сифатида қўллайдилар.

Кўп ҳолларда бу бир баҳона экани маълум бўлиб қолади. Масалан, аббосийлар даврида шиаликни даъват этган исёнчилар билан ҳукумат орасида бўлиб ўтган жанглarning асл сабаби сиёсат ва ҳирс эди, холос. Чунки аббосийлар ҳам аҳли байтни даъво қилиб, уммавийлар сулоласини кулатган эди. Лекин Ислом бу адолатсиз жанглarga қарши турган. Фитнаю зулмларга монёлик қилиш

учун, керак бўлса, жанг қилишга ҳам буюради, аммо буни адолатли тартиблар асосида тарғиб қилади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг аниқ таълимотлари бордир:

“Болаларни, ибодатхонада ўз ибодати билан банд кишиларни, аёллар, кексалар ва урушдан бошқа ишлар билан машғул бўлганларни ўлдирманглар!”

Ибодатхоналарни бузиб, ёқманглар, дарахтларни илдизи билан қўпорманглар!”

Инсоф билан тарихга назар солсак, мусулмонларнинг уруш қоидаларига амал қилишини, фатҳ этилган ўлкалардаги халқлар севинчини, Исломга асосан бошқарилган ҳудудлардаги дин ва виждон эркинлигини, халқ хотиржамликда бахтли яшаганини инкор этиб бўлмайди.

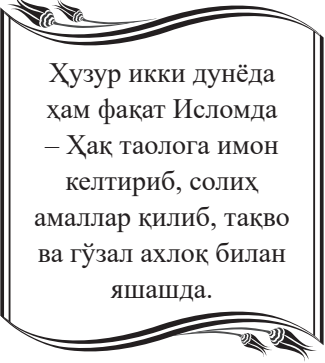
Инсоф билан тарихни кўздан кечирсак, мусулмонларнинг уруш қоидаларига амал қилишини, фатҳ этилган ўлкалардаги халқнинг севинчини, исломга асосан бошқарилган ҳудудлардаги дин ва виждон эркинлигини, халқ хотиржамликда бахтли яшаганини инкор этиб бўлмайди.

Урушлар тарихига бир назар солайлик. Салиб юришлари бошида папалар турар эди. Лекин жангни диний туйғулардан кўра талончилик ва саргузашт ҳиссиёти устун бўлган омма амалга оширарди. Албатта, бу ҳужумларга қарши мусулмонлар ўзлари ва ватанларини ҳимоя қилдилар.

Моҳир Из мантиққа эмас, ҳисларига таяниб урушларга қарши отланган Тавфиқ Фикратга шундай изохлар билан жавоб қайтаради:

“Икки тоифа инсонлар бўлади: яхши ва ёмон. Яхши инсон мисоли “Ҳобил”, ёмони эса “Қобил” кабидир. Дунё яралганидан бери шу икки тоифадагилар тўқнашади. Барча динларнинг аҳкоми ер юзидаги инсонларнинг бари Ҳобил каби бўлишини истайди...

Агар ҳиссиётларни бир четга суриб қўйсак, инсонларнинг қон тўкмасдан

Ҳузур икки дунёда
ҳам фақат Исломда
– Ҳақ таолога имон
келтириб, солиҳ
амаллар қилиб, тақво
ва гўзал ахлоқ билан
яшашда.

яшай олмаслиги ўтмишдан бугунга қадар минг бир фожияни юзага келтирган.

Шу ваздан мазлумларга раҳм қилиб, уларни қўриқлашимиз керак. Золимнинг феъли табиатиға хос бўлгани учун барча динлар томонидан мазлумлар ҳимоя қилинади ва золимлар жазоланади”.

(Моҳир Из, Устозим Меҳмет Акиф. 51-с.)

Юқоридагиларни бироз изоҳласак: барча урушларни бир қаторга қўйиш адолатданми? Ўзиники бўлмаган ерларни ишғол этиш учун кураш олиб борганлар билан ўзини, оиласини, ватани ва мол-мулкини ҳимоя қилиш учун жанг қилганлар бир хилми?

Бу синов дунёсида эзгулик ва ёвузлик, ҳақ ва ботил ўртасидаги кураш доим давом этади. Давом этгани сайин курашлар ҳам бўлаверади. Бундай вазиятда ўртага чиқиб “Келинлар, урушмайлик, динлар урушларга рухсат бермасин”, дейиш босқинчига ён босиш билан тенгдир.

Барча урушларни бир қаторга қўйиш адолатданми? Ўзиники бўлмаган ерларни ишғол этиш учун кураш олиб борганлар билан ўзини, оиласини, ватани ва мол-мулкини ҳимоя қилиш учун жанг қилганлар бир хилми?

Хузур – мутлақ адолат тикладиган, ҳеч бир ҳақсизлик жазосиз қолмайдиган охират кунига ишонишда. Хузур – нима учун яратилган бўлсак, шунга муносиб яшашда. Хузур – мутлақ адолат тикладиган, ҳеч бир ҳақсизлик жазосиз қолмайдиган охират кунига ишонишда. Хузур – нима учун яратилган бўлсак, шунга муносиб яшашда.

Йўқса, деистлар босқинчиларга қарши чиқиб ўз ватанини ҳимоя қилганларни қоралаётдиларми? Ёки ғарбликлар томонидан тўлиқ ишғол этиб улгурилмаган Ислом ўлкаларини Ғарб босқини учун очиб беришга замин ҳозирлаш мақсадида инсонларни тобе, муте ва қул қилишга уринишми бу?

Бу ҳийлалар бир неча бор синаб қўрилган. Ғарбга ва салибчиларга ён босиб, ўз юртдошларига қарата ўқ узган диалогчиларнинг ҳоли бунга яққол мисол бўла олади.

Меҳмет Акиф айтганидек:

Ниқоблар йиртилмаса, офат соларди у юз.

Маданият деган алдов аслида эрур юзсиз...

Дарҳақиқат, Болқон урушлари, Биринчи Жаҳон уруши ва Миллий уруш шаклида 15 йил давом этган ўша суронли жанглардан олдин чет элга мухлис бўлган Усмонли юртининг зиёлилари Ғарбни бир нажоткор сифатида кўрар эдилар. Урушлар бошланганида эса нефть ва шунга ўхшаш бошқа бойликлар сабаб мусулмон юртларига қандай босқинлар уюштирганларини ўз кўзлари билан кўрдилар.

Деизм ва атеизмга асос бўлган материалистик фалсафани европаликлар маданият деб биладилар. Меҳмет Акиф бу “маданият”ни шундай таърифлайди:

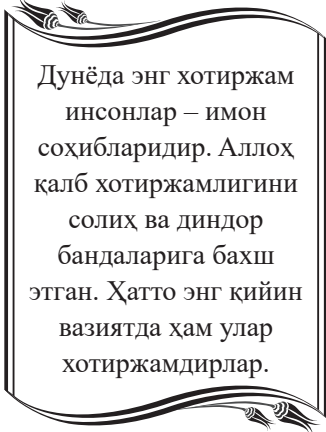
“Маданият” дегани сизга кўпдан тиш қайрар,
Аввало бўлиб ташлаб, сўнг эса ютмоқ истар...
Маданият дегани – никобдор масҳарабоз.
Никобли виждонига қанча тупурсангиз оз!

Ҳозирда ёйилиб бораётган бузуқ карашларда асло Ислом динини айблаб бўлмайди. Аксинча, капилатист, социалист, фашист, материалист, сионист ва бошқалар ўйлаб топган оқимларнинг ўз манфаати ва худбинлиги йўлидаги урушлар дунёни шу ҳолга солди.

Дунёнинг энг қонли ва шафқатсиз қуроли – атом бомбасини диндорлар эмас, ақл ва виждон билан иш юритишни даъво қилувчи олимлар яратган. Демократия, инсон ҳуқуқлари деб жар солувчи давлатлар эса уни бошқаларни қириб юбориш учун қўллаганлар. У бомба ташланган ерда бегуноҳ халқ, кексалар, аёллар, болалар, жониворлару ўсимликлар ҳам бор эди.

Урушларни динлар келтириб чиқарганини даъво қилувчилар инсоф билан айтсинлар-чи, миллионлаб одамлар қирилишига сабаб бўлган Иккинчи Жаҳон урушида бирор диннинг заррача ҳиссаси бормиди? Гитлер, Муссолини қайсидир динга мансуб эдими? Ўзининг ҳокимият қасрини минглаб инсонлар калласидан курган Сталин қайси динга сиғинар эди? Аксинча, диннинг ашаддий душмани эмасмиди?

Мана, икки асрга яқинлашиб қолди-ки, мусулмонлар доимо мазлум ва жабр-

Дунёда энг хотиржам
инсонлар – имон
сохибларидир. Аллоҳ
қалб хотиржамлигини
солиҳ ва диндор
бандаларига бахш
этган. Ҳатто энг қийин
вазиятда ҳам улар
хотиржамдирлар.

ланувчи бўлиб келмоқда. Инсонларнинг ягона нажот йўли – Ислом динига мувофиқ яшаш. Ислом сўзи “салом” сўзидан олинган бўлиб, бунинг маъноларидан бири – “тинчлик”дир. Чиндан ҳам Исломнинг асосини урушар эмас, тинчлик ва сулҳ ташкил қилади.

Деистларнинг яна шундай иддаоси ҳам бор:

МУТЛАҚ ҲАҚИҚАТ ЙЎҚ!

“Ҳар бир инсон ўзи мансуб бўлган жамиятнинг, ота-онасининг динига ибодат қилади. Мутлақ ҳақиқат мавжуд эмас. Ҳамманинг ўз қараши бор”. Бу иддаода улкан хатолик бор.

Бу даъвога дастлаб қуйидаги ҳадис билан жавоб берсак:

“Ҳар бир гўдак асл Ислом фитратида туғилади. Сўнг (агар ҳақ дин билан юзлаштирилмаса) ота-онаси уни ёки насроний, ёки яҳудий, ёки мажусий қилади”. (Абу Довуд, Суннат, 18. Термизий, Қадар, 5)

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам инсон ўзи мансуб бўлган жамият эътиқодини тез қабул қилиш сабабини мана шундай тушунтирганлар. Яъни ҳар бир инсон фитратида бирор нарсага имон келтириш мавжуд бўлгани учун оиласида ва жамиятда кўрган динни ўзиники деб ҳисоблаши осон бўлади. Аслида, бу фитратдаги хусусиятнинг исроф бўлишидир.

Агар биз мусулмонлар Ислом дини хабарини етказиш вазифасини ўринлатиб бажарсак, бу дунёда ҳақ ва ҳақиқатдан беҳабар ҳеч бир инсон қолмас эди. Аслида, саҳобаи киромлар шу мақсад билан яшар эдилар. Шунинг учун чекланган имкониятлар билан бўлса-да, жуда кўп ўлкаларга Исломни ёйиб улгурганлар.

Гофил ва гуноҳкор
одамлар, ҳатто энг
юқори қулайликлар
ва имкониятларнинг
ўртасида ҳам роҳатсиз
ва бахтсиз бўладилар.

Шунинг учун
уларда психиатрик
касалликлар
бошқаларга нисбатан
кўпроқ кузатилади.

Ислом дини қисқа фурсатда шарқда Хитой ва Ҳиндистонга, ғарбда (Испанияда жойлашган) Иберия ярим оролидан тортиб Кавказгача, бутун Ўрта Осиёда, жанубда Африкадан Индонезиягача тарқалди. Кимгадир Ислом хабари етиб бормаган бўлса, албатта, унинг масъулияти озроқ бўлади. У Аллоҳга имон келтириш ва ширкдан қочишга мажбур эмас.

Ибн Туфайл исмли мусулмон мутафаккирининг “Ҳайй ибн Яқзон” номли китоби бор. Бу асар бир оролда ёлғиз яшайдиган боланинг тафаккур қилиб Аллоҳни топиши ҳақида. Кимсасиз оролда яшаган Робинзон Крузо ҳақидаги асарини Даниель Дефо шу асарга тақлидан ёзган.

Лекин бугунги кунда инсонларнинг ота-оналари ва жамиятнинг идеологик таъсири камайган. Чунки интернет, телевизор каби имкониятлар нафақат салбий, балки ижобий мақсадлар йўлида ҳам восита бўлиб хизмат қилиши мумкин. Интернет орқали изланиб, ҳақиқатни англаб, Исломи қабул қилганлар ҳам оз эмас.

Дунёнинг бир четида яшайдиган – гаитилик биродаримиз интернетдан аёлларнинг ҳақ-ҳуқуқлари борасида излана туриб, инглиз тилига таржима қилинган диний китобларимиз билан танишиб қолибди. Шундан сўнг Исломи билан шарафланиб, мусулмон бўлди ва исмини Довуд деб ўзгартирди. Бу каби мисолларни яна юзлаб келтириш мумкин. Улар ичида Муҳаммад Али, Малкольм Х, Юсуф Иломи (Кет Стивенс) каби машҳурлар ҳам бор. Бугун дунёнинг ҳар бурчагида мусулмон масжидлари ва жамоатлари мавжуд. Демак, бугунги кунда оила, жамият ёки маданият ҳақиқатни излаб топишга монъелик қила олмайди.

Шу ўринда яна бир нарсани хотирлашни лозим топдик: одамлар баъзан мол-дунё топиш мақсадида сафарга чиқадилар. Вақти-вақти билан кўнгли ёзиш учун ёки таҳсил олиш илинжида дунё кезадилар. Шундай экан, ҳақ динни топиш учун ҳам ғайрат кўрсатиши керакмасми?

Ҳақиқатни топиш учун фақатгина ўзи яшаб турган жамият, ота-онаси билан чекланиб қолиш шартми?

Инсон қандай шароитда яшашидан қатъи назар, қуйидаги саволларга жавоб топишга уриниб кўриши керак:

- Инсон нега дунёга келди?
- Кимнинг мулкида яшайпти?
- Борлиқдаги бу қадар қудратнинг тажаллисининг сабаби нимада? — инсон

Иломи дини сулҳ ва тинчликка асосланади, фақат фитнаю зулмларга монъелик қилиш учун, керак бўлса, жанг қилишга ҳам буюради, аммо буни адолатли тартиблар асосида тарғиб қилади.

Инсоф билан тарихга
назар солсак,
мусулмонларнинг
уруш қоидаларига
амал қилишини,
фатҳ этилган
ўлкалардаги халқлар
севинчини, Исломга
асосан бошқарилган
худоулардаги дин ва
виждон эркинлигини,
халқ хотиржамликда
бахтли яшаганини
инкор этиб бўлмайди.

каерда бўлмасин, бу ҳақиқатларни
топиши шарт.

Бошқа тарафдан, исломий жами-
ятда, тақводор ота-онанинг фарзан-
ди бўлиб дунёга келганлар ҳам доимо
миннатдорлик ва шукрона ичида умр
кечиришлари лозим. Унга шундай лут-
фу марҳамат кўрсатган Парвардигорга
ҳамдлар айтиб, ҳақни танишига ёрдам-
чи бўлган мўминлар ҳақиға дуода бўли-
шлари керак.

Яна шуни ҳам кўряпмизки, инсон
насроний ёки буддистлар ичида яшаб
туриб Исломни танлаши, бошқатомондан
масжиднинг ёнгинасида яшаб туриб
ҳақни танимай, даҳрий бўлиш мумкин.
Бундан хулоса қилиш мумкинки, имон
атрофдаги таъсирлардан кўра кўпроқ

инсоннинг иродасига боғлиқ.

Демак, Исломни намунали бир мўмин ўлароқ тарғиб қилиб,
узоқ-яқиндаги ҳар бир дилга етказишимиз керакки, ҳақ диндан
махрум инсонлар ҳам ҳидоят сари ошиқсинлар. Яъни Ҳақ таолонинг
Ҳодий сифатига таяниб, қанчадан қанча Исломни танимайдиган
инсонларнинг ҳидоят топишига васила бўлишимиз лозим.

Аллоҳ таоло барчамизни Ўз лутфу карами билан ҳидоятда яшаб,
бошқаларнинг ҳам ҳидоят топишига васила бўлишимизни насиб
қилсин. Омиён.

ТАРҒИБ УСУЛИ (ДИНГА ДАЪВАТ)

Ҳақ таоло инсонларни хидоятга келиши учун динни тарғиб қилишда “қовлан лаййинаа”, яъни “мулойим сўз” билан даъват қилишни буюради. Ояти каримада динни чиройли тарзда етказишнинг аҳамияти шундай баён қилинади:

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

“(Эй Муҳаммад), Парвардигорингизнинг йўли — динига донолик, ҳикмат ва чиройли панд-насихат билан даъват қилинг! Улар (сиз билан талашиб-тортишадиган кимсалар) билан энг гўзал йўлда мужодала — мунозара қилинг!” (Наҳл сураси, 125-оят.)

Бу – кўнгилларни забт этиш кураши.

ТАРҒИБ УСУЛИ (ДИНГА ДАЪВАТ)

Ушбу асарда деизмнинг аслида нима экани, келиб чиқишининг моддий ва маънавий сабаблари, ақлни чалкаштириш учун берадиган саволлари ҳамда бу саволларнинг жавоблари ҳақида сўз юритишга ҳаракат қилдик. Шу ўринда ўқувчиларимизни бир хусусда огоҳлантиришни лозим топдик.

Ақоидда шундай қоида бор – амал имоннинг бир қисми эмас. Яъни амалда йўл қўйилган хатолар, содир этилган гуноҳлар ёки қазо қилинган фарзлар инсон маънавиятига катта зарар етказса-да, унинг имонини йўққа чиқармайди, инсонни тўғридан тўғри куфрга бошламайди.

Аммо “Муржия фирқаси” каби бу тушунчани ҳаддан ташқари суистеъмол қилиб, “Исломга муносиб яшамасак ҳам, ҳаромдан қайтмасак ҳам, бу – имонимизга зарар бермайди; севсак ва қалбимиз тоза бўлса, бўлди” дейдиганларнинг ҳам тутган йўли ботил. Бундай одамларни тўғри йўлга бошлаш керак. Уларнинг руҳига элтадиган бир томирни топиш лозим. Агар нина томирга тўғри тушмасидан укол қилинса, у ҳолда, танага зарар етади. Қон томири топилиб, муолажа қилинса, шундагина ўша укол шифога сабаб бўлади. Худди шундай, руҳлар ва кўнгилларга элтадиган томирлар топилиб, улардан ҳақиқат юборилса, бу – маънавий шифо ва ҳидоятга сабаб бўлади.

Масалан, Жаъфар розияллоҳу анҳуда Ҳабашистон ҳукмдори Нажоший ҳузурида Исломни тарғиб қилиш имкони туғилди. У зот розияллоҳу анҳудан Қуръондан парча ўқиб беришини сўрашди. Шунда Жаъфар розияллоҳу анҳу насронийлар кўнглига йўл топадиган оятларни излаб, Марям сурасидаги Исо алайҳиссаломнинг туғилиши ҳақидаги оятларни тиловат қилдилар. Нажоший қаттиқ таъсирланди, айрим ривоятларга кўра ўша заҳотиёқ (бошқа ривоятларга кўра сал кейинроқ) имон келтириб, мусулмон бўлди. Жаъфар розияллоҳу анҳу ўша пайтда кофирларга хитоб қилиб, таҳдид қилинган оятларни ўқиб берганида таъсир кучи бу даражада бўлармиди?

Демак, Исломни тарғиб қилувчи инсон басират эгаси бўлиши лозим экан. Ҳақ таолонинг қудрати ва улуғлигини кўрсатадиган, унинг

илоҳий санъатини намойиш этадиган муштарак нуктани топа олиши муҳим саналаркан. Шу сабабдан ҳар турли Ҳақни инкор этганларни қатъий танқид қилиш ҳар биримизнинг исломий бурчимиздир. Лекин бу ҳолга тушган кишиларнинг шахсиятини нишонга олиб, уларнинг салбий сифатларини юзларига солиш, камситиш ва ҳақоратлаш тўғри эмас. Хато фикрларни танқид қилиш лозим, лекин инсонлар шахсиятига тегиш дуруст эмас. Агар шундай қилинса, нафсларининг қаршилиги ортиб, ҳақиқат нури кўнглилларига кириб бормайди. Яъни одамларни “Модомки, диндан юз ўгириш деистлик экан, унда мен ҳам деистман” дейишигача олиб бормаслигимиз керак.

Юмшоқ муомала билан тарғиб қилишда давом этишимиз, уларнинг ҳаққига дуолар қилишимиз ва яхши натижадан умид узмаслигимиз керак.

Айниқса, билимсизлигидан, ёшлик ғўрлиги сабабли ўткинчи бир

Тўғри йўлга бошлаш
учун инсонларнинг
руҳига етиб борадиган
томирини топиш
лозим. Агар нина
томирга тўғри
тушмасидан укол
қилинса, у ҳолда,
танага зарар этади.
Қон томири топилиб,
муолажа қилинса,
шундагина ўша укол
шифога сабаб бўлади.

Худди шундай,
руҳлар ва кўнгилларга
элтадиган томирлар
топилиб, улардан
ҳақиқат юборилса,
бу – маънавий шифо
ва ҳидоятга сабаб
бўлади.

ҳавас билан деизм ташвиқотларига учиб, ибодатда чақирганимизда “Мен деист бўлдим” дейдиган ёшларга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлишимиз лозим. Бундайларга деизмнинг асл моҳиятини, у аслида ниқоб кийган атеизмнинг айнан ўзи эканини уқтиришимиз зарур.

Ёшлик даврида ўсмирларнинг қони жўшиб, агар уларга тўғри йўл кўрсатилмаса, “ёшлик – бебошлик”ка айланиши мумкин. Афсуски, бу даврда хайрсиз жамоага аралашиб қолган ёшларнинг тилидан беихтиёр юқоридаги сўзлар сизиши мумкин. Шуни ҳам назарда тутиш керакки, баъзи ёшлар бу гапларни чин дилдан эмас, балки оний ҳиссиёт ёки атрофидаги ёмон таъсирлар сабабли айтадилар, яъни бу ҳолат уларнинг аслиятидан эмас, чалкашликдан келиб чиқади. Бунга жавобан қаттиқ гаплар билан танбеҳ берсак, ўткинчи ҳолатнинг ҳақиқатга

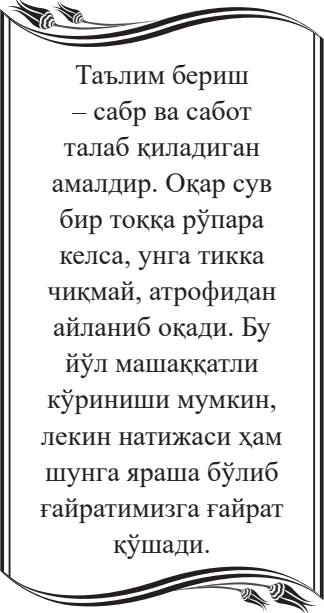
айланишига сабаб бўлиб қоламиз. Бундай ҳол эса тарбиячининг ғофиллигидандир. Уларни тафаккур терапияси билан даволаш лозим.

Албатта, динимизни инкор қилиб турган кимсалар билан ҳамсухбат бўлиш мусулмон жамиятида етишган мўмин бандага озор беради. Лекин шуни ҳам унутмаслик керакки, барча мусулмонларга энг гўзал ўрнатилган зот – Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам умр бўйи ҳаммани имонга чақирардилар. Савдо вақтида, ҳаж замонида, Масжиди Ҳаром ҳовлисида, Тоифнинг машаққатли йўлларида доим мушриклар ва жоҳилият одамлари билан суҳбат қуриб, уларга Исломи аниқлардилар. Қуръон оятларини баён қилдилар. Охиратда қайта тирилишни қабул қила олмаганларга қишдан сўнг баҳорда бутун табиат қайта жонланишини мисол қилиб кўрсатардилар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам умр бўйи ҳаммани имонга чақирардилар. Савдо вақтида, ҳаж замонида, Масжиди Ҳаром ҳовлисида, Тоифнинг машаққатли йўлларида доим мушриклар ва жоҳилият одамлари билан суҳбат қуриб, уларга Исломи аниқлардилар. Қуръон оятларини баён қилдилар. Охиратда қайта тирилишни қабул қила олмаганларга қишдан сўнг баҳорда бутун табиат қайта жонланишини мисол қилиб кўрсатардилар.

Ўзимиз жонли мисол ўлароқ Илоҳда ихлос, тақво, завқ шавк билан яшасак, ана шунда Аллоҳнинг изни билан фарзандларимиз, шогирдларимиз ва ҳамсухбатларимиз қалбида динимизга муҳаббат чироғини ёқа оламиз.

Имон қалб амалидир. Қўнғиллар бизни эшита олиши учун ақл ва мантиқ доирасидаги изоҳларнинг ўзи камлик қилади. Деистлар ақлни чалкаштирадиган, онгни чалғитадиган саволлар берганидек, биз ҳам виждонни уйғотувчи, туйғуларни жонлантирувчи маънавий саволларни ўртага ташлашимиз керак.

Таълим бериш
– сабр ва сабот
талаб қиладиган
амалдир. Оқар сув
бир тоққа рўпара
келса, унга тикка
чиқмай, атрофидан
айланиб оқади. Бу
йўл машаққатли
қўриниши мумкин,
лекин натижаси ҳам
шунга яраша бўлиб
ғайратимизга ғайрат
қўшади.

ЖАВОБИНИ КУТАЁТГАН САВОЛЛАР

– Жонзотлар оламига боққанингда, бошқа жонзотлардан фарқли эканингни ҳис қилмаяпсанми?

– Инсон деб аталувчи энг ажойиб мавжудотнинг миллиардлаб тасодифлар сабабли пайдо бўлиб қолиши тўғрисидаги қарашлар кўнглингда шубҳа уйғотмаяптими?

– Инсонлар ҳайвонлардан фақат биологик омиллар ва онги билан фарқланишини қабул қила оляпсан?

– Ҳаётнинг моҳияти ҳақида ҳеч ўйлаб кўрганмисан? Дунёга келишу кетиш бир сабаб ва мақсадга асосланган бўлиши кераклигини ҳеч ақлингга келтирганмисан? Ёки ҳамма нарса шунчаки ва тасодифийми?

– Инсонлар бундан минг йиллар аввал тахминан 5-6 миллионни ташкил этарди. 1915 йилдаги ҳисоб-китобга кўра, 1,5 миллиардга етгани аниқланган эди. Энди эса Ер юзиде деярли 7 миллиард одам яшайди. Заминимизда инсонлардан ташқари яна қанча жонзотлар борки, уларни санаб адоғига ета олмаймиз. Бу махлуқотларнинг ҳаммаси ейман-ичаман дейди ва барчасининг ризки бир лаҳза ҳам кечикмасдан уларни топиб келади. Шу қадар турфа ва ҳисоби йўқ жонзотларнинг бир-биридан фарқ қиладиган триллионлаб ризқини ким ҳозирлаб аниқ шаклда эгасига етказиб беради? Буни инсоф билан ўйлаб кўриш керакмасми?

– Буюк Раббимиз барча жонзотларга улар яшаётган ҳудуди ва

Пайғамбаримиз
соллаллоҳу
алайҳи ва саллам
суҳбатдошларига
Қуръон оятларини
баён қилдилар.
Охиратда қайта
тирилишни қабул
қила олмаганларга
кишдан сўнг баҳорда
бутун табиат қайта
жонланишини мисол
қилиб кўрсатардилар.

фаслига уйғун тарзда алоҳида-алоҳида икром кўрсатади. Қутбдагини ҳам, экватордагини ҳам, чўлдагини ҳам оч қолдирмайди. Ёзда жазираманинг эҳтиёжини қондирадиган тарвуз каби неъматларни, қишда эса С витаминига бор апельсин сингари меваларни яратган. Бунинг ҳикматини тафаккур қилиб, шукр қилишимиз керакмасми?

– Қор ёғишини бир ўйлаб кўр! Тупроқ юзини ярим метр, бир метргача қор қоплайди-да, ер устидаги қанчалаб жонзотни кўрпа каби ўраб олади. У эригач, тупроқда жонсиз ўсимликларни

кўрмаймиз. Шу махлуқотларнинг барчасини махсус кўрпа ичида асраган ким?

– Шу ёғаетган қорлар оппоқ келин либоси каби кишига завқ бағишлайди. Агар у кўмир каби қоп-қора ёки қондай қип-қизил бўлса эди, кўнглимизни қанчалик хира қилган бўлар эди?

– Олимлар “антропик тамойил” деб атайдиган, борлиқдаги ҳар бир махлуқот ва мавжудотда биз кузатадиган тартиб-интизом кимнинг ижоди?

– Ҳаво таркибидаги 77 % азот, 21 % кислороднинг ҳассос мезони ҳақида ҳеч ўйлаб кўрдингми?

– Ҳеч “ҳавода кислород миқдори камайиб, эртага кислородсиз қоламан” деган хавотир билан ёнида кислород балони олиб юрган одамни кўрдингми?

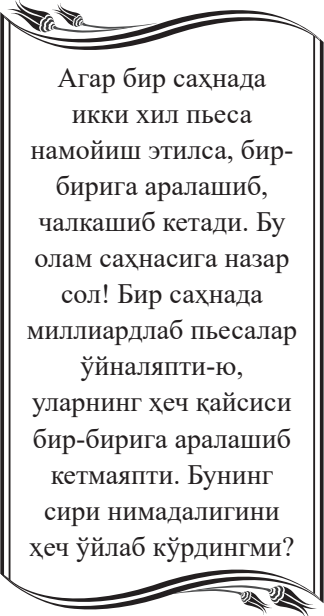
– Ҳатто, имонсизлар ҳам ишонадиган бу ҳақиқат аслида илоҳий қудратга бўлган ишончнинг ўзгинаси эмасми?

– Дунёга келмасингдан бурун бу дунё ҳақида бирор маълумотга эга эдингми? Умринг якунига етгач, қабр ҳаёти бошланади, у ҳаёт тўғрисида ҳам ҳеч қандай тушунчага эга эмассан. Хўш, у ерда нима аҳволга тушасан? Агар тайёргарликсиз борсанг, аҳволинг қандай кечади?

– Агар бир саҳнада икки хил пьеса намоёиш этилса, бир-бирига аралашиб, чалкашиб кетади. Бу олам саҳнасига назар сол! Бир саҳнада миллиардлаб пьесалар ўйналяпти-ю, уларнинг ҳеч қайсиси бир-бирига аралашиб кетмаяпти. Бунинг сири нимадалигини ҳеч ўйлаб кўрдингми?

– Агар сен бирор ташкилот раҳбари бўлсанг, ўз ходимларнингдан, ҳатто, кунлик ҳисоботларни ҳам сўрайсан. Шундай экан, сени йўқдан бор этган қудрат Соҳиби берган умр ва неъматларининг ҳисобини сўрамаслиги керакми?

“Эй инсон, нима сени улуғ Парвардигоринг ҳақида (Унга ибодат

Агар бир саҳнада
икки хил пьеса
намоёиш этилса, бир-
бирига аралашиб,
чалкашиб кетади. Бу
олам саҳнасига назар
сол! Бир саҳнада
миллиардлаб пьесалар
ўйналяпти-ю,
уларнинг ҳеч қайсиси
бир-бирига аралашиб
кетмаяпти. Бунинг
сири нимадалигини
ҳеч ўйлаб кўрдингми?

қилмасанг ҳам бўлаверади, деб) алдаб қўйди?! У сени яратиб, сўнг (барча аъзоларингни) тиклаб, сўнг (қоматингни ҳам) расо қилиб, қўйган зот-ку! У сени Ўзи қай суратни хоҳлаган бўлса (ўша сурат — шаклда) таркиб топтирди — ижод қилди-ку!” (Ифтидор сураси, 6–8-оятлар.)

Ўқияпсан, илмга интиляпсан, лекин асл илм нималигини биласанми? Мавжудлигинг маъно-моҳиятини очиб бермайдиган илм сени қониқтирадими?

Асл таҳсил:

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

– Ислом маданиятидан ҳам буюкроқ, ундан ҳам мукаммал ва соғломроқ маданият борми яна? Ислом каби ҳаётнинг ҳар жабҳасини ҳузур келтирадиган шаклда тартибга солувчи бирор тизим борми?

– Ўлим йўқликка сингиб кетишими? Ёки бир кун ҳақиқатнинг қарор топишими? Нима деб ўйлайсан?

– Бу ҳаётда фақат ақл инсонларга мутлақ йўл кўрсатади, дейиш ҳаддидан ошган назария эмасми? Бунга бирор аниқ мисол борми? Аристотельнинг ақли Искандар босқинларига тўсиқ бўла олди-ми? Атом бомбасини яратган “ақллилар” шу қурулғи бегуноҳ одамлар устига ташлайдиган золимларни тўхтата олдиларми?

– Дунёга келмасингдан аввал бу дунё ҳақида бирор маълумотга эга эдингми? Умринг якунига етгач, қабр ҳаёти бошланади, у ҳаёт борасида ҳам ҳеч қандай тушунчага эга эмассан. Хўш, у ерда нима аҳволга тушасан? Агар тайёргарликсиз борсанг, аҳволинг қандай кечади?

– Файласуфларнинг ҳаётига ҳеч қизиқиб кўрдингми? Инсониятга ақл ўргатишга уринган ақлпарастлардан кўпчилигининг ҳаёти ифлосликларга, зиддиятлару ахлоқсизликларга, суидқасд ва бошқа жиноятларга тўла эканини биласанми?

– Ақл ҳам ёвузликка, ҳам яхшиликка хизмат қилувчи икки тигли пичоқ каби эканини қачон англаб етасан?

– Ахлоқнинг тамал тоши ҳақида фикр қил. Ислом бўлмаса, ахлоқ ҳам бўлмас эди, шундай эмасми?

– Ақлга таянган ахлоқ инсонларни бирлаштира оладими? Одамларни бирлаштира олмайдиган фойдасиз тизимнинг кимга кераги бор?

– Башариятга тинчлик ваъда қилган капиталистлар нега гап пулга тақалганида “Қўяверинг, истаганларини қилсинлар!” деб исталган қабиҳликка йўл очиб, оддий халқнинг қонини сўрувчи фабрика-заводларининг тегирмонига сув қуйдилар?

– Қани улар ваъда қилган тинчлик, тўқинлик ва бахт-саодат? Бир ҳовучгина одам роҳат-саодат ва бойликка қўмилиб бахтли яшасин-да, қолганлар нима бўлса, пешонасидан кўрсинми?

Эсизгина кўмирдек қорайиб кетган виждонлар!

– Коммунистлар аввал бошида ҳаммага тенглик ваъда қилган эдилар. Лекин ўз ҳокимиятларини миллионлаб бегуноҳ одамларнинг узилган калласи устига қурдилар. Фақат партия аъзоларигагина барча имконият эшикларини очдилар.

– Инсониятнинг капитализм ёки коммунизмдан заррача умиди қолдими?

– Закот, инфоқ-эҳсон, садақа, фитр ва шу каби бошқа ибодату бурчлар орқали бойлардан камбағалларга моддий ёрдам етиб туришини таъминлаган ҳамда буни зўрлик билан эмас, балки ибодатга айлантирган Исломдан бошқа бирор тизим борми?

– Мана абортни бир қанча ўзини ақлли санаганлар гуноҳ деб ҳисобламайдилар, аксинча, буни инсоний ҳуқуқ ва эркинлик деб биладилар.

– Юраги уриб турган бир чақалокнинг онаси истамагани учунгина ўлдирилишига рози бўла оласанми? Виждонинг шундай жиноятга кўнадими? Агар ўша гўдак ўзинг бўлганингда, бунга рози бўлармидинг?

– Мана, оилани таг-туғи билан йўқ қилиб юбораётган бир жинсли алоқаларни инсон ҳуқуқи деб қарайдиган ва ҳаттоки, буни ташвиқ этган ақлнинг аҳволи.

– БМТдаги вето қўйиш ҳуқуқига эга бўлган бешта давлат ўзига яқин бўлган

– Ўқияпсан, илмга
интиляпсан, лекин
асл илм нималигини
биласанми?

Мавжудлигинг маъно-
моҳиятини очиб
бермайдиган илм сени
қониктирадими?

давлатларнинг турли манфаатлар учун бошқа мамлакатларга кириб бориб, зулм қилишига йўл қўйиб беряпти.

– Деист, капиталист, секулярист... Бу дунёнинг келажагида бирор ёруғлик кўряпсанми?

– Аввал йўқолиб кетиш хавфи бўлган, сўнг эса бутунлай кирилиб кетган ҳайвонлар, оммавий қирғин қуроллари, зулмлару мустамлакалар ақл ва илмга таянган дунёнинг асари эмасми?

– Ақлни телбалиқдан, ваҳшийликдан ҳимоя қиладиган бирор чора борми?

– Ғарбнинг технологияси ва моддий кучига маст бўлмасдан оила, инсон каби қадриятларни эъзозлашда бирор ўрнак оладиган жиҳати борми?

– Ўтмишдаги одамлар бахтлироқми ёки бугунги инсонларми? Шунча тўқинчилик, роҳат-фароғатга қарамасдан бугунги кун инсони бахтли эмас. Чунки шунча қулайликка қарамасдан, қар ва сўқирга айланган виждонлар сабабли ўлкалар мотам юртига айланди, инсонлар эса ғариб, асир ва ёлғиз бўлиб қолдилар.

– Бугун **Миср, Сурия, Фаластин, Яман ва Мьянма** бошига

тушган зулмлар олдида бир инсон сифатида виждонинг қийналмаяптими?

“Эй Муҳаммад,
барча мавжудотни)
яратган зот бўлмиш
Парвардигорингиз
номи билан (бошлаб)
ўқинг!” *(Алақ сураси,*
1-оят) амрига муносиб

Ҳақ таолонинг
улуғворлигини
ўрганиш, Уни қалб
билан англаш ва
берган неъматларига
шукр қилиб яшаш
эканини биласанми?

Шундай таҳсил
оляпсанми?

– Қандайдир авиаҳалокат, самолётнинг силкиниши ёхуд зилзила... Шулардан бирортаси бошингдан кечгандир? Шундай пайтда қандай даҳшатли кўрқув ҳис қилгансан? Шундай кезларда ич-ичингдан ҳар нарсага қодир бир кучга сиғиниб ёлворганмисан?

– Ўлим ва ундан кейинги ҳаётнинг даҳшати бундан-да кучлироқ бўлишининг фаркига борасан, тўғрими?

– Сени дин ва эътиқоддан адаштириб, ғофилга айлантираётган кишилар сенга шундай даҳшатли кунда кўмак бера оладиларми?

– Дин масаласида кимнинг гапини олиш керак?

– Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам 632 йилда Ҳаққа қовушганлар. Лекин шундай ҳадислар борки, бугунги кунимиз учун ҳам долзарб. Шундай инсоннинг охират ҳақида айтган гапларига ишонмаслик мумкинми?

– Олманинг чиригани билан бутунини бирдай дейиш мантикий хато экани кундай равшан. Шундай экан, ўзгартириб, моҳияти бузилган динлар билан асло ўзгармас ягона ва ҳақ дин бўлган Исломни қайси мантиққа кўра бир сафга қўя оламиз?

– Ислом ҳақида етарлича билимга эга эканингга аминмисан?

– Бир масала хусусида аниқ билимларга эга бўлмай туриб хулоса чиқариш тўғрими?

– Ўзингни билимдон санарсан, лекин бу билимни қайси манбадан олдинг? Исломни қоралайдиган манбалардан ҳақиқий маълумотни ўрганиш мумкинми?

– Инсон бирор университетга киришдан олдин, “Шу университетни танлаб тўғри қилдиммикан” деб қайта-қайта ўйлайди. Абадий ҳаёт тўғрисидаги қарорларингни етарлича мушоҳада қилганингга ишончинг қомилми? Ёки кўпчилик нимани танласа, шунга эргашиб кетяпсанми?

– Энг кичик заррадан улкан коинотгача ҳеч бир нарса беҳуда яратилмаган шу оламда инсоннинг бекорга яратилиш эҳтимоли борлигини ақлинг қабул қила оладими?

– Аллоҳ фойдаланишимиз ва тафаккур қилишимиз учун қанчадан қанча имкониятлару неъматларини бизга тобе қилмасдан, ўз холига ташлаб қўйса бу дунёдаги экологик мувозанат остин-устун бўларди. На сенинг, на бошқа мавжудотнинг яшашига бирор имкон қолмасди. Ҳар нарса бир-бирини шу заҳотиёқ маҳв этарди. Энди эса кўзингни очгин-да, атрофинга бок; коинот қандай муаззам бир уйғунлик ичра кезиб юрибди.

Ислом маданиятидан
буюкроқ, ундан
мукамалроқ,
соғломроқ бирор
маданият борми?
Ислом каби ҳаётнинг
ҳар жабҳасини ҳузур
келтирадиган шаклда
тартибга солувчи
яна бирор тизим
мавжудми?

– Шу оятнинг мазмунини бироз тафаккур қилсанг, ҳеч нима йўқотмайсан: “**Ёки сизларнинг гумонингизча, Биз сизларни беҳуда** (яъни дунёда сизларга бирон вазифа бермайдиган, охиратда ҳисоб-китоб қилмайдиган ҳолда) **яратдигу, сизлар Бизнинг ҳузуримизга қайтарилмайсизларми?!**” (Ундок эмас)!” (*Муъминун сураси, 115-оят.*)

– Аллоҳ коинотни яратиб, сўнг уни ўз ҳолига ташлаб қўйганини иддао қилиш мумкинми? Қани бунинг исботи?

– Агар табиат физик қонунларга бўйсунди, десанг, у қонунларни ким яратди? Илм ҳали физик қонунларнинг ҳаммасини тўлиқ тадқиқ этиб улгурмадики, коинотдаги ҳолатларнинг ҳам ўша физик қонунлар ичида дея иддао қилсанг!

– Аксинча, квант физикасида ҳеч бир қонунга кирмайдиган, сабаб ва натижа муносабатини изоҳлаб бўлмайдиган ҳодисалар бор. Шундай экан, Аллоҳ коинотни ўз ҳолига ташлаб қўйган деган фикрни айтиш мумкинми?

– Ёки физик қонунлар қамраб ололмайдиган ижтимоий муносабатларда, ўз ҳаётингда ва жамият тарихида илоҳий тақдирнинг ролини кўрмаяпсизми?

Аллоҳ фойдаланишимиз ва тафаккур қилишимиз учун қанчадан қанча имкониятлару неъматларини бизга тобе қилмасдан, ўз ҳолига ташлаб қўйса бу дунёдаги экологик мувозанат остин-устун бўларди.

– Сенга ваъда қилинган абадий жаннат билан солиштирсанг, бу қискагина умрингда сендан талаб қилинаётган вазифалар шу қадар кўп деб ўйлайсанми?

Инсон ҳатто тақлид ҳам қила олмайдиган илоҳий санъатлар бор. Бир қўй ёки сигир ўт ейди, сув ичади ва сут беради. Инсон қандайдир фабрика очиб, бутун техникасини ишга солиб, ўт ва сувдан сут олиб кўрсин-чи?

Бу саволларни ўйлаб кўр ва уларга жавоб изла!

Сендан жавоб кутаётган саволлар аслида шулардир. Агар нафсингни тий-иб, виждонинг ва қалбингни Аллоҳнинг таълимотига йўналтирсанг, ҳақ дин кўнглингга нақадар хотиржамлик ва саодат беришига гувоҳ бўласан. Васвасалар тарқалиб, ёруғликка етишасан.

Ҳидоят талабида бўлганларга саломлар бўлсин!

(ХУЛОСА)

ҚУЁШНИ БАЛЧИҚҚА ҚОРИБ БЎЛМАЙДИ

Атеис ва деистларнинг аҳволи куппа-кундузи қуёшни
йўқотиб қўйишга ўхшайди. Ғафлатдаги одам океanning
ўртасида бошқарувини йўқотган кема каби – қайси гирдобга
ғарқ бўлишини билмайди.

(ХУЛОСА) ҚУЁШНИ БАЛЧИҚҚА ҚОРИБ БЎЛМАЙДИ

Энг оддий ҳақиқатлар ҳам барча жиҳатдан аниқ-тиниқ ўрганилганидан кейингина англаб етилади. 100 та қирраси бор ҳақиқатнинг 3 тагина қиррасига қараб, уни кўргани, тушунганини даъво қилиш, шундан келиб чиқиб изоҳлар ва ҳукмлар чиқариш, танловлар ва қарорлар қабул қилиш ўзини алдашдан бошқа нарса эмас. Сўнг бу аҳмоқона алдов ичидан ҳаловат қидириш, ёрқин келажак кутиш ва роҳат қилиб яшашни кутиш ақлга зиддир.

Атеизм ва деизмнинг берк кўчаси, хийлакор қиёфаси шундай намоён бўлади: қуёшни тун қоронғиси билан тўсиб қўйиш мумкин бўлмаганидек, ўткинчи кайф-сафо ва ғафлатга хизмат қиладиган алдамчи ғояга ҳақиқатни ҳам кўмиб қўйиш мумкин эмас.

Қуёшни лойга қориб бўладими?

Илоҳий ҳақиқатлар, ҳикматлар ва оятлар қуёшдан ҳам ёрқин ҳақиқатдир. Шунинг учун уларнинг ҳеч бирига лой чаплаб бўлмайди.

Жуда ибратли: усталар устаси Меъмор Синон бу ҳикматни бизга тушунарли қилиб кўз ўнгимизда қизиқ қўйибди. (4 минорали масжидни расми бўлиши керак шу ерда)

Узоқдан кўзингизни катта очиб қарасангиз ҳам, миноралар 2 та бўлиб кўринаверади. Нега? Чунки сиз фақат бир тарафдан термилиб турибсиз. Фақат ҳар томондан қараб чиққанингиздан кейингина масжиднинг миноралари 2 та эмас, 4 та эканига амин бўласиз.

Ширин шундай дейди:

Илми кўп, ўхшаши йўқ, ҳар кун шундай сўйлади:

“Бир тарафдан боққан инсон тўртни икки кўради!”

Билки, кўрмоқ етмас асло, саодат истаганга! (Сайрий)

Бир ҳақиқатни асл ҳолида англаш учун инсон уни ҳар томондан кўра олиши лозим. Бир масалани тушуниб етиш учун унинг

кирраларини камайтириш эмас, аксинча, ҳар бир киррасини таҳлил қилиш керак.

Фрейд ва у каби файласуфлар ҳаёт ҳақиқатининг бир томонини олиб, барчаси шу жиҳатдан иборат деб ҳисоблайдилар ва шунга яраша хулосалар чиқарадилар. Қанчадан қанча ҳақиқатларга кўз юмиб, жирканч фикрлар, турфа ахлоқсизликлару ифбатсизликларга сабабчи бўладилар. Шунинг учун уларнинг бир нуқтага таяниб чиқарган хулосалари илм эмас, балки номутаносиблик бўлиб чиқади.

Лекин Ислом бундай чала тушунчалардан иборат эмас, аксинча динимиз ҳаётнинг ҳар соҳасини қамраб олади. Шунинг учун у инсонларга ҳар икки дунёда ҳузур ва нажот йўли ҳисобланади. Чунки ҳақиқатга рўпара келганда туяқуш каби бошини қумга тиқиб олгандай ҳаёлий уйдирмаларни ҳақиқат ўрнида қабул қилиш инсонни ҳақ манзилга бошламайди. Одамни боши берк кўчага тикиб қўйиб, охири умидсизлик ботқоғига ботиради.

Фрейд ва у каби
файласуфлар ҳаёт
ҳақиқатининг
бир томонини
олиб, барчаси шу
жиҳатдан иборат
деб ҳисоблайдилар
ва шунга яраша
хулоса чиқарадилар.

Қанчадан қанча
ҳақиқатларга кўз
юмиб, жирканч
фикрлар, турфа
ахлоқсизликлару
ифбатсизликларга
сабабчи бўладилар.

Шунинг учун
уларнинг бир нуқтага
таяниб чиқарган
хулосалари илм эмас,
балки номутаносиблик
бўлиб чиқади.

Шунинг учун ҳар бир ишда бирор нуктани ҳам кўздан қочирмай англаб етиш лозим. Бир нуқтага ёпишиб олиб, миллионлаб нукталарга кўз юмиб хулоса чиқариш инқирозга олиб келади. Ҳам ақлнинг, ҳам ҳаётнинг, ҳам бугуннинг, ҳам келажакнинг инқирозига сабаб бўлади. Бу – ўз жонига қасд қилиш билан баробардир. Айбдор ҳам бошқа биров эмас, ғафлатда қолган ўзинг бўласан.

Бизнес оламида бир тадбикор ҳар томонлама фикр қилмасдан, бир-иккита рақамларга қараб ҳисоб-китоб қилса, инриқоздан бошқа нарсага эришмайди. Биз таърифлайдиган ҳолат ҳам айнан шундай.

Шу боисдан ўтакетган даҳрий ва деистлар ҳам тижорат борасида ўзича ақллилик қилмайдилар. Бир нимага эришиш учун унинг ҳар томонини ипидан игнасиғача эътиборга олиб, ҳеч бир нуктани кўздан қочирмай, бирор

рақамни эътиборсиз қолдирмайдилар. Тиббиёт соҳасида ҳам шундай. Масалан, энг аввал ҳар бир беморнинг касаллик сабабларини аниқлаб оладилар. Акс ҳолда, муолажалар бекор кетиб, шифо топиши маҳолга айланади. Шу сабабли олдин касаллик сабаблари кидириб топилади ва тушунтирилади. Сўнг даво учун сабаб бўладиган дори ва муолажаларни (уларнинг фойдаси ҳақида турли-туман исботлар билан) тавсия қиладилар. Яъни сабабларга ёпишиб олиб, уларни таъкидлаб, тушунтириб берадилар. Ҳатто оддийгина ҳуснбузар учун ҳам шундай йўл тутадилар.

Оддий ҳуснбузарга шунча оворагарчилик, лекин ҳар нарсадан муаззам бўлган бу коинот ва инсонни бесабабдан бесабаб яратилган деб даъво қиладилар. Бу аҳмоқлик бўлмай, нима?

Ўзича математикага асосланиб фикрламоқчи бўлганларнинг ҳеч қайси мантиқ, ҳисоб-китоб ва математикага тўғри келмайдиган ғофиллиги – бу.

“Дунёдаги масъулиятларимдан қандай қочсам экан” деган умид билан келиб чиққан чиранишлар натижаси – бу. Агар инсонлар елкасидаги масъулиятлардан қочса, бу дунёнинг аҳволи нима бўладию, ўзининг ҳоли қандай кечади? Бу ҳақда ўйлаб ҳам қўришмайди.

Башарият тарихида неча йиллардан бери бизга намуна бўлган ва ҳалигача ибрат бўлиб келаётган минглаб мисоллар бор: Одам фарзанди қачонки масъулиятни бўйнидан соқит қилса, улардан қочса, шу заҳотиёқ ўзини ваҳшийликлар, фалокатлару вайронкорликлар ичида кўради. Зулмлар, жиноятлар, ҳақсизликлар, қатли омлар ва яна қанчадан қанча ёвузликлар шу ғафлатнинг натижасидир. Бу аҳмоқона ғоялар сабабли инсоният оламида на тинчлик қолди ва на ақл. Дунё хароб бўлиб бормоқда. Башарият аянчли аҳволга тушиб, олам жаҳаннамга айланиб қолмоқда. Умр сафари оғир азоблар ичида яқун топмоқда.

Қачонки инсон илоҳий масъулиятларини англаб, уларга жиддий ёндашса, дунёдаги энг оғир азоблару изтироблар ичида ҳам олам беҳиштга айланади. Умр сафарининг сўнгида эса жаннат билан натижаланади.

Ислом дини ҳеч бир масалага бирёқлама ёндашмайди. Чунки Исломда ҳаётнинг ҳар бир соҳаси ва барча ҳақиқатлари акс этган.

Шу сабабли икки дунё саодатига васила бўлади.

Аслида, бутун масала азалий ва абадий ҳақиқатни бор бўй-басти билан кўриб, тўғри англашда. Яъни “Нима учун яратилдик? Қаердан келдик, қаёққа ва нима учун кетяпмиз? Ҳаётнинг синовларига қандай чора-тадбирларимиз бор ва қандай чораларимиз бўлиши керак? Нажот нимада?” деган саволларга энг тўғри жавобларни топиб, абадий ҳақиқат билан ўзимизни тузатишимиз зарур. Ҳақ таолонинг шунча иноятларига кўз юмиб, онкўрлик билан қасддан ўйлаб топилган чала-ярим мантиқсиз саволларга ёпишиб олиш аҳмоқликдан бошқа нарса эмас.

Шуни билиш лозимки, атеистлар ва деистлар аниқ ҳисобларсиз, бир ёқлама ва мантиқдан узоқ саволларга кўмилиб оладилар. Санъатнинг санъаткорини тан олмайдилар. Энг мукаммал ижод намуналарининг ҳам устасини кўрмайдилар. Сабабни мусаббибсиз деб биладилар.

Шайх Саъдий айтади: *“Ақл эгалари учун ҳар бир япроқ ҳам Аллоҳнинг илмидан сўзловчи бир девондир. Гофиллар учун эса бутун бошли дарахтларнинг бир дона баргчалик қиймати йўқдир”.*

Гофиллар ақл кўзини юмиб, бир жойда қотиб тураверадилар, гўёки юқоридаги саволлар жавобсиз қолади-ю, улар ҳақли бўлиб чиқадиладар. Агар англаб етсалар эди, улар энг кучли далиллар билан берилган жавобни ҳам қабул қилмай, барча жавобгарликдан қочиш учун инкор йўлига ўтиб олиб, бир жаҳолат ва фалокатни танлаганларини тушунар эдилар.

Улар тушган ҳолатларидан ўзларигина зарар кўрсалар ҳам, жиддий масалаларда ўринсиз фикрлар айтиб тураверадилар. Улар

масъулиятларни ўзлари учун оғир деб билганлари боис уларга лоқайд бўлиб, истаганларидай танбал ва кулоқсиз, хиссизу онгсиз бир мавжудот каби, қисқа қилиб айтганда, инсон бўлиб инсонга хос бўлмаган тарзда ўз кайфу сафоси учун яшаш мақсадида шундай қиладилар.

Дангасаларнинг йиқилишини, тиришқоқларнинг имтихондан ўтишини билганлари учун ҳам шундай синовлар ташкил қиладилар. Сўнг бирор ходимни ишга олиш чоғида ҳам унинг дипломда-

Қуёшни лойга қориб
бўладими?

Илоҳий ҳақиқатлар,
ҳикматлар ва оятлар
қуёшдан ҳам ёрқин
ҳақиқатдир. Шунинг
учун уларни ҳеч
бирига лой чаплаб
бўлмайди.

ги баҳоларига қарайдилар. Агар баҳолари яхши бўлмаса, эшикни кўрсатиб қўядилар. Шундай экан, бу дунёда маълум тариб-интизомга кўра яшайдиган кишиларнинг Аллоҳ томонидан имтиҳон қилиниб, имтиҳон натижаларига кўра борар ерининг белгиланишига эътироз билдирсалар, ўзларини ҳам аҳмоққа чиқарган бўладилар-ку!

Ўзлари уюштирган имтиҳон тизимига кўра кимларнидир тақдирлаб, яна кимларни бундан маҳрум қилар эканлар, Аллоҳнинг ҳам шундай қилишини қайси мантиққа кўра хато дейишлари мумкин?

Атеист ва деистларнинг аҳволи куппа-кундузи қуёшни йўқотиб қўйишга ўхшайди. Ғафлатдаги одам океanning ўртасида бошқарувини йўқотган кема каби – қайси гирдобга ғарқ бўлишини билмайди.

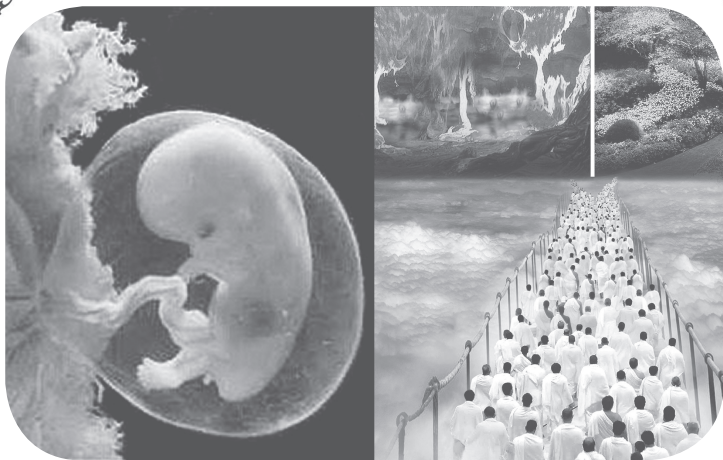
Эй буюк Аллоҳим, уларнинг кўзлари ҳақиқатларни кўрмайдиганлардан эмас, Қуръон ва имондан нур бериб, ҳамма нарсани очиқ-равшан кўрадиганлардан қилгин! Омийн!

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ
أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

**“Ахир улар Қуръон
хақида фикр
юритмайдиларми?!**

**Балки дилларида
кулфлари бордир,
(шунинг учун у
дилларга Қуръон нури
етмаётгандир)?!”**

(Мухаммад сураси, 24-оят.)

Ақли ожизларга энг юксак мантикли ва тафаккур килдирувчи жавоб: **“Инсон Биз уни нутфадан, бир томчи сувдан яратганимизни, энди эса баногоҳ у (Ўзимизга) очик қаршилиқ қилгувчи бўлиб қолганини кўрмадимиз?!**

У Бизга “Чириб битган суякларни ким ҳам тирилтира олур?” деб, мисол келтирди-ю, (аммо) ўзининг (бир томчи сувдан) яралганини унутиб қўйди. (Эй Муҳаммад), айтинг: “У (чириган суяк)ларни дастлаб (бир томчи сув)дан пайдо қилган зотнинг Ўзи қайта тирилтирур. У (Ўзи яратган) барча халқни билгувчидир”. (Ёсин сураси, 77–79-оятлар.)

Ҳақни инкор қилувчиларга илоҳий хитоб:

“Ахир у (бачадонга) тўкиладиган манийдан бир (ҳақир) нутфа эмасмиди?!

Сўнгра лахта қон бўлди. Бас, (Аллоҳ уни) яратиб, расо (инсон) қилди. Сўнг ундан эркак ва аёл жуфтларини (пайдо) қилди. Ана шу (Аллоҳ) ўликларни тирилтиришга қодир эмасми?! (Албатта, Аллоҳ бунга қодирдир)!” (Қиёмат сураси, 37–40-оятлар.)

Илоҳий қудрат намоиши ҳақида Ҳақ таоло шундай марҳамат қилади:

“Инсон Бизни унинг (чириб, тупроққа айланиб кетган) суякларини харгиз тўплай олмас, деб гумон қилурми?! Йўқ, Биз унинг бармоқларини (ҳам) тиклаб жойига келтиришга қодир бўлган зотдирмиз!” *(Қиёмат сураси, 3–4-оятлар.)*

Бармоқ изининг ўзи бир ажойиб. Ҳақ таоло бу мўъжиза ҳақида ҳам бундан 1400 йил аввал маълумот бермоқда. Фарба яқиндагина кашф этилган дактилоскопия номли илмни Аллоҳ 1400 йил муқаддам маълум қилган эди. Мана сизга Қуръоннинг мўъжизалари.

